Arhim. SIMEON Kraiopoulos

Te cunoşti pe tine însuţi?

Viaţa duhovnicească şi problemele psihologice

Traducere: Cristian SPĂTĂRELU

Editura Bizantină
Bucureşti

Coperta: Maria COMAN
Tehnoredactare: Eliodor IFTIMIU
Redactor: Garoafa COMAN

Traducerea s-a făcut după originalul grecesc
Π. Συμεών Κραγιόπουλου
Ψυχολογικά προβλήματα και πνευματική ζωή
Β' ΓΝΩΡΙΖΕΙΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ;
Πανόραμα Θεσσαλονίκης

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
SIMEON KRAIOPOULOS, arhimandrit
Te cunoşti pe tine însuţi? / arhim. Simeon Kraiopoulos
Bucureşti: Editura Bizantină, 2008
ISBN 978-973-9492-97-3

159.923.2:28

Copyright© EDITURA BIZANTINĂ

Prolog la ediţia românească

Noua carte a Părintelui Simeon Kraiopoulos, pe care o publică acum Editura Bizantină în traducere românească, se înscrie în cea mai convingătoare pledoarie pentru nevoia de a ne cunoaşte pe noi înşine. Cititorul va fi surprins el însuşi de câte lucruri şi informaţii despre sine îi lipseau. Şi, mai ales, cu câte imagini greşite despre sine şi despre ceilalţi opera! Este o pledoarie pentru a ne apleca asupra adâncurilor propriei noastre fiinţe şi pentru a recepta cu curaj problemele, confuziile, conflictele, complexele pe care le descoperim acolo pentru a ne acorda, astfel, o şansă de vindecare. După lectura acestei cărţi, scrisă cu mult suflet, cel puţin o parte din cititori, dacă nu chiar toţi, vor fi, cel puţin, îngânduraţi dacă nu frământaţi foarte serios în ceea ce priveşte starea lor interioară.

Cartea se încadrează într-o zonă de mare interes astăzi, întâlnirea dintre duhovnicie şi psihologie, dintre viaţa duhovnicească şi problemele psihologice. Contribuţia esenţială a Părintelui Simeon este îndrăzneala de a vedea, din perspectiva

unui creştin, şi mai ales a unui duhovnic cu multă experienţă, problemele ridicate de psihologia secolului al XX-lea. Spun îndrăzneală pentru că autorul cărţii nu numai că nu ocoleşte problemele psihologice, aşa cum se întâmplă cu teologia de şcoală şi cu mulţi dintre duhovnici, ci le recunoaşte ca atare, încercând evaluarea lor din perspectiva duhovnicească. Omul are probleme psihologice multe şi grele. Uneori este blocat în iţele propriilor conflicte şi complexe interioare. De cele mai multe ori trăieşte într-o lume iluzorie, hrănindu-se cu imagini false, închipuite, despre sine, despre semenii săi şi despre lume. Un astfel de om nu poate gestiona corect nici propria existenţă, nici relaţia cu semenii şi nici relaţia cu Dumnezeu.

Cartea întruneşte, de fapt, o serie de conferinţe ţinute pe această temă de Părintele Simeon. Stilul verbal este evident. La fel, şi avantajele lui (tonul mobilizator, viu, personal) cât şi dezavantajele (fraze eliptice, repetiţii etc.). Acestea nu micşorează cu nimic valoarea extraordinară a cărţii.

Discursul Părintelui Simeon este în direcţia unui realism prea rar întâlnit în spaţiul nostru, deşi realismul este în ultimă instanţă propriu perspectivei teologice ortodoxe (Ortodoxia – „firea adevărată a lucrurilor"). Asumarea omului cu toate problemele lui, asumarea lui şi a istoriei, cu lucrurile ei bune şi rele, se regăseşte în teologia ortodoxă profundă. „Ce nu îmbrăţişezi, nu poţi vindeca!", spunea Sfântul Grigorie Teologul. Îndrăzneala profetică a Părintelui Simeon merge în direcţia identificării, nu a problemelor psihologice ale celorlalţi, ci a problemelor noastre, ale creştinilor.

Este pur şi simplu „surprins" în faţa constatărilor repetate, că problemele şi conflictele psihologice se regăsesc, bine mersi, şi la noi „bunii creştini", uneori chiar mai multe şi mai grave. Se şi întreabă cum de a reuşit credinţa noastră creştină sau creştinismul nostru, uneori chiar să înmulţească problemele psihologice? De ce suntem şi noi blocaţi în aceleaşi conflicte interioare?! De ce nu ne ajută credinţa noastră să ne limpezim percepţia lumii noastre interioare şi a implicaţiilor acestora în relaţia noastră cu semenii, cu lumea şi cu Dumnezeu?

Cea mai mare greşeală, ca şi cel mai mare păcat, de altfel, este amăgirea, a te iluziona că eşti bine când eşti, de fapt, bolnav. În felul acesta, îţi iei orice şansă de a te vindeca. Te condamni, fără drept de apel. Îndemnul iniţial, programatic şi recapitulativ al întregii Evanghelii a Mântuitorului: „Pocăiţi-vă că s-a apropiat împărăţia cerurilor!" trebuie citit exact în sensul „Nu mai întârziaţi să recunoaşteţi că starea în care vă aflaţi este o stare de cădere, de cădere de la normalitate, o stare de boală; încetaţi cu iluzia de a vă îndreptăţi în această stare, pentru că, altfel, nu veţi avea nici o şansă de a vă îndrepta, de a vă vindeca, de a beneficia de darul vindecător, regenerator şi mântuitor al Întrupării Fiului lui Dumnezeu, al inaugurării Împărăţiei lui Dumnezeu!"

Cartea va ajuta mult pe credincioşii de rând, dar şi pe preoţi şi pe duhovnici. Este de un real folos şi psihologilor, psihiatrilor sau psihoterapeuţilor care, negreşit, sunt foarte curioşi să vadă cum consideră şi ce soluţii dă creştinismul problemelor psihologice. Îi va ajuta pe toţi să tragă linia de

demarcaţie între psihologie şi duhovnicie, între problemele psihologice şi problemele duhovniceşti, şi mai ales, între soluţiile psihologice şi cele duhovniceşti. Sunt probleme psihologice, sunt şi probleme duhovniceşti. Între acestea există o strânsă legătură. Duhovnicul este, deseori, cu ştiinţă sau fără ştiinţă, în postura de a face psihologie mai mult decât duhovnicie. Cartea Părintelui Simeon îl va ajuta să distingă foarte clar între cele două şi, mai ales să nu nedreptăţească nici pe unele, nici pe celelalte. Părintele Simeon ne dă o foarte serioasă şi mustrătoare lecţie, atrăgându-ne atenţia că nu este o soluţie ocultarea problemelor semnalate de diferitele ştiinţe ale omului, cum este psihologia, ci atitudinea onestă este aceea de a da un răspuns creştinesc acestor probleme, de a le considera din perspectiva adevărurilor fundamentale ale Sfintei Evanghelii şi ale credinţei noastre creştine.

Un teolog contemporan proclama faptul că viitorul apropiat va fi dominat de interesul teologiei pentru antropologie. Într-adevăr, teologia ortodoxă de şcoală conştientizează dezechilibrul nefiresc care s-a creat în domeniul ei de preocupare între temele teologice, prin excelenţă – problema lui Dumnezeu, hristologia, pnevmatologia, eshatologia etc. – şi temele antropologice, care nu se regăsesc, decât sporadic, în cuprinsul tratatelor academice de teologie sistematică. Desigur, vorbim despre antropologia teologică! S-a vorbit chiar despre un fel de dochetism teologic, datorită faptului că omul, cu problemele lui foarte concrete, societatea umană, lumea cu problemele ei şi, în cele din urmă, istoria în ansamblul ei nu fac obiectul

preocupărilor directe ale teologiei, accentul fiind disproporționat deplasat spre cele cerești. Am ajuns să cunoaștem sau, mai corect spus, să știm mai multe lucruri despre Dumnezeu, de care ne despart atât de multe și care ne este atât de greu accesibil, decât despre omul concret, despre noi înșine, ca și despre omul de lângă noi. Expresia, lansată la mijlocul veacului trecut de un cunoscut autor francez, chiar în titlul unei lucrări scrisă de el, *Omul, acest necunoscut*, se dovedește a fi o foarte evidentă și crudă realitate. Temeiul de nezdruncinat al antropologiei teologice este întruparea Fiului lui Dumnezeu, înomenirea lui Dumnezeu Însuși, Hristos Iisus, Dumnezu-Omul.

De fapt, teologia însăși suferă din pricina ignorării antropologiei. Pur și simplu pentru că noi nu-L cunoaștem pe Dumnezeu și cele dumnezeiești decât din relația Acestuia cu omul și cu lumea, din manifestările și lucrările Sale în cadrul acestui dialog desfășurat în scena lumii acesteia, dar și dincolo de ea. Nu-L știm pe Dumnezeu în Sine în afara manifestărilor Sale în dialogul Său cu omul! Teologia care încearcă să dezvolte, pe baza raționamentelor logice o teologie pură și să tindă a închide cercul informațiilor despre Dumnezeu, greșește evident. Este interesant de semnalat și ușor de constatat că, dezvoltând mult mai puțin antropologia teologică, teologia de școală se vede în situația de a nu cunoaște suficient de bine pe unul din cei doi participanți la dialogul existențial (Dumnezeu și Omul) și, în consecință, de a dezvolta o perspectivă incompletă sau greșită despre celălalt participant. Am mai dat exemplul revelației dumnezeiești și cu

alt prilej. O fac şi acum, pentru că mi se pare foarte relevant. Teologia noastră dogmatică vorbeşte foarte mult şi pe larg despre revelaţia dumnezeiască în sine, despre felurile multiple şi complexe în care se descoperă Dumnezeu. Dar nu vorbeşte nimic despre receptarea acestei revelaţii, adică despre condiţiile în care omul poate recepta corect şi cu şanse de a înţelege cum se cuvine şi complet descoperirea lui Dumnezeu. Revelaţia este un act de comunicare. Pentru a o desluşi trebuie să înţelegi foarte bine pe cei doi subiecţi ai acestei comunicări. Revelaţia sau descoperirea dumnezeiască se desfăşoară în spaţiul unei relaţii interpersonale, în cadrul unui dialog dintre Dumnezeu şi oameni. Revelaţia dumnezeiască devine lucrătoare numai în condiţiile în care omul, căruia i se adresează Dumnezeu, o receptează şi reacţionează în consecinţă. Altfel rămâne nelucrătoare, sau, pentru cei care nu reuşesc să i se deschidă rămâne ineficientă. Perspectiva aceasta este valabilă şi pentru întreaga iconomie sau lucrare mântuitoare a lui Dumnezeu.

Singura zonă în care există preocuparea pentru antropologie, pentru om, anatomia lui trupească şi sufletească, precum şi pentru fiziologia lui trupească şi sufletească a fost şi a rămas lumea monahală. Acolo, omul îşi propune cu tot dinadinsul să ajungă la Dumnezeu şi trebuie să realizeze condiţiile în care îşi poate atinge acest obiectiv, luptându-se în special cu propria-i fire, cu obstacolele care-i stau în calea ajungerii lui la Dumnezeu. În felul acesta, se confruntă cu lumea sa interioară, cu adâncurile fiinţei sale, cu obstacole reale cărora trebuie să le găsească soluţii, la fel de reale.

Sper ca facultățile de teologie ortodoxe, de la noi şi din alte părți, să nu mai întârzie în a da atenția cuvenită omului şi problemelor lui, introducând cursuri serioase de antropologie teologică, de psihologie creştină şi de ce nu, de psihoterapie creştină. Cartea de față este încă un argument foarte puternic în acest sens.

Cu această carte, Editura Bizantină inaugurează o nouă colecție, intitulată *Psihologie şi Duhovnicie.* O inaugurează formal, pentru că, de fapt, câteva din titlurile publicate până acum se înscriu perfect în acelaşi domeniu. Este vorba de două lucrări ale aceluiaşi Părinte Simeon Kraiopulos: *Părinți şi copii* (Editura Bizantină, 2006) şi *Taina suferinței*, Editura Bizantină, 2007), care s-au bucurat de o foarte frumoasă primire din partea cititorilor şi de o lucrare clasică deja, care tratează problemele cuplului, ale familiei, intitulată *Scrisori Caterinei*, scrisă de Charlie W. Shedd (Editura Bizantină).

5 august 2008
Înaintea prăznuirii
Schimbării la Față a Domnului

Preot prof. dr. Constantin COMAN

Cuvânt introductiv al îngrijitorului ediţiei greceşti

Cu toţii cunoaştem, mai mult sau mai puţin, că în secolul al XX-lea au apărut mari psihologi care au întemeiat aşa-zisa psihologie a inconştientului sau psihologia abisală. Aceasta este *„o nouă direcţie psihologică, care se deosebeşte de direcţiile de până atunci, fiindcă vrea să pătrundă în stratul cel mai profund al trăirilor psihologice, care se presupune că se află dedesubtul trăirilor conştiente".*[1]

Negreşit, adevărurile rostite de aceşti psihologi au fost spuse într-un alt fel de Părinţii Bisericii, şi îndeosebi de către Părinţii neptici.

Dintre marii psihologi face parte neîndoielnic şi Karen Horney (1885-1952), care a lucrat ca psihanalist în Germania şi mai târziu în America. În cărţile ei a pus la îndoială multe principii importante ale teoriei psihanalizei enunţată de Freud, care este considerat întemeietorul psihanalizei, şi a susţinut că nevrozele sunt provocate de tulburări ale relaţiilor interpersonale.[2]

---

[1] Dicţionar enciclopedic „Ilios" vol. 18, pag. 845.

[2] Enciclopedia Papiros-Larousse-Britannica, vol. 61, pag. 211.

O carte clasică scrisă de ea este: Karen Horney, M.D. *Conflictele lumii noastre interioare*, (traducerea greacă) Editura „Tamasos", Ediția a patra, Nicosia 1964 (întâlnită în cartea de față cu titlul *Conflictele*).

Omul, oricâte veacuri ar trece peste el, în esență rămâne același, și de aceea Evanghelia este pentru omul oricărei epoci. Dar și ceea ce au spus Părinții Bisericii, îndeosebi Părinții neptici, se potrivește pentru omul oricărei epoci. Credem că pozițiile lui Karen Horney, care sunt formulate în cartea aceasta, dacă sunt văzute în cadre teologice ortodoxe și duhovnicești sunt valabile și în vremea noastră și vor fi valabile și în viitor.

Cu aproximativ treizeci de ani în urmă au avut loc, având la bază această carte, omilii în cadrul adunărilor de duminică după amiaza din incinta Mitropoliei din Tesalonic. La adunările acestea se dezvoltau două teme. Omiliile acestei cărți alcătuiau cea de-a doua temă, care ocupa de obicei o mică parte a adunării, și de aceea sunt scurte.

Cel care le-a rostit s-a străduit să abordeze întreaga problematică a conflictelor interioare ale omului nu numai sub aspect psihologic, ci și teologic și duhovnicesc. Astfel, credem că cititorul creștin va fi ajutat să se cunoască pe sine însuși mult mai mult decât se cunoaște și se va folosi nebănuit, cu harul lui Dumnezeu.

Cartea de față, cu titlul *Te cunoști pe tine însuți?*, care ar putea avea subtitlul *O abordare mai adevărată a sinelui nostru celui mai profund*,

este alcătuită din douăzeci şi cinci de omilii, pe care le-am împărțit în cinci capitole. Primul se referă la abordarea teologică a conflictelor. Celelalte patru capitole am considerat că e bine să corespundă cu capitolele din cartea lui Karen Horney, pe care le-a dezvoltat oratorul. Adică: mişcarea către oameni, mişcarea împotriva oamenilor, mişcarea departe de oameni, imaginea ideală. Trebuie să menționăm că omiliile n-au acoperit întreaga carte, ci capitolele ei principale.

La începutul fiecăruia dintre aceste patru capitole facem referire la capitolele corespunzătoare ale cărții amintite.

În cei aproape treizeci de ani, care au trecut de când au fost rostite aceste omilii, oratorul s-a referit la diferitele stări psihologice bolnăvicioase care există în om, pe care le-a văzut în întregul adevăr al Bisericii şi mai ales în lucrarea mântuitoare a lui Dumnezeu către om.

Suntem de părere că cititorul poate găsi o oarecare imagine a pozițiilor oratorului în cartea tipărită la editura noastră cu titlul: ...*Mereu conlucrează la bine.*

Capitolul I
Abordarea teologică a conflictelor interioare

Omilia I
Cele trei straturi ale sufletului

Vom încerca, cu ajutorul lui Dumnezeu, să facem o analiză în domeniu.

Avem în față un lac. Apa pare liniştită şi uneori se mişcă, dar nimeni nu ştie ce se află în adâncul ei. Cineva antrenat, de pildă, un scafandru, se scufundă şi coboară până la fundul lacului, dacă nu este prea adânc, vede ce se află jos şi ne informează şi pe noi. Luăm şi măsuri, în funcție de informațiile pe care le primim de la scafandru.

Ne vom strădui, aşadar, să facem o asemenea analiză, o asemenea scufundare în adâncurile ființei noastre, să încercăm să corectăm unele stări care există înlăuntrul nostru şi care nasc anomalii, nouă înşine şi relațiilor pe care le avem cu ceilalți oameni.

Conştientul, subconştientul şi inconştientul

Omul, în opinia psihologiei contemporane, este alcătuit din trei straturi: conştientul, subconştientul şi inconştientul.

În conştient, omul are toate cele pe care le înţelege, le simte şi le poate controla.

Mai jos de conştient este subconştientul, iar mai jos de subconştient este inconştientul. În subconştient şi în inconştient există mult conţinut, pe care omul nu-l cunoaşte, nu-l ştie.

După părerea psihologilor o zecime din om este conştient, iar nouă zecimi este subconştient şi inconştient. Îngăduiţi-mi să dau un exemplu, ca să putem înţelege aceasta. Închipuiţi-vă un pepene într-un lac. Pepenele pluteşte pe apă. Să considerăm că partea pepenelui care este afară din apă este o zecime, iar nouă zecimi este în apă. Acel o zecime se vede, în timp ce, cele nouă zecimi nu se văd.

Dacă vrem să vedem analogia în sufletul omului, doar o zecime din suflet alcătuieşte conştientul. Este ceea ce vedem, ceea ce ştim şi controlăm. Celelalte nouă zecimi din sufletul nostru sunt necunoscute. O parte, probabil trei zecimi, alcătuiesc subconştientul, care se află cu puţin mai jos de conştient, şi avem o vagă idee a cele ce se întâmplă acolo. Restul, de şase zecimi, alcătuiesc inconştientul, un subsol întunecat pe care nu-l cunoaştem deloc. Şi nu numai că ne este necunoscut. Acolo există mulţime de tendinţe lăuntrice. În adâncurile fiinţei noastre, au loc conflicte, au loc lupte, se fac străduanii de distrugere reciprocă, adică o tendinţă vrea să o distrugă pe cealaltă.

Şi toate acestea, deşi nu le cunoaştem - întrucât sunt în adâncurile fiinţei noastre, în partea întunecată, în partea nevăzută, în ceea ce nu se observă - deşi sunt nevăzute, nearătate, totuşi le trăim. Ele sunt înlăuntrul nostru, nu sunt afară din

noi. Deseori, tocmai aceste lucruri ascunse ne mână şi ne călăuzesc. Deseori, ele ne fac să vorbim într-un fel sau în altul, să ne comportăm într-un fel sau în altul, să luăm o poziție sau alta.

Am vorbit mai înainte[3] despre mamă, care, atunci când copiii scriu, nu este atentă la literele corecte, ci la cele greşite. Ea crede că procedând astfel face o treabă bună în ceasul acela. Trebuie să afirmăm că mama aceasta crede că-i este de folos fiului său, că lucrează şi se luptă pentru binele lui. Aşa crede, aşa gândeşte şi de aceea acționează în felul acesta. În profunzime există ceva, care nu este cunoscut de ea. Dar fie că ştie, fie că nu, acest lucru există şi acesta o împinge să vadă literele strâmbe, în loc să le vadă pe cele bune; să vadă ortografia incorectă în loc să o vadă pe cea corectă, care există. Există ceva în adâncul sufletului său care acționează, fără ca ea să ştie, şi care o împinge încolo sau încoace.

În fiecare om există această parte a ființei sale, care este şi cea mai mare, nevăzută, necunoscută şi care-l împinge şi-l impulsionează pe om.

Inima este mai adâncă decât orice

Acestea, firește, au fost spuse cu mult înainte de Sfânta Scriptură. *Inima este mai adâncă decât*

---

[3] În prima parte a întrunirii tema omiliei a fost „Părinți şi copii".

orice[4], citim în cartea proorocului Ieremia. Adică, inima omului are adâncime şi oricât ar înainta cineva spre lăuntrul său, oricât s-ar înţelege pe sine, oricât s-ar cunoaşte, o parte, totuşi, va rămâne necunoscută.

Îi vedem, mai târziu, pe Părinţi făcând tot ce este cu putinţă să pătrundă, cât mai adânc, în suflet astfel încât, această parte a sufletului care este necunoscută să devină într-o zi cunoscută, să fie înrâurită, din ce în ce mai mult, de harul lui Dumnezeu, să se boteze în harul lui Dumnezeu, să se sfinţească cu harul lui Dumnezeu.

De aceea, un om renăscut, un om sfânt nu este împins şi impulsionat de stările interioare de care nu este conştient. Este împins şi impulsionat, ar spune cineva, totdeauna în deplină cunoştinţă. Adică, ştie ce face, ştie ce cere. În ultimă analiză este împins şi impulsionat de harul lui Dumnezeu, care l-a pătruns până în adâncimile fiinţei lui, care i-a udat sufletul până în profunzimi.

Freud, Jung, Adler, Horney

După cum ştiţi, până acum câteva zeci de ani, inconştientul şi subconştientul despre care vorbeam mai sus erau necunoscute ştiinţei şi psihologiei. Însă, pentru Părinţii Bisericii nu erau necunoscute, după cum nu erau necunoscute nici

---

[4] Ieremia 17, 9: „Inima este mai adâncă decât orice; ea este omul: cine-l va cunoaşte?"

pentru Sfânta Scriptură. Părinţii au spus tot ce era de spus pe această temă şi au făcut ce era de făcut şi s-au sfinţit. Dar ştiinţa - psihologia, pedagogia - neglija această realitate a inconştientului şi a subconştientului.

Cu câteva zeci de ani în urmă au apărut câţiva mari psihologi, care s-au ocupat, îndeosebi, cu strădania de a pătrunde mai adânc înlăuntrul omului şi de a explica anumite reacţii ale acestuia: de ce un lucru se întâmplă aşa sau de ce se întâmplă altfel!? De ce omul acţionează într-un anume fel sau de ce acţionează altfel? De ce se comportă într-un anume fel şi nu înţelege că ceea ce face este incorect? Nu înţelege, dar este determinat şi impulsionat spre un anume comportament.

În vreme ce, aşa cum am spus, Sfinţii Părinţi cunoşteau toate acestea, descoperirea de către ştiinţă a subconştientului şi inconştientului s-a întâmplat numai cu câtva timp în urmă. Atunci a început să se vorbească despre psihanaliză, despre care s-au spus multe şi care este aplicată astăzi în toate statele europene. Există şi în ţara noastră (Grecia, n.tr.) câţiva specialişti în psihanaliză. Aceşti specialişti se străduiesc, prin metoda psihanalizei, să-i ajute pe oamenii care suferă, care sunt bolnavi.

Cu singura diferenţă că, orice ar face omul, dacă o face fără Dumnezeu, binele pe care-l face nu este atât de eficient, pe cât ar fi putut fi, dacă s-ar fi făcut cu ajutorul lui Dumnezeu. Deseori, în loc să provoace binele, provoacă răul.

Aceşti mari psihologi au început apoi să aibă păreri diferite. Adică, într-un fel vedea lucrurile Freud, în alt fel Adler, în alt fel Jung şi în alt fel

ucenicii acestora. Şi Adler şi Jung au fost ucenicii lui Freud. Mai întâi primul, care a spus toate ciudăţeniile, a spus şi lucruri corecte. Dar a spus şi multe greşite, blasfematoare şi păcătoase.

Adler şi Jung, care au fost ucenicii lui Freud, şi-au dat repede seama că profesorul lor nu este pe calea cea bună şi l-au părăsit amândoi. Adler a urmat linia proprie şi a trasat un alt drum în legătură cu aceste probleme psihologice. Iar Jung a urmat linia lui şi a înaintat, poate mai mult decât ceilalţi doi, şi a spus mai multe bune, dar şi acesta s-a abătut de la drumul drept.

Să avem în vedere că ne putem abate de la calea cea dreaptă, că putem greşi chiar şi atunci când facem cele mai cuvioase lucruri. Nu doar cei care se ocupă cu ştiinţa şi fac experimente sau cercetări sunt expuşi greşelilor, ci şi noi, creştini, şi chiar atunci când ne ocupăm cu lucruri sfinte, duhovniceşti. Trebuie să fim conştienţi că, oameni fiind, putem greşi, ne putem amăgi.

Aşadar, dacă astăzi în ţara noastră, deşi suntem mulţi cei care avem ceva interesant şi ne străduim să facem ceva, în cele din urmă am eşuat, ne-am abătut şi n-am început să facem ceva. Motivul este că fiecare dintre noi crede că ceea ce face el este perfect şi că toţi trebuie să urmeze şi să îmbrăţişeze acel ceva.

O lucrare, oricare ar fi ea, de vreme ce este făcută de oamenii, oricât ar avea şi harul lui Dumnezeu, are pecete omenească. Dacă noi credem că pecetea omenească este pecete dumnezeiască, lucrarea încetează, de aici încolo, să mai fie lucrare duhovnicească şi în loc să facă bine, va face rău.

Prin urmare, dacă cei care se ocupă cu lucruri dumnezeieşti pot devia de la calea cea dreaptă, ca nişte oameni ce sunt, cu cât mai mult aceştia, psihologii! Au deviat, aşadar, Freud, Adler, chiar şi Jung.

Îmi aduc aminte că, atunci când am citit opiniile lui Jung pe aceste teme, câteva poziții ale lui nu m-au mulțumit. Toate bune, desigur, dar ceea ce spune aici, cred că nu este corect. Adică unele poziții ale lui nu se potrivesc cu ceea ce spun Părinții, cu ceea ce spune Sfânta Scriptură, cu ceea ce presupune întregul duh al creştinismului.

Cu ceva vreme înainte, mi-a căzut în mână cartea pe care a scris-o o femeie psihiatru şi psihanalist, pe nume Karen Horney. A fost un psiholog foarte mare şi însemnat şi a adus mari servicii psihiatriei. A fost ucenica lui Freud. M-a impresionat faptul că nu acceptă cele spuse de Freud, adică principalele lui poziții, care au făcut atâta rău lumii şi psihologiei însăşi. De asemenea, m-a impresionat şi ceea ce nota despre Jung. „Iar Jung - scrie ea - în punctul acesta spune asta, dar nu sunt de acord şi poate este mai corect să spunem aşa", şi notează poziția ei.

Nu era de acord cu anumite opinii ale lui Jung, considerat om religios - era protestant - care spune că oamenii, în loc să-i viziteze pe psihiatri, ar fi mai bine să-i viziteze pe preoți, pe duhovnici. Dar pentru că preoții nu sunt pregătiți, zice el, oamenii se refugiază la psihiatri.

Anumite opinii ale lui Jung, nici pe mine nu m-au mulțmuit. Mă mulțumeşte mai mult poziția lui Karen Horney, decât cea a lui Jung, care mi-a lăsat câteva semne de întrebare.

Datele psihologiei văzute în duhul Părinţilor

Deoarece noi nu am făcut studii speciale de psihologie şi nu cunoaştem, nu putem crea şcoala noastră, metoda noastră ca să ne spunem opiniile. Vom lua din cele spuse de aceşti specialişti lucrurile bune, corecte. Le vom lua aşa cum ia cineva elemente ale medicinii.

Unele lucruri, din cele spuse de psihologie şi psihiatrie, sunt cele spuse de medicină, în general. Medicii fac anumite experimente, studiază bolile care apar la pacienţii lor şi ajung la anumite concluzii şi spun: „Pentru ca această durere să treacă, trebuie să iei, de pildă, aspirină. Pentru ca această boală să se vindece, trebuie să faci operaţie. Când te doare aici, răutatea nu este aici, ci în stomac". Iar noi, de vreme ce aceştia au studiat şi le-au învăţat şi le cunosc, trebuie să le acceptăm. Cu singura diferenţă că pe toate acestea noi le vom privi în duhul Evangheliei, în duhul Părinţilor, în general, în duhul creştinismului, în duhul revelaţiei.

Aşa şi aici. Psihologia astăzi, după cercetări, după strădanii, a făcut unele descoperiri, unele observaţii, a tras unele concluzii. Pe acestea Părinţii le ştiau pe altă cale şi în alt mod. Nu este îngăduit - cel puţin aceasta este umila mea părere; nu ştiu dacă mai târziu o voi schimba - să le ştergem dintr-o trăsătură de condei şi să spunem: „Lasă-i, să zică aceştia ce vor", dacă în anumite probleme ne pot ajuta.

Nu putem spune că medicul nu ne poate ajuta. Chiar şi un ascet, care poate fi cel mai mare

sfânt, dacă-l doare stomacul, va îndura, va face răbdare, dar, dacă vede că nu-L vindecă Dumnezeu, se va duce la medic.

Avem în vedere pe cei mai sfinți oameni din Sfântul Munte, care vin la Tesalonic și fac operații și stau internați, pentru a se vindeca. Ar fi putut să-i vindece Dumnezeu, dar este ca și când ar zice: „De vreme ce există o cale să te vindece medicii, mergi acolo să te vindece; eu nu te vindec".

Așa se întâmplă deci și în cazul de față, de vreme ce astăzi există boli care au legătură cu psihologia, care au legătură cu cercetările psihologiei, și de vreme ce avem elementele cunoscute ale acestor cercetări, avem elemente ale acestor descoperiri, să zic așa, de ce să nu le folosim? Nu ne este îngăduit să le ștergem pe toate acestea dintr-o trăsătură de condei și să spunem: „noi nu le acceptăm".

Cu singura deosebire că pe toate acestea le vom privi îndeosebi prin duhul Părinților, al Părinților neptici, care ne ajută foarte mult. Părinții au văzut acestea pe altă cale, le-au înțeles, le-au înfruntat, le-au biruit, le-au depășit și s-au sfințit.

Astăzi vine știința și le descoperă prin alte mijloace. Însă greșeala științei este că le vede numai și numai științific și, în loc ca acești specialiști ai științei să-i ajute pe oamenii care aleargă la ei, de multe ori le fac mai rău.

Atunci când aceste descoperiri sunt utilizate de cineva în duhul lui Hristos, în duhul Evangheliei și al Părinților, sunt de folos și ne ajută foarte mult.

Cu scopul de a trăi adevărat

Vreau prin toate acestea să spun că, ajutându-ne de elementele psihologiei, ajutându-ne şi de duhul Părinţilor, vom încerca să intrăm, puţin mai adânc, în sinele nostru şi să ne cunoaştem pe noi înşine, vom încerca să înotăm adânc înlăuntrul nostru.

Şi ştiţi ceva? Ne vom izbăvi de multe rele. Adică, dacă Dumnezeu ne ajută să prindem aceşti peştişori care saltă în noi şi ne fac atâta rău, ne vom izbăvi de multe rele. Viaţa noastră va fi mai uşoară, mai liberă şi, cei care vrem cu adevărat să trăim duhovniceşte, vom putea trăi.

Trebuie să spun iarăşi că cineva care are încurcături înlăuntrul său, care s-a blocat în interior, nu poate trăi duhovniceşte. Desigur, nu va pieri. Dacă este curajos, dacă are răbdare şi spune: „Pe toate acestea le am. Ce să fac? De vreme ce nu găsesc nici o soluţie, nădăjduiesc în Dumnezeu şi mă va izbăvi", şi merge însoţit de această răbdare şi de această nădejde, Dumnezeu îl va izbăvi, numai că nu va putea dobândi spor duhovnicesc de aici.

Dar poate, oare, să aibă această răbdare? Aceste situaţii creează atâta întuneric şi-l târăsc în asemenea hal pe om, încât nu-l lasă să nădăjduiască în Dumnezeu, să se încreadă în Dumnezeu, să se liniştească, să se calmeze, să guste puţin din harul lui Dumnezeu.

Omilia a II-a
Atitudinea sufletului în fața oricărei realități

Un rău, şi un alt rău, mai mare decât primul

Fie că recunoaştem, fie că nu, fiecare dintre noi, într-o analiză finală, este victima unei stări interioare, ca un labirint, este victima unei mulțimi de elemente care există în noi. Suntem împinşi şi impulsionați de trăiri, de o sumă de stări, care acționează fără să ne dea socoteală, fără să fie sub controlul nostru personal, sub controlul conştientului nostru. Şi, deşi suntem victime, deşi suntem împinşi şi impulsionați de toate aceste lucruri întunecate, nu ştim aceasta.

Este rău, desigur, este foarte rău că suntem victime. După chipul lui Dumnezeu noi, plăsmuiți foarte bine[5], plăsmuiți de Dumnezeu simpli şi nu complicați şi cu labirinturi, trăim o asemenea situație. Acesta este răul. Însă şi mai rău decât aceasta este atunci când nu ştim ce ni se întâmplă, când nu ştim ce se petrece cu noi.

Cel mai rău este că, deşi suntem împinşi şi

---

[5] Vezi Geneza 1, 31.

impulsionați de o stare sau alta, deşi suntem victimele unei anumite trăiri, ne închipuim că această trăire este bună, este comoara sufletului nostru.

Aceste stări se manifestă şi spre ceilalți, şi fireşte, de vreme ce stările în sine sunt rele, se manifestă ca atare şi fac rău şi celorlalți. Cu toate acestea, suntem convinşi că acționăm atât de bine, cum nimeni n-a mai acționat.

Dacă vreți, să transpunem aceasta şi în sfera duhovnicească. Nu este rău, cum spun Părinții, doar faptul că suntem păcătoşi. Aceasta o ştie Dumnezeu. Marele rău este atunci când nu ne dăm seama de starea noastră de păcătoşenie şi nu facem ceea ce trebuie să facem, ca să ne izbăvim.

Mai concret, Părinții spun: Răul este dacă nu mergem la Cel care-l tămăduieşte pe om de păcat. Nu este rău doar că suntem păcătoşi, ci şi faptul că nu mergem la terapeut, nu mergem la mântuitor, la izbăvitor.

Aşadar, rău este că în adâncul ființei noastre există acest labirint, există aceste puteri întunecate independente, care uneori se lovesc între ele, alteori se îmbrâncesc - ca şi cum ar vrea să se distrugă reciproc -, alteori ies în afară să-i veteme pe ceilalți, cu toate că noi în ceasul acela credem că le aducem un serviciu celorlalți, că devenim binefăcătorii lor. În principiu suntem şi noi victime ale puterilor întunecate şi vor deveni şi alții victime ale puterilor noastre întunecate.

Însă răul nu este doar acesta. Răul este când cineva nu bănuieşte, deloc, că ceva nu merge bine şi nu cercetează să vadă ce se întâmplă exact, ce nu merge bine şi care sunt consecințele.

Răul este străin firii noastre

Elementele care alcătuiesc labirintul lăuntrului omului, aceste puteri întunecate, aceste stări urâte, acționează, într-un asemenea mod, încât nu ne permit să le vedem. Fermentează în ființa noastră, se unesc cu sinele nostru, şi credem că aceste stări suntem noi, deşi sunt cu totul străine firii noastre. Sunt străine în sensul că nu fac parte din natura sufletului nostru.

Aceste stări patologice, aceste stări păcătoase, întunecate, nu au ipostază. Cine le-a creat? Dumnezeu nu a creat asemenea stări. În spatele oricărui lucru există Dumnezeu. Dumnezeu este Cel de la care provin toate. Însă Dumnezeu a creat doar lucruri bune. Toate stările urâte sunt urmările căderii. De aceea, oricât ar fi ele de bine înrădăcinate înlăuntrul nostru, sunt străine de firea noastră[6].

Adeseori, aceste puteri nevăzute, puterile păcătoase de natură psihologică, le vedem unite cu ființa noastră, le confundăm chiar cu sinele nostru. Nu le putem despărți; adică nu putem vedea ființa noastră foarte bună, nu putem vedea că a ieşit bună din mâinile lui Dumnezeu, că este zidită după chipul lui Dumnezeu şi că aceste lucruri urâte au venit şi s-au agățat de ființa noastră, au venit şi s-au încurcat în ființa noastră. În fapt, sunt străine de ființa noastră, ele sunt rezultatul răutății.

Nu putem să vedem lucrurile negative, ca fiind străine de ființa noastră. Ele se pot identifica. Altfel,

---

[6] Vezi Sf. Ioan Damaschinul, Opere, ed. „Grigorie Palama" vol. I, Tesalonic 1976, pag. 354.

ar fi o confuzie totală. Ca şi cum am amesteca făină şi apă şi am facem un aluat. De aici înainte făina şi apa nu se mai despart, există doar aluatul. Aşadar, întrucât sufletul nostru devine un tot, cu toate aceste lucruri negative, nu putem distinge sufletul nostru, ca pe ceva care a fost creat *bun foarte* de Dumnezeu, de zgura care s-a adăugat ulterior.

Acesta este marele rău despre care am vorbit. Avem o problemă sau alta, probleme negative. Ei bine, le avem. Nu acesta este cel mai grav. Cel mai grav este că nu ne dăm seamă de ele şi nu facem ceea ce trebuie să facem pentru a scăpa de ele.

De aceea le discutăm şi aici, le discutăm şi în altă parte, cu cei care cred că asemenea lucruri trebuie discutate, gândindu-ne că în felul acesta vom ajuta să putem vedea, fără frică şi fără prejudecăţi, realitatea care există în noi şi să nu şovăim să facem ceea ce trebuie să facem, oricâte jertfe s-ar cere, ca să ne izbăvim, pe cât este cu putinţă, de aceste puteri străine, de aceste tumori, care există în organismul nostru psihosomatic.

Are mare însemnătate ceea ce suntem mai în adânc

Aş vrea să accentuez faptul că are o foarte mare însemnătate ce este omul, ce este fiecare dintre noi, în adâncul lui. Este important cum gândim în adânc, cum acţionăm în adânc. De asemenea, are mare importanţă care este atitudinea pe care o luăm, în adânc, faţă de singura realitate

care este Dumnezeu şi, apoi, faţă de oricare altă realitate! Este atitudinea justă cea pe care o luăm adeseori sau nu este?

Aceasta, nu numai în lumea în care trăim noi, în care nu avem totdeauna modalitatea şi mijloacele necesare pentru a izbuti ceva duhovnicesc, dar chiar şi în pustie, în mânăstiri, la pustnici, la asceţi. Vedem că are o foarte mare însemnătate, ce atitudine ia fiecare, în parte, faţă de realitatea lui Dumnezeu şi faţă de oricare altă realitate.

Vedem un om care se nevoieşte, se roagă, studiază, se străduieşte, asudă, priveghează. Şi, în cele din urmă, ce se întâmplă? Nu poate izbuti nimic. Aceasta, repet, se întâmplă nu numai aici, dar chiar şi în pustie.

Vedem un pustnic, un isihast, care se osteneşte, poate, mai puţin decât un altul, se străduieşte mai puţin decât un altul, să facă ceva şi, totuşi, harul lui Dumnezeu îl vizitează pe acesta mai mult decât pe celălalt.

Celălalt priveghează şi iarăşi priveghează, posteşte, nu mănâncă nimic, se nevoieşte din greu şi, totuşi, pare că nu-l adumbreşte harul lui Dumnezeu. De ce? Pentru că problema nu este ce face cineva. Fac asta, fac cealaltă, şi după aceea le adun şi împreună fac atât. Problema nu se pune aşa.

Problema este ce atitudine ia sufletul, sinele cel mai adânc al omului, faţă de Dumnezeu, faţă de iubirea lui Dumnezeu, faţă de energiile lui Dumnezeu şi faţă de oricare altă realitate. Acest lucru vine să ne spună şi psihologia contemporană.

Cauza principală a stărilor psihologice anormale

În ultimele decenii au apărut mari psihologi care au spus lucruri importante, dar care s-au abătut mult de la adevăr. Psihologia mai nouă, unii psihologi care n-au fost de acord cu Freud şi cu Jung, spun că motivul principal, prima cauză, primul principiu al tuturor stărilor anormale - din punct de vedere psihologic, desigur - care apar în om, este structura nevrotică a caracterului.

Adică, din punct de vedere duhovnicesc, înseamnă că atunci când structura caracterului, profunzimile fiinţei, sinele cel mai adânc al omului este nevrotic, se creează stările nevrotice. Din punct de vedere duhovnicesc, aş spune că sinele cel mai adânc al fiinţei umane nu ia atitudinea justă pe care trebuie să o ia faţă de adevăr, faţă de realitate. În acest caz, sinele, această structură a caracterului, este nevrotic. De aici înainte se creează stările nevrotice sau impulsurile. Pe lângă acestea se creează impulsurile psihice, se creează conflictele, tot acel stres, toate acele greutăţi şi toată acea confuzie pe care, vrând-nevrând, o trăieşte omul contemporan şi din care nu mai găseşte ieşire. Şi nu numai că trăieşte o stare neplăcută, dar nu ştie nici ce i se întâmplă şi nici nu află vreo soluţie.

Aşadar, cauza cea mai adâncă este structura nevrotică a caracterului. Cauza cea mai adâncă este atitudinea incorectă faţă de Adevăr, care este Dumnezeu şi faţă de orice altă realitate. În societate realitatea este cea care este. Dacă cineva nu ia o poziţie corectă faţă de realitate, dacă nu

are putința să ia poziția corectă, dacă nu a învățat să ia poziția corectă, se va încurca negreşit. Undeva se vor bloca rotițele lui, undeva se va încurca şi, de aici înainte, vor începe manifestările nevrotice ale omului.

Vedeți, toți suntem oameni ai secolului XX şi avem cultura pe care o avem şi cunoştințele pe care le avem, însă în cele din urmă nimeni nu este un om corect. Mă iertați că spun asta. N-aş vrea să jignesc pe cineva, dar există în noi ceva care ne plimbă, când încoace, când încolo, există în noi ceva care ne conduce încoace şi încolo. Astfel, după cum am spus, suntem noi înşine victime şi-i facem şi pe alții victime.

Omilia a III-a
Suntem confuzi (încurcați) în ciuda străduințelor noastre

Izbăvirea întru Iisus Hristos

Vom încerca să facem o afundare în adâncul ființei noastre, ca să putem vedea zgura, ca să putem vedea elementele străine care nasc în om stările psihologice rele, în urma cărora omul pătimeşte, suferă şi uneori ajunge să se încurce atât de tare, încât nu mai poate scăpa, ci se afundă şi mai mult. Poate să vrea să scape, se poate strădui, poate chiar cere ajutorul altora, însă în cele din urmă nu reuşeşte şi rămâne confuz.

Marele rău care s-a întâmplat omenirii, şi îndeosebi omenirii contemporane, adică nouă, este aşa de puternic, încât în strădania noastră de a scăpa de încurcăturile care există în noi, le încurcăm şi mai tare. Deşi uneori acestea printr-o suflare - în sensul propriu al cuvântului - pot dispărea, îl pot părăsi pe om odată pentru totdeauna, îl pot lăsa în pace odată pentru totdeauna. Omul se vede pe sine şi se izbăveşte, Îl găseşte pe Dumnezeu, îşi găseşte bucuria şi fericirea. Şi, deşi, se poate printr-o

suflare întru Iisus Hristos să se izbăvească de toate aceste încrengături, nu se întâmplă aşa. Acesta este marele rău al zilelor noastre, al anilor noştri.

Influenţaţi de palidul creştinism occidental

Nici chiar creştinismul, dacă-mi este îngăduit să spun aşa, nu ne ajută. Aş îndrăzni să spun că şi acesta se încurcă în noi! Adică, în loc să ne descurce, ne încurcă şi mai mult.

Vedem astăzi oameni care cred, care studiază, care vor să fie consideraţi buni creştini, care se preocupă şi de alţii, sunt dornici să ajute dar nu există în sufletul lor acea limpezime, acea seninătate, acea curăţie şi neprihănire, sufletul lor nu este simplu cum a ieşit din mâinile lui Dumnezeu şi cum iese din colimvitră, după botez! Botez care, desigur, are putere, deoarece Domnul S-a răstignit şi a înviat.

Lipseşte acea stare bună. Deşi, fac atâtea lucruri, acţionează în atâtea direcţii, cerul sufletului lor este înnourat şi întunecat. Nu numai că nu există lună, dar nici stele nu sunt, nici chiar nori albi, ci nori negri apăsători.

Nu pentru că de vină ar fi creştinismul, ci pentru că - cum am reuşit, nu ştiu! - l-am denaturat şi pe acesta. Nu ştiu cum de am reuşit să transformăm şi creştinismul într-o făcătură omenească şi încercăm să ne izbăvim de o manieră omenească! Nu este posibil, însă!

Creştinismul, mai concret creştinismul occidental, care începe de la Fericitul Augustin, s-a dezvoltat, după cum spun specialiştii, marii teologi, s-a răspândit, a fost cultivat într-o asemenea direcţie şi a ajuns într-un asemenea punct, încât în loc să-l elibereze pe om, îl înrobeşte şi-l blochează şi mai mult. În cele din urmă, deşi omul este creştin, deşi crede în Evanghelie, în Iisus Hristos, deşi se spovedeşte şi se împărtăşeşte, este pur şi simplu blocat. Lucru total nefiresc!

După cum am spus şi altădată, şi noi ortodocşii avem mai mult duhul creştinismului occidental - aşa cum afirmă astăzi mari teologi ortodocşi, care cercetează lucrurile sprijinindu-se pe Părinţii Bisericii - care începe cu Fericitul Augustin şi apoi se încurcă în teologia scolastică a lui Toma d'Aquino. Suntem mai influenţaţi de duhul creştinismului occidental, pe care-l numim şi civilizaţie creştină, decât de creştinismul Sfintei Evanghelii, de creştinismul Părinţilor, de acel creştinism care-l eliberează cu adevărat pe om, care-l curăţă pe om şi-l scapă, îl izbăveşte şi-l face neprihănit şi curat.

Şi cred că trebuie să facem cu toţii ceva, fiecare câte puţin, ajutându-ne unii pe alţii, pentru a putea scăpa de influenţa creştinismului occidental, care, într-o analiză finală, este o construcţie omenească şi nu Evanghelie-revelaţie a lui Dumnezeu şi har al lui Dumnezeu.

Nu ne influenţează duhul Părinţilor

Când citeşte cineva din Părinţii neptici, care s-au ocupat îndeosebi cu problemele sufletului omenesc, şi se străduieşte să intre în duhul lor, vede uşurinţa, vede simplitatea care se creează în sufletul omului, simte acea suflare care face să dispară capcanele provocate de construcţia umană, de acest gen de creştinism.

Şi este - ce să spunem? - o nenorocire faptul că, în vreme ce avem Evanghelia în mâinile noastre, în vreme ce Părinţii, mari şi mici, dacă ne este îngăduit să spunem aşa, ne sunt la îndemână, sunt pe limba noastră, în vreme ce aceşti Părinţi neptici, aceşti Părinţi ascetici, aceşti Părinţi mistici ne sunt la îndemână, sunt la dispoziţia noastră, foarte puţin sau deloc este influenţată viaţa noastră creştină de duhul lor, de trăirile lor. Este influenţată de o mulţime de alte lucruri, însă nu de duhul lor. Aceasta este o mare nenorocire pentru creştinii din zilele noastre.

De aceea am spus că trebuie să facem totul, şi noi clericii, şi dumneavoastră laicii, şi cei mai învăţaţi şi cei mai puţin învăţaţi, încât, puţin câte puţin, să ne putem ajuta pe noi înşine, pentru ca sinele nostru să se deschidă acestui duh care a pornit de la Evanghelie, de la Părinţi şi a ajuns până în zilele noastre. Să se deschidă sufletul nostru ca să intre adiere Părinţilor, care abia se simte, şi să plece fumul întunecat al creştinismului greşit.

Ce viaţă vom lăsa moştenire copiilor noştri?

Am vrut, deci, să spun următoarele: nu numai că astăzi lucrurile sunt atât de încurcate, atât de întunecate! Nu numai că din variate motive omul contemporan este atât de blocat! Nici creştinismul, duhul creştin, care stăpâneşte astăzi, nu-l poate debloca! Ba mai mult, am putea spune că însuşi creştinismul este întemniţat înlăuntrul omului.

Nu putem spune astăzi că, privind înlăuntrul nostru sau printre creştinii din jurul nostru, descoperim acea simplitate, curăţie, stare de deblocare, de eliberare. Ba dimpotrivă, lucrurile par complicate, într-un fel le vedem aici, într-alt fel sunt văzute altundeva. În cele din urmă, mi se pare că falsificăm şi creştinismul, ne falsificăm şi pe noi înşine.

Sărmanilor noştri copii, noii generaţii care vine după noi, în loc să le transmitem trăiri duhovniceşti adevărate, le predăm aceste blocaje, aceste stări încurcate. Să nu le lăsăm moştenire vorbe, pentru că din vorbe nu iese nimic. Aceasta este Tradiţia în Biserică: unul predă viaţă altuia. Dar ce viaţă predăm? Cine nu are viaţă adevărată de predat, predă blocajele, încurcăturile pe care le primesc tinerii, iar viaţa creştină merge spre mai rău.

Nu vorbim despre oamenii aceia care nu vor să creadă, care nu vor să-L accepte pe Dumnezeu! Să facă ce vor ei, dacă aşa cred. Vorbim acum despre creştini, despre cei care vor, despre cei care cred, despre cei care se străduiesc să fie creştini adevăraţi, dar nu prea reuşesc.

Să continuăm însă, şi să nădăjduim.

Omilia a IV-a
„Ca şi aceştia să fie una în Noi"

Dumnezeul Treimic şi omul-omenire

Creatorul omului este Treimic. Acest lucru nu este întâmplător. În zilele noastre se încearcă, avându-i la bază pe Părinţii Bisericii, ca omul să se adâncească în taina Sfintei Treimi, adică, să se întrebe de ce Dumnezeu este Treimic. Dumnezeu nu este monadă, nici doime, ci este Treime.

Treimea simbolizează infinitul, absolutul. Pe când unimea, dualitatea, chiar şi tetrada au ceva limitat. Aceasta este problema teologilor şi fiecare, în funcţie de harul pe care-l are de la Dumnezeu şi de posibilităţile sale omeneşti, se străduieşte să se adâncească în taina aceasta. Aşadar, Dumnezeul nostru este Treimic; adică este nu o persoană, ci trei Persoane.

Vă amintiţi că Domnul, în rugăciunea Sa arhierească[7], cum se spune, adică cea pe care a rostit-o în seara din Joia Mare, se roagă la Tatăl Ceresc ca ucenicii Săi, dar şi cei care vor crede în El prin ucenici, să fie una. „Ca şi aceştia să fie

---

[7] Vezi Ioan 17, 1-26.

una în Noi!". Se roagă la Tatăl Ceresc ca cei care vor crede, ucenicii şi cei care vor crede în El prin ucenici, să fie una întru Sfânta Treime, după cum şi Sfânta Treime Una este.

Dumnezeul nostru este Treimic. Omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu. Altfel spus, a fost creat treimic. Şi nu este numai fiecare om în sine treimic după chipul lui Dumnezeu, dar şi omenirea, omul-omenire. Dumnezeu a creat o omenire. Vă aduc aminte că deseori Părinţii folosesc singularul, omul, referindu-se la omenire. „A venit Dumnezeu să-l mântuiască pe om", şi se referă la întreaga omenire.

Atunci când noi astăzi spunem şi auzim că „a venit Dumnezeu să-l mântuiască pe om", mintea noastră gândeşte că a venit să-l mântuiască pe acela sau pe celălalt. Da, este corect, dar „a venit să-l mântuiască pe om", înseamnă că a venit să mântuiască întreaga omenire. Una este omenirea. Unul este omul ca omenire din punct de vedere al firii, după cum unul este Dumnezeu. Una este Dumnezeirea, unul este Dumnezeu, dar trei sunt Persoanele dumnezeieşti. Tot la fel, una este omenirea, unul este omul, dar persoanele umane sunt multe, sunt nenumărate.

Persoane, nu indivizi

Adevărul acesta, privit mai în profunzime, are multe semnificaţii. Înseamnă că noi oamenii nu suntem monade, entităţi izolate. Când cineva

este monadă în creaţia lui Dumnezeu, în această omenire, acela este individ şi se află în afara stării de mântuire pe care a creat-o Dumnezeu. Atunci când cineva este monadă, este individ, se află în afara vieţii adevărate întru Hristos.

Acest duh individualist - fără nici o intenţie de a condamna pe cineva - a venit din Occident. În Occident, în urmă cu multe secole a fost cultivat acest individualism, acest egocentrism, această tendinţă, care există şi astăzi, de a se vorbi despre om ca despre individ. Aceasta este o stare degenerată, nu este starea sănătoasă a omului.

Noi, toţi cei care trăim în secolul al XX-lea suntem - şi asta începe de la Adam şi de la Eva - un singur om, unul şi acelaşi om. Adică, nu numai că noi cei care existăm astăzi suntem un singur om, ci noi împreună cu cei care au plecat până astăzi din lumea aceasta, şi împreună cu cei care vor veni suntem un singur om. În Dumnezeu şi în Hristos suntem un singur om, suntem o singură omenire, omenirea, dar fiecare dintre noi este persoană distinctă. Unul este o persoană, altul altă persoană, şi aşa mai departe.

Persoanele Sfintei Treimi sunt trei, dar unul este Dumnezeu, una Dumnezeirea, şi au toate în comune în afară de însuşiri, de caracteristicile fiecărei Persoane. Fiul este Fiu; nu devine niciodată Tată. Tatăl este Tată; nu devine niciodată Fiu. Sfântul Duh este Sfânt Duh; nu devine niciodată Fiu, niciodată Tată[8]. Însă în cele trei Persoane există o singură voinţă, o singură energie, o

---

[8] Vezi Sf. Ioan Damaschinul, Opere, ed. „Grigorie Palama", vol. I, Tesalonic 1976, pag. 424.

singură iubire. Cele trei Persoane sunt o singură Dumnezeire.

Aşadar, atunci când Domnul se roagă ca oamenii să se unească în cele trei Persoane ale Sfintei Treimi: „...ca şi aceştia să fie una în Noi ...!", adică să se unească precum cele trei Persoane dumnezeieşti, într-o asemenea stare trebuie să ajungă şi oamenii, să fie un om, o omenire, să aibă o singură voinţă, o iubire, o viaţă, o comuniune. Însă Gheorghe va fi Gheorghe, Constantin va fi Constantin, Vasile va fi Vasile. În faţa lui Dumnezeu fiecare om va fi persoană distinctă, iar în faţa celorlalţi oameni îşi va păstra fiecare independenţa persoanei, în timp ce toate celelalte vor fi comune.

Unde se concentrează toate problemele omului

Dacă toate acestea se adeveresc - perspectiva teologică confirmă acest adevăr, la fel şi perspectiva iconografică, la fel şi perspectiva patristică, - toate problemele omului, ale omului-persoană, se concentrează într-una singură: cum va reuşi omul să aibă o atitudine corectă, faţă de Dumnezeu, faţă de celelalte persoane, de semenii săi, împreună cu care formează omenirea cea una.

Adică omul nu este izolat, încât să-şi regleze lucrurile sale independent de ceilalţi. Principala lui problemă este să se poată poziţiona corect în relaţie cu ceilalţi oameni.

Dacă acest lucru nu este reuşit de creştin întru Iisus Hristos - psihologii încearcă să vadă aceste lucruri independent de Evanghelie, de aceea le şi încurcă - atunci omul se rătăceşte, se încurcă, se blochează şi nu ştie ce i se întâmplă şi ajunge în punctul de a fi creştin şi a se întreba: „Aşa trăieşte creştinul? Sunt corecte cele spuse de Evanghelie? Sunt corecte cele spuse de Sfinţii Părinţi? Sunt adevărate? Ce este atunci cu iadul din lăuntrul meu?".

V-am vorbit despre un psiholog şi psihiatru, Karen Horney, care m-a impresionat, şi cred că vede problemele acestea mai bune decât alţi psihologi, consideraţi chiar şi astăzi mari oameni de ştiinţă şi părinţi ai psihologiei adâncului: Freud, Jung, Adler. Karen merge mai departe decât ei toţi.

Această femeie, din punct de vedere al psihologului, porneşte destul de corect şi aşează lucrurile destul de just. S-a străduit, în timpul vieţii, prin toate lucrările ei şi prin cărţile scrise să-l deblocheze pe om.

Cred că are foarte mare importanţă că ea a fost acel psiholog care nu a negat, aşa cum au făcut-o alţii, conştiinţa morală şi religioasă. Dacă le negăm pe acestea, a spus, nu putem face psihologie şi nu putem lucra asupra omului şi nu-l putem ajuta, cu adevărat, să se elibereze.[9]

Mai concret, ea susţine că problemele pornesc din structura omului, din structura personalităţii sale şi sunt legate de atitudinea pe care o va lua omul faţă de semenii săi. Astfel, distinge trei atitudini

---

[9] Vezi Conflictele, pag. 15-16.

principale: *mişcarea către oameni, mişcarea împotriva oamenilor şi mişcarea de îndepărtare de oameni.*

Vedeţi, tot ceea ce se întâmplă, se întâmplă în relaţie cu ceilalţi oameni. Acest lucrul este fundamental. Ceilalţi psihologi văd lucrurile oarecum diferit, însă ea focalizează întreaga problematică pe fiecare persoană în parte şi pe legăturile ei cu ceilalţi oameni: omul fie se mişcă către oameni, desigur patologic, fie se mişcă împotriva oamenilor într-un mod duşmănos, fie se îndepărtează de oameni, adică se izolează, iarăşi în mod patologic.

Este impresionant faptul că în legătură cu situaţia din urmă, observă imediat că există oameni care trăiesc singuratici, ca pusnicii, cu totul străini şi departe de ceilalţi oameni, dar care nu se îndepărtează de oameni, în mod bolnăvicios şi patologic. Aceştia se află într-o stare foarte normală, pentru că toţi ceilalţi oameni sunt în inima lor. Nu ştiu dacă i-a avut în vedere pe marii asceţi şi pustnici ai Bisericii Ortodoxe, dar este impresionant faptul că imediat a făcut această observaţie, ca să anticipeze orice răstălmăcire[10].

Vom încerca să mergem mai departe, având la bază tocmai aceste trei mişcări ale omului.

Când cineva este monadă în creaţia lui Dumnezeu, în această omenire, acela este individ şi se află în afara stării de mântuire pe care a creat-o Dumnezeu. Atunci când cineva este monadă, este individ, se află în afara vieţii adevărate întru Hristos.

---

[10] Vezi Conflictele, pag. 100.

Capitolul II
Mişcarea către oameni[11]

---

[11] Vezi Conflictele, pag. 69-86.

Omilia I
Ataşarea de ceilalţi

O referire la marii psihologi

Marii psihologi, vrând să-l evalueze pe om, vrând să pătrundă în cel mai profund loc al fiinţei omului - şi să-l vadă pe omul contemporan, pe european, pe american, iar acum, şi pe grec - vrând să-l ajute să scape de blocajele care se nasc înlăuntrul lui, au avut opinii foarte diferite.

Una a spus Freud, care a făcut un început, construind o bază, construind o temelie, pe care şi-a sprijinit întreaga lui teorie şi întreaga lucrare pe care a făcut-o. Până astăzi, cei care urmează teoriile lui Freud, aplică în terapia lor teoriile şi concluziile sale, deşi astăzi nu există, aproape nimeni, care să urmeze în literă cele spuse de Freud. În orice caz, până într-un anumit punct sunt destui care-l urmează.

Altă bază şi altă temelie a pus Jung şi a construit pe ea întreaga lui teorie şi întreaga lui lucrare. Şi sunt, de asemenea, mulţi cei care-l urmează pe Jung. Un alt principiu a avut Adler. Aceştia trei sunt marii psihologi şi de la aceştia pornesc toţi ceilalţi.

Femeia psiholog şi psihiatru, despre care v-am vorbit deja şi care a murit acum câțiva ani, Karen Horney - se pare că a fost un bun psiholog şi psihanalist în acelaşi timp - nu este foarte de acord cu toți aceştia. Este mult în dezacord cu Freud, dar şi cu Jung. La Adler nu se referă aproape deloc. Iar problemele psihologice le vede, oarecum, din perspectiva ei şi aşează o temelie proprie, un principiu propriu pe care construieşte.

Scrie că Freud spune un anumit lucru, dar nu este de acord şi crede că altfel este corect. Jung spune altceva, dar nu este de acord şi crede că altfel este corect.

Personal, din câte cunosc, cred că poziția ei este mai aproape de adevăr. Pozițiile celorlalți, unele nu mulțumesc, iar altele sunt cu totul inadmisibile. Pozițiile ei, însă, sunt îndeajuns de mulțumitoare.

În plus, ea este în dezacord cu Freud pentru că acesta nu a dat nici o importanță moralei, conştiinței morale, am spune. Noi, a zis Freud, facem ştiință. Ce treabă are morala cu ştiința?

Cum este posibil, spune Karen Horney, să facă cineva psihologie, psihoterapie, psihanaliză, adică să se ocupe de om înlăuntrul căruia se află această conştiință morală - fie că vrem, fie că nu, ea există - fără să o ia în seamă? Atunci când o ignori, spune ea, ceva îți va lipsi din tot edificiul tău, ceva va rămâne în afara acestei temelii pe care o aşezi.[12] Conştiința morală există şi, în cele din urmă, te va dovedi mincinos.

---

[12] Vezi Conflictele, pag. 15-16.

Aşadar, ea spune că toate blocajele omului - blocaj este un cuvânt frumos, şi cred că redă îndeajuns acest fenomen care se observă la omul modern - se datorează, negreşit, legăturii cu una din cele trei mişcări pe care le poate face omul în relaţie cu semenii săi:

Mişcarea spre oameni.
Mişcarea împotriva oamenilor.
Mişcare departe de oameni.

Aceste teze, ale lui Karen Horney, se pare că sunt destul de bine întemeiate din punct de vedere psihologic, teologic şi duhovnicesc.

Prin iubirea adevărată luăm o atitudine corectă faţă de ceilalţi

Am spus că Dumnezeu a creat o omenire. Şi, după cum Dumnezeirea este una, din punct de vedere al firii, dar există trei Persoane, tot aşa şi omul este unul ca omenire, dar omenirea este totalitatea persoanelor. Dumnezeu, făcându-l pe om, l-a făcut după chipul Său. Desigur, spunând că omul a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, înţelegem multe, dar şi faptul că omul nu este o monadă, că omul ca omenire este constituit din multe persoane. Aceasta, în profunzime, înseamnă că omul nu se poate susţine singur, nu poate exista ca monadă. Negreşit, în rădăcina fiinţei lui sunt şi ceilalţi.

Aceasta, în ultimă analiză, înseamnă că nimeni nu poate nesocoti existenţa celorlalţi. Nu o

poate nesocoti nu cu mintea, ci cu viața lui, cu rădăcina lui, cu ființa lui. Înseamnă încă faptul că, dacă omul x sau y nu ia atitudinea corectă față de ceilalți oameni, împreună cu care se trage din aceeași rădăcină, sigur nu se va putea dezvolta corect, normal, dincolo de faptul că teologic și spiritual se va pierde, se va bloca. Adică, se vor crea toate aceste blocaje de ordin psihologic și nimeni nu va afla soluții de ieșire.

Trebuie, așadar, ca omul să ia o atitudine corectă față de ceilalți. Am putea spune că din punct de vedere teologic, iconografic, evanghelic, ia o atitudine corectă față de ceilalți prin iubire. Însă prin iubirea lui Dumnezeu, prin iubirea care nu înlănțuie, care nu pizmuiește, care nu este șovăielnică și *„nu caută ale sale"*[13].

Prin iubire omul ia atitudinea corectă față de ceilalți oameni. În Sfânta Treime există comuniunea iubirii. Între oameni trebuie să existe această comuniune a iubirii, a adevăratei iubiri.

Spun și accentuez acest lucru, că trebuie să existe comuniunea adevăratei iubiri, pentru că de multe ori când credem că iubim și ne topim de iubire, credem că mergem până la capătul lumii pentru iubire, este posibil ca în străfundurile noastre să nu existe nici un strop de iubire adevărată.

O mamă se poate lăsa sfâșiată, se poate jertfi pentru copiii ei, dar, în cele din urmă, atitudinea pe care-o ia față de copiii ei, poate să nu fie cea corectă, poate să nu fie atitudinea consecință a iubirii, ci să fie cu totul altceva.

---

[13] I Corinteni 13, 4-5.

Aşadar, atunci când cineva nu are atitudinea corectă faţă de ceilalţi oameni, prin urmare nu nutreşte iubire, adevărata iubire, atunci va lua faţă de ceilalţi una din aceste trei atitudini, la care neam referit şi despre care vorbeşte Karen Horney. Şi cred - posibil să nu am dreptate - că într-un anumit fel, poziţia ei este întemeiată şi spiritual-teologic.

Nevoia omului de a se prinde de ceva

Prima atitudine este mişcarea către oameni, adică ataşarea de ceilalţi oameni. Mama, de pildă, se ataşează de copil. Soţia se poate ataşa de soţul ei sau soţul de soţia lui. Fiul duhovnicesc se poate ataşa de duhovnic. Şi cum să găseşti răspuns la întrebarea: de ce nu sporeşte acest fiu în viaţa duhovnicească? Acest copil care - dacă-mi este permis să mă refer şi la nişte lucruri puţin exagerate - se spovedeşte poate zi şi noapte şi este considerat cel mai devotat fiu duhovnicesc, cel mai devotat creştin. În cele din urmă, întrucât nu are o atitudine corectă faţă de duhovnic ci s-a alipit de el nefiresc, nu are o creştere duhovnicească adevărată. E imposibil să aibă. Cum să aibă creştere adevărată? Omul nu poate fi adevărat în afara temeliei lui, în afara bazei lui.

Aşadar, mişcarea către oameni este această ataşare sau *alipire nefirească*. Mama se alipeşte de copil, părinţii de copii şi copiii de părinţi. Câţi copii, fete, dar şi băieţi, se fac mari şi nu pot să se

dezlipească de mamă! Se căsătoresc şi ataşarea aceasta, încă, există.

Sau, câţi oameni nu pot trăi dacă nu depind în mod neapărat de ceva!? Aceasta nu este o atitudine corectă. Un astfel de om nu poate avea credinţă adevărată în sufletul lui, nici nu poate spune: „Am un Dumnezeu. Cred în Dumnezeu. Îl am în mine pe Dumnezeu. Hristos a venit în lume şi pentru mine!". Adică se agaţă - ca să nu spunem de lucruri - de oameni, depinde de oameni şi nu poate trăi fără această dependenţă. Aceasta este mişcarea către ceilalţi oameni.

Această mişcare, această alipire, duhovniceşte vorbind porneşte de la iubirea de sine – nu vorbim de ce spune psihologul nostru - porneşte de la o suficienţă de sine, porneşte de la temeri şi de la sentimentul de nesiguranţă. Persoana aceasta care se alipeşte de ceilalţi nu poate sta pe picioarele ei, ci trebuie să se prindă de ceva, de cineva.

Nu spuneţi că este ataşare sau alipire ceea ce a făcut un ucenic, Sfântul Pavel cel simplu, faţă de duhovnicul său. A mers, după cum citim în Sinaxar, la Sfântul Antonie cel Mare cu scopul de a deveni monah. Când a deschis Antonie cel Mare uşa şi l-a văzut, l-a întrebat ce vrea. „Am venit, a răspuns el, să mă fac ucenic". Sfântul Antonie cel Mare s-a împotrivit, însă Sfântul Pavel a stăruit. În cele din urmă Sfântul Antonie a intrat în chilia sa şi l-a lăsat să aştepte afară. Iar după trei zile a ieşit iar din chilie. Acela aştepta acolo, fără să fi mâncat ceva.

Ceea ce a făcut Sfântul Pavel, ducându-se să ucenicească, nu este manifestare de ataşare,

nu este manifestarea acestei stări bolnăvicioase care există în noi. Nu. Este manifestarea unei mari vitejii, a unei mari credințe, a dorinței, a unei mari iubiri față de Dumnezeu[14].

Poate merge cineva la cel mai bun dascăl să ucenicească şi să devină mare învățat, fără să se ataşeze de el bolnăvicios. Poate merge cineva la un părinte să ucenicească, fără să se alipească de el. Ataşarea despre care vorbim este o stare bolnăvicioasă.

Nici de Dumnezeu nu trebuie să ne ataşăm în felul acesta

Îndrăznesc să spun că nici de Dumnezeu nu trebuie să ne ataşăm în felul acesta. Dumnezeu nu acceptă aşa ceva. Poate părea ciudat, de aceea trebuie să explic. Deseori alergăm la Dumnezeu şi ne rugăm şi cerem diferite lucruri fără să primim nici urmă de răspuns. De ce? Fiindcă mergem având în noi un duh de ataşare bolnăvicioasă.

Când cineva se ataşează, dacă-mi este permis să spun aşa - poate greşesc, acum îmi vin în minte aceste gânduri - este ca şi cum s-ar sinucide. Cum ar îngădui Dumnezeu ca un om să se sinucidă? Un om care se ataşează se omoară moral, se omoară duhovniceşte. Este o sinucidere duhovnicească. Dumnezeu nu poate accepta aceasta.

---

[14] Sfântul Nicodim, Sinaxar, ed. „Stupul Ortodox", vol. 4, Tesalonic 1982, pag. 46-47.

La Dumnezeu trebuie să mergem cu smerenie. Şi aici se încurcă lucrurile. Un om stăpânit de acest duh de alipire se alipeşte de Dumnezeu şi crede că este smerit. Şi când cineva îi arată că trebuie să se smerească, se miră: „Eu să mă smeresc? Eu, care sunt ţărână şi cenuşă?". Însă ceea ce simte el este de la duhul ataşării nesănătoase, nu de la cel al smereniei. Aşadar, cel care aleargă la Dumnezeu cu smerenie, se face cu adevărat ţărână şi cenuşă, însă nu se sinucide.

Cel ce se ataşează strigă, strigă, strigă la Dumnezeu şi, dacă nu primeşte răspuns, va deznădăjdui şi va fi dezamăgit. Pe când cel care se smereşte cu adevărat în faţa lui Dumnezeu, îşi zdrobeşte inima şi, cu cât Dumnezeu nu-i răspunde, cu atât nădăjduieşte mai mult. Pare ciudat, însă aşa este. Cu cât Dumnezeu nu răspunde, cu atât omul nădăjduieşte mai mult. Cu cât Dumnezeu întârzie să-i răspundă, cu atât nădăjduieşte mai mult.

Ucenicul nu se ataşează de părintele lui. Se smereşte şi învaţă virtutea. Aşadar, omul nu trebuie să se ataşeze de nimeni, nici măcar de Dumnezeu.

Dacă această stare bolnăvicioasă, într-un fel sau altul, pune stăpânire pe om şi, fără ca el să-şi dea seama, o hrăneşte, o întreţine şi uneori o consideră virtute şi se mândreşte cu ea, este înfricoşător. Nu numai că este rău, este de-a dreptul înfricoşător. Şi dacă omul nu se izbăveşte, se va abate de la calea dreaptă, se va abate de la temelia adevărată pe care se zideşte omul adevărat.

* * *

Cel ce se ataşează strigă, strigă, strigă la Dumnezeu şi, dacă nu primeşte răspuns, va deznădăjdui şi va fi dezamăgit. Pe când cel care se smereşte cu adevărat în faţa lui Dumnezeu, îşi zdrobeşte inima, şi cu cât Dumnezeu nu-i răspunde, cu atât nădăjduieşte mai mult. Pare ciudat, însă aşa este.

Omilia a II-a
A te conforma bolnăvicios

În şirul acesta de omilii ne străduim să ne cunoaştem mai bine pe noi înşine, din punct de vedere psihologic şi duhovnicesc.

Am spus că omul care vine în lumea aceasta nu vine singur. Nu vine singur, nu numai în sensul că există şi alţii în jurul lui, dar şi în sensul că în viaţa lui are legături şi cu ceilalţi oameni. Nu există singur, ci există împreună cu ceilalţi şi, prin urmare, are mare importanţă ce atitudine va lua cineva faţă de ceilalţi. Obligatoriu va lua o atitudine faţă de ceilalţi. Fie că-i evită pe ceilalţi, fie că se izolează, fie că le declară război, acestea toate sunt atitudini pe care le ia faţă de ceilalţi.

Aşadar, dacă atitudinea pe care o va lua faţă de ceilalţi nu va fi cea justă, ci va fi greşită, de aici încolo vor începe toate necazurile lui.

Am spus că, pentru ca cineva să ia o atitudine corectă faţă de ceilalţi oameni, firește, trebuie să ia o atitudine corectă şi faţă de Dumnezeu. Vă aduceţi aminte, am spus că, atunci când omul nu are iubire adevărată, de vreme ce, vrând-nevrând, va lua o atitudine faţă de ceilalţi oameni, atitudine care fără iubire nu va fi cea corectă, această mişcare incorectă faţă de ceilalţi oameni se manifestă în

trei feluri. Pot exista şi altele, dar toţi sunt încadraţi în aceste trei feluri.

Unul se manifestă într-un fel, altul în alt fel, iar cel de-al treilea în cu totul alt fel. Sau se poate ca la unul să se manifeste două din cele trei iar la celălalt toate trei, împreună. Spuneam că omul, neavând iubire adevărată, fie se ataşează de ceilalţi oameni, fie ia o atitudine duşmănoasă faţă de ei, fie îi nesocoteşte pe ceilalţi oameni şi se izolează. Vom încerca să cercetăm mai bine aceste trei mişcări.

Căutarea constrângătoare a celuilalt

Vorbim despre mişcarea către ceilalţi oameni.

Atunci când omul face totul pentru a se conforma celorlalţi, când omul se ataşează de ceilalţi, ce se întâmplă? Omul care-i iubeşte cu adevărat pe ceilalţi poate părea că are şi un ataşament faţă de ei. Această atitudine este curată, autentică, adevărată. Însă, când un om nu are iubire adevărată, când în adânc, şi psihic şi spiritual, este bolnav, atunci căutarea celuilalt are caracter bolnăvicios, iar ataşarea de celălalt şi conformarea faţă de el naşte o stare, din ce în ce mai rea, în omul care se ataşează, şi nici duhovniceşte nu-l lasă să trăiască, nici psihic nu-i permite echilibru şi libertate interioară, precum şi personalitate liberă, fără complicaţii şi îngrădiri.

Primul lucru care caracterizează acest gen de om este căutarea iubirii celuilalt, căutarea aprobării celuilalt, căutarea tovărăşiei celuilalt. Simte

aceasta ca pe o nevoie. Şi după cum spune psihologia, această nevoie este o stare constrângătoare.

Să fiu mai clar. Toţi oamenii caută iubirea celorlalţi, mai mult sau mai puţin, toţi caută aprobarea celorlalţi şi toţi caută tovărăşia celorlalţi. Dar cel care simte în mod patologic şi bolnăvicios această nevoie şi are înlăuntrul lui această căutare, această tendinţă, atunci când vede că nu este iubit, când vede că nu capătă aprobare, când nu găseşte tovărăşia pe care o caută, este cuprins îndată de panică, este cuprins îndată de o stare psihică şi duhovnicească rea. Această stare rea nu-l lasă să se liniştească, nu-l lasă să se simtă liber ca om, nu-l lasă să stea bine pe picioarele sale şi să simtă un oarecare echilibru psihologic şi o sporire duhovnicească.

Vă rog să nu vă îndoiţi deloc a crede, că cei care sunt în situaţia aceasta, cei care sunt cuprinşi de aceste stări psihice constrângătoare sunt mult mai mulţi decât ne închipuim noi. Personal, din câte cunosc, din câte înţeleg, din câte observ şi urmăresc, aş spune că un mare număr de creştini contemporani sunt mai mult sau mai puţin contaminaţi de această profundă stare patologică, motiv pentru care nu sporesc duhovniceşte, nu pot spori duhovniceşte. Astfel, permiteţi-mi să spun, viaţa lor creştină pare falsă. Uneori pricep şi ei aceasta, alteori nu pricep, uneori hotărăsc să o recunoască şi să o accepte, alteori nu. Însă, ceilalţi îşi dau seama că viaţa lor este o falsă, o mincinoasă, o prefăcută - nu pe faţă, ci prefăcută în subconştient - viaţă creştină.

De aici încolo înţelegem cât de mult se alterează prezenţa creştină în zilele noastre, cât de mult se schimbă mărturia pe care, ca şi creştini, suntem chemaţi să o dăm în lume. Atunci când mărturia noastră, prezenţa noastră, când viaţa noastră creştină, şi psihică şi duhovnicească, este falsă, nu este autentică, putem înţelege - iar când nu înţelegem este încă şi mai rău - cât rău facem şi lumii în general, şi societăţii în care trăim, dar şi trupului Bisericii şi nouă înşine.

O consecinţă a conformării bolnăvicioase faţă de ceilalţi

Aşadar, oamenii aceştia care au o stare de conformism şi simt nevoia conformării - este un termen psihologic - caută să se prindă de ceva.

Adică, se poate ca un asemenea om, se poate ca - de ce să ne fie ruşine s-o spunem? - un asemenea creştin să se ataşeze de cineva, întrucât acela i-a dat ceea ce caută, adică i-a satisfăcut nevoia de iubire, nevoia de aprobare, nevoia de tovărăşie. Omul acesta a căutat, nu ca persoană liberă, nu ca un om care este mişcat de o iubire autentică şi de o dispoziţie autentică să vină în legătură cu ceilalţi, ci de o stare bolnăvicioasă, de o dispoziţie bolnăvicioasă. Aşadar, un asemenea creştin se prinde de celălalt sau de ceilalţi care satisfac, într-o oarecare măsură, dispoziţia lui bolnăvicioasă. Se ancorează, se leagă într-un fel de ei şi, de acum încolo, nu mai vede altceva şi nu se mai

poate distinge pe sine de celălalt sau de ceilalți oameni. Vede la celălalt doar acele virtuți, doar acele calități, care satisfac, întocmai, starea lui bolnăvicioasă. Acum înțelegem ce se întâmplă.

De aceea, uneori, vedem un astfel de om urmându-l orbește pe un altul și poate ne mirăm: „Ce găsește la omul acela de-l urmează și se supune lui și se conformează față de el atât de orbește, atât de convingător? Cum de nu vede la cel pe care-l urmează, de care depinde, de care se leagă, defectele mari și bătătoare la ochi?". Nu le vede!

* Omul acesta, care are o asemenea stare interioară forțată, este capabil să orbească și să nu vadă nici în sine ceva bun cu care este înzestrat și-i lipsește celuilalt, și nici în celălalt ceva rău cu care este înzestrat și-l face o călăuză falsă, o călăuză neautentică. Și totuși, îl face călăuză a sa, este omul pe care se sprijină, de care depinde, de care s-a legat și cu care se conformează în cele mai mici amănunte.

* Repet, aceasta se întâmplă întrucât omul acesta nu poate sta singur pe picioarele lui, nu se poate simți liber, nu poate, ca personalitate distinctă, să se miște cu iubire adevărată, să-i vadă pe ceilalți cu iubire, să vină în relație adevărată cu ceilalți oameni.

Căutarea bolnăvicioasă a iubirii

Acest om, într-un mod forțat şi bolnăvicios caută să placă, caută iubirea, caută aprobarea celorlalți, caută sprijinul, caută ocrotirea. Şi le caută de o asemenea manieră, încât dacă acestea lipsesc, nu numai că se simte tulburat, nu numai că nu se poate liniști, nu se poate calma, ci se simte rătăcit, simte că se afundă în haos.

Poate că, uneori, încearcă să se dezancoreze, însă, în ceasul când vrea să facă aceasta, pământul îi fuge de sub picioare şi se afundă în gol, este gata să se piardă. Şi, ca să nu se distrugă, se predă cu şi mai multă furie acestei stări şi relații bolnave, neautentice, anormale.

Îngăduiți-mi să spun că, singurul lucru de care este preocupat un asemenea om este să nu înceteze a fi pe plac, a fi iubit, să nu piardă această protecție, această încuviințare a celorlalți. Este singurul lucru care îl preocupă. De aici încolo, este gata să facă cele mai grele lucruri, este gata să facă cele mai anevoioase lucruri, este gata să facă lucruri despre care un altul s-ar mira cum de le poate face. Desigur, toate acestea se întâmplă pentru a se menține starea bolnăvicioasă, starea nesănătoasă atât sufleteşte, cât şi duhovniceşte, prin urmare, pentru a se menține o stare neplăcută lui Dumnezeu.

Aici trebuie să menționăm încă un lucru: cu cât un astfel de om simte în adâncul lui, în subconştient, că are nevoie de iubire, de această iubire bolnăvicioasă, are nevoie de aprobarea celorlalți, cu atât se gândeşte la cei asemenea lui şi aleargă

să le vină în ajutor, însă într-un mod bolnăvicios. Mă iertați, dar așa este. Să nu răstălmăciți dacă vă spun că unul ca acesta este binevoitor ziua întreagă, uneori chiar şi noaptea, aleargă de la un om la altul, când este nevoie. Dar, nu din iubire adevărată. Să nu vi se pară ciudat. Dovada este că, deşi, aceste lucrări sunt lucrări care răspândesc mireasmă de sfințenie, sunt lucrările unui sfânt, acest om, care este dispus toată ziua şi toată noaptea să facă o astfel de lucrare, nu răspândeşte mireasmă de sfințenie, îi lipseşte un lucru important. Aşadar, acesta este disponibil la orice oră din zi şi din noapte, numai pentru a nu pierde laudele vreunei persoane. Laude care, nu sunt spuse neapărat în cuvinte, ci este suficient ca cealaltă persoană să arate pe deplin că este satisfăcută, să arate că este mulțumită, să arate că-l aprobă, că-l iubeşte, că-l protejează.

Este posibil ca aceşti oameni să ajungă în punctul de a părea celorlalți că acționează dezinteresat, că acționează cu altruism, că acționează în spiritul jertfei pentru binele semenilor lor. Însă, în străfunduri, nu fac altceva decât să slujească stării pe care o au, de a nu pierde iubirea pe care o aşteaptă de undeva. Au găsit-o, au prins-o şi, de aici încolo, sunt gata să se sacrifice, numai să nu piardă această trăire bolnavă, această satisfacție bolnăvicioasă.

De ce este adevărat ceea ce spunem?

Eu m-am referit la acestea ca exemple. Un om care suferă de o asemenea stare constrângătoare poate avea manifestări multe şi variate.

Cred că toate acestea sunt adevărate. Cred, nu numai pentru că ne ajută psihologia să le înțelegem, dar şi pentru că eu constat această realitate, ca duhovnic. Vezi un om plin de sudoare, dar nu poți observa o picătură de har în sufletul lui, nu poți observa, câtuşi de puțin, prezența lui Dumnezeu în el. Este plin de sudoare, aleargă încolo şi-ncoace, dar se vede că tot efortul pe care-l fac, toată strădania, sunt pentru a menține acea stare bolnăvicioasă, adică pentru a nu pierde iubirea pe care o caută, tovărăşia după care aleargă.

Cred, aşadar, că aşa stau lucrurile, nu numai pentru că aşa le prezintă psihologia contemporană, nu numai pentru că personal, din puțina experiență pe care o am, am constatat că aşa stau lucrurile, dar şi pentru că o asemenea concluzie o trage cineva foarte uşor de la Părinții Bisericii, de la cei mai aspri dintre ei, numiți Părinți neptici. Vedem uneori, pe lângă altele - să dăm doar un exemplu - bătrâni, părinți, asceți experimentați, iluminați psihologic - ar zice psihologia - pe deplin echilibrați, îi vedem, aşadar, pe aceşti mari asceți cum uneori nu dau, absolut deloc, importanță unor asemenea manifestări ale fiilor lor duhovniceşti.

La prima vedere am crede că se poartă sever, că această atitudine a lor nu este prea umană. Şi totuşi, în profunzime, atitudinea şi comportarea lor nu este deloc aspră. Încearcă să-i protejeze pe

fiii lor duhovniceşti de stări bolnăvicioase, de stări patologice, de toate acele stări care nu sunt duhovniceşti, care nu au nici o legătură cu trăirea creştină autentică, cu adevăratul creştinism.

Să nu şovăim!

Aşadar, dacă cele spuse sunt adevăruri, pe de o parte înţelegem de ce nu sporim, iar de cealaltă parte înţelegem câte eforturi se risipesc în zadar. Că eforturile merg în zadar, n-ar fi nimic; dar nu există perspectivă, nu există speranţă de a găsi drumul bun atunci când cineva continuă, în felul acesta, şi nu se poate desprinde, nu se poate elibera. Se va abate şi, în cele din urmă, nu va face nimic în ciuda nevoinţelor sale, în ciuda strădaniilor sale.

Aşadar, dacă ceea ce spunem este adevărat - şi repet, eu cred că este adevărat şi am spus şi din ce motive - atunci trebuie să nu şovăim, să nu ne fie greu, să nu ne fie lene să aruncăm o privire înlăuntrul nostru, pentru a vedea dacă nu cumva ceva în adâncul nostru nu merge bine. Adică, în cele din urmă, nu cumva fiecare dintre noi, prin tot ce face şi prin tot ce nu face, „se caută pe sine", cum spun Părinţii? Şi-l vom găsi, dar „spre propria pierzare". Atunci când cineva caută această iubire bolnăvicioasă de la ceilalţi, caută, de fapt, să-i fie satisfăcută iubirea de sine, după cum spun Părinţii. Mă întreb, adică, dacă nu cumva, prin orice facem, nu ne căutăm pe noi înşine şi ne şi găsim, însă spre propria pierzare şi spre răul celorlalţi?!

Însă, dacă facem această cercetare, dacă facem această afundare înlăuntrul nostru şi prindem ceva, înțelegem, recunoaştem şi în continuare facem ceea ce trebuie, luăm imediat atitudine, este posibil ca Dumnezeu să ne izbăvească de toate şi chiar să ne călăuzească pe drumul adevărat, să ne călăuzească la dragostea adevărată, la mântuire.

• iubirea de sine => dependențe

Omilia a III-a
Supunerea care nu eliberează

Ceva ce nu se poate numi creştinism

Facem, după cum ştiţi, o încercare de a pătrundem mai adânc în om şi de a putea, astfel, să ne cunoaştem mai bine pe noi înşine, prin urmare, să luăm o poziţie mai adevărată faţă de Dumnezeu, încât Dumnezeu să poată, dacă noi avem poziţia potrivită, să ne dăruiască harul Său, să ne binecuvânteze.

Scurta omilie de data trecută am dedicat-o mişcării bolnăvicioase către ceilalţi oameni, care apare la unele persoane, fie că acestea îşi dau seama, fie că nu. Am spus că prima însuşire a oamenilor care au fost loviţi de această boală este faptul că se conformează la ceea ce spun ceilalţi, la ceea ce cer ceilalţi, la ceea ce caută ceilalţi.

Şi, mai concret, am spus că aceşti oameni fac totul, pierzându-şi chiar demnitatea lor, pentru a-şi putea asigura iubirea celorlalţi, pentru a-şi putea asigura aprecierea celorlalţi, pentru a putea avea laudele şi aprobarea celorlalţi. Am spus multe pe această temă.

Adică, mulți creștini, atunci când aleargă încolo și-ncoace, este evident că sunt conștienți că fac o faptă bună, că sunt dintre cei mai buni creștini. Desigur, această străduință, în sine, poate fi bună, însă întrebarea este: *de ce fac ceea ce fac!?*

Așadar, dacă fiecare examinează, cercetează, va vedea că de cele mai multe ori oamenii fac multe asemenea lucruri, numai și numai pentru a-și putea asigura iubirea, aprecierea și aprobarea celorlalți sau a unei persoane de care s-au atașat. Acesta, desigur, este imposibil să fie numit creștinism, oricât ar părea că are manifestări creștine.

Supunere sănătoasă și cea bolnavă

O altă însușire a acestor oameni este supunerea.

Desigur supunerea, ascultarea în Biserică, este virtute. Și după cum știți, monahii au obligația de a face ascultare sau mai bine-zis, la tunderea în monahism, împreună cu alte două făgăduințe, făgăduiesc că vor face ascultare, că vor fi supuși egumenului, părintelui duhovnicesc. Prin ascultare își vor tăia voia proprie. Prin această supunere se vor putea izbăvi, cu harul și cu ajutorul lui Dumnezeu, de omul cel vechi, de patimi, de voile lor și vor înainta spre renaștere.

Iată, însă, că există și supunere bolnavă, supunere care nu-l eliberează pe om. Există și supunere care nu-l ajută pe om să se elibereze de patimile sale, de iubirea de sine, de voia lui, nu-l

ajută să se elibereze de omul cel vechi şi să ajungă la renaşterea adevărată, reală.

Această supunere este o boală. Îl face pe omul lovit de ea să nu vadă ce este el şi ce sunt ceilalţi. Îl face să-i supraaprecieze pe ceilalţi şi să vadă la ceilalţi virtuţi false, binefaceri false.

Desigur, iarăşi, trebuie să spunem că nu este rău ca cineva să-i vadă pe ceilalţi superiori iar pe sine inferior. Este chiar bine, atunci când se află într-o stare sănătoasă, într-o raportare sănătoasă la ceilalţi. Este rău însă, atunci când această stare este bolnăvicioasă. Omul nu îndrăzneşte să vadă cu ochii deschişi, limpede, cine este cel căruia i se supune, cine este cel de care se ataşează, cine este cel de care s-a legat. Nu îndrăzneşte să vadă cu ochi limpezi, căci dacă ar vedea cu ochi limpezi şi, prin urmare, dacă ar pune oarecum la îndoială supunerea lui, ataşarea lui, nu va rezista, se va prăbuşi, nu va putea sta pe picioarele lui, nu va putea rămâne în viaţă.

Este un om care, numai dacă se va prinde de ceva, numai dacă se va sprijini de cineva, numai dacă va vedea undeva, fie şi virtuţi false şi harisme mincinoase, doar atunci va putea sta pe picioarele lui, va putea trăi, se va putea simţi oarecum liniştit, oarecum uşurat, nestăpânit de haos interior, de tulburare şi nelinişte interioară, care-l conduc la distrugere.

Cel mai rău este că, el însuşi, consideră aceasta virtute. Dar şi cel sau cei de care se ataşează, cărora se supune ca un rob, de care depinde într-un mod umilitor, consideră aceasta virtute.

După cum vă dați seama, dacă acestea sunt adevărate - şi pentru mine sunt pe deplin adevărate - avem atunci o denaturare teribilă a vieții creştine, o denaturare şi o falsificare teribilă a trăirilor creştine. Are loc o deprimare a acestui om, care are o asemenea nădejde, care vrea să ajungă ceva, care în cele din urmă vrea să se folosească.

Aşadar, tipul acesta de om, în loc să se folosească, în loc să se ajute, se distruge. Dar şi cel care acceptă supunerea bolnăvicioasă sau o cultivă, îşi face rău sieşi şi celui supus.

Dependența slugarnică față de ceilalți

O altă stare este dependența. Oamenii care au această boală, nu pot trăi fără să fie dependenți de alții. Aprecierea pe care o au față de sinele lor depinde de încuviințarea sau de dezaprobarea pe care ceilalți o arată față de ei. Aprecierea pe care o au pentru sinele lor depinde de părerea pe care o au ceilalți despre ei.

Câți oameni, de altminteri buni creştini, suferă propriu-zis şi nu pot dormi seara sau nu se pot linişti în ziua următoare şi nu-şi pot face treburile şi rugăciunile - adică pur şi simplu se pierd şi sunt stăpâniți de haos - câți oameni pățesc aşa ceva, fiindcă x sau y sau z de care depind, fie şi inconştient, nu le-a vorbit bine, nu le-a arătat iubirea şi aprobarea pe care o aşteptau, nu le-a spus vorbele bune, laudele pe care le aşteptau.

Mai concret. Dacă aşteptăm pe cineva să ne

viziteze şi ne dorim mult această vizită, dar persoana nu ne vizitează, poate că nu spunem nimic nimănui, poate că vom ascunde ceea ce am simţit pentru că n-a venit, în adânc, însă, toată părerea bună pe care am avut-o despre noi va cădea în cel mai de jos punct, va dispărea.

Atunci, când acela ne-a zâmbit, atunci când ne-a spus vorbe prin care înţelegeam că eram în graţiile lui, atunci când s-a purtat cu noi în asemenea fel încât dădea de înţeles că este prietenul nostru, că ne apreciază, că ţine seama de părerile noastre, ne-am simţit bine, uşuraţi, am simţit că suntem şi noi cineva în societate. Însă, îndată ce acela şi-a întors faţa, îndată ce acela cu vreun cuvânt, prin atitudinea lui sau prin refuzul lui de a ne vizita - pe care cine ştie din ce motiv n-a făcut-o - a arătat că nu ne mai apreciază, înlăuntrul nostru s-au zădărnicit toate.

Oamenii aceştia, adică persoanele bolnave care păţesc aşa ceva, nu se mai pot după aceea calma, nu-şi pot afla liniştea, nu-şi pot afla odihna. Şi sunt gata, sunt dispuşi să facă ceea ce are nevoie celălalt, ceea ce cred ei că-l va mulţumi pe celălalt, că-l va face iarăşi să-i aprecieze, să-i aprobe, ceea ce cred ei că va ajuta pentru a-şi asigura iubirea lui. Sunt gata să se comporte şi slugarnic, să-şi piardă demnitatea, să devină de batjocura tuturor.

Din câte înţeleg eu, - poate că greşesc - există astăzi creştini, credincioşi, mai mulţi decât credem noi, care trăiesc într-o asemenea dezordine interioară, într-un asemenea haos lăuntric. Este absolut imposibil ca un astfel de creştin să înainteze în viaţa duhovnicească.

Un asemenea suflet care, îşi dă seama sau nu, vrea ori nu vrea, depinde în acest fel de ceilalţi, se ataşează în acest fel de ceilalţi, care năzuieşte spre iubirea celorlalţi ca spre însuşi Dumnezeu, nu poate fi vizitat de harul lui Dumnezeu, nu poate primi binecuvântarea lui Dumnezeu, la el nu poate veni Hristos. Într-un asemenea suflet nu este cu putinţă, după cuvintele apostolului Pavel: *„Nu eu trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine"*[15], să trăiască Hristos. Acest suflet s-a pierdut pe sine, acest suflet s-a abătut de la sine, acest suflet s-a prins de altceva. Sufletul a fost stăpânit de o persoană, a fost stăpânit de tot ceea ce se poate numi *idol.*

Frustrările care ies la suprafaţă şi izbucnirile ciudate

Însă răul merge mai departe. Un om care se mişcă în asemenea mod către ceilalţi, se alipeşte, se leagă, depinde de ei, îi priveşte în ochi să vadă dacă vor râde sau nu, dacă-l vor aproba sau nu, dacă-l vor aprecia sau nu, un astfel de om nu suferă doar din acest motiv. Suferă şi de alte stări.

Adică, poate avea în sine şi stări de duşmănie faţă de ceilalţi. Desigur, cu cât simte mai mult că este rob al celorlalţi şi că este exploatat, cu atât mai mult creşte starea de duşmănie faţă de ei. Dar, întrucât, dacă şi-ar manifesta duşmănia, dacă şi-ar

---

[15] Galateni 2, 20.

manifesta tendințele de agresiune ar pierde îndată iubirea celorlalți, aprobarea celorlalți, ar pierde exact ceea ce aştepta de la ei, ca să-şi asigure liniştea şi pacea. Pentru că-i este teamă să nu piardă iubirea, grația celorlalți, înăbuşă acest protest care vine, uneori, dinlăuntrul său, şi despre care mulți ar spune, să răbufnească, odată, în sfârşit!

Înăbuşă, aşadar, instinctul de a protesta, de a reacționa sau chiar de a fi agresiv. Nu spunem că acestea ar fi bune, dar spunem ce se întâmplă în sufletul acestui om. Aşadar le înăbuşă pe acestea - după cum spune psihologia, le depozitează - şi nu vrea nici măcar el să le recunoască, cu atât mai puțin ceilalți.

Aceste stări există înlăuntrul lor. De vreme ce se depozitează, există în suflet. La un moment dat vor izbucni pentru a ataca pe cine pot.

De aceea, vedem la oamenii care se ataşează, care sunt foarte ordonați, foarte ascultători, foarte buni, dacă li se spune că facă ceva, fac foarte uşor, dacă sunt trimişi undeva, se vor duce, dacă sunt puşi la treabă, vor asuda muncind ziua întreagă; vedem, aşadar, că poate veni ceasul când această realitate ascunsă a reacțiilor, a protestelor, a atacurilor cedează şi aceştia izbucnesc. De aceea, nu de puține ori, îi vedem pe aceşti oameni, care par atât de buni, că reacționează într-un mod surprinzător. Uneori şi copiilor li se întâmplă acest lucru.

Mulți copii sunt ataşați slugarnic de părinții lor. Personalitatea lor este foarte palidă şi nu se descurcă singuri, de aceea se prind, se sprijină de mama lor, de tatăl lor. Par copii foarte cuminți, par copii foarte ascultători, par cei mai buni copii,

în realitate, însă, sunt bolnavi. Un asemenea copil devine de nerecunoscut şi se spune despre el: „Acesta care era atât de..., cum a devenit atât de..., cum de se comportă în felul acesta...?"

La fel se întâmplă şi cu adulţii. Poate veni o clipă când vor protesta, se vor manifesta, vor reacţiona şi vor ataca într-un mod care va mira pe toată lumea. Deşi, această agresivitate, acest protest, această reacţie uneori se manifestă, aş spune, negativ. Este acel reproş, acea amărăciune, acea dezamăgire, acea deznădejde, care se observă la aceşti oameni.

Răul dublu

Dacă acestea se adeveresc şi dacă acestea, mai mult sau mai puţin, există în inimile creştinilor contemporani, atunci, vai nouă dacă nu le conştientizăm, dacă nu le înţelegem; vai nouă dacă nu cunoaştem ce se întâmplă, cu exactitate, în fiecare dintre noi. Şi, vai nouă dacă nu putem - fie singuri, fie ajutaţi de altcineva - să scăpăm de această stare, să nu rămânem în ea. Nu numai că nu vom înainta în viaţa duhovnicească. Câţi vor astăzi să înainteze în viaţa duhovnicească şi nu înaintează! Răul nu este doar acesta. Răul este şi mai mare. Creştinismul pe care-l manifestăm şi pe care-l prezentăm lumii contemporane, este un creştinism fals.

Omul contemporan, care vrea să se mântuiască, când vine ceasul să caute mântuirea, atunci când vine în contact cu noi, creştinii contemporani,

care nu deținem un creştinism autentic, ci purtăm în noi o stare falsă şi bolnăvicioasă, trăiri creştine neautentice, confuze, simte că ceva nu merge bine şi nu poate spera că, devenind creştin, încercând să se apropie de Dumnezeu se va mântui, va găsi ceva mai bun. Nu numai că nu va găsi ceva mai bun, ci se va încurca şi mai mult şi se va depărta. Sau, dacă se va găsi cineva care să ne urmeze, va împrumuta modelul nostru şi, prin urmare, va deveni şi el ca noi, un creştin fals, neautentic.

Deseori, am spus-o şi aici şi în alte părți, mi se pare că, în zilele noastre, creştinismul s-a denaturat. Desigur, astăzi s-a denaturat întreaga noastră viață. Oriunde am merge, viața este denaturată, este falsă în toate manifestările ei, în toate înfățişările ei. Dar, s-a denaturat şi creştinismul. Creştinismul în sine este autentic, însă noi, prin felul în care-l trăim, prin felul în care-l manifestăm şi-l prezentăm îl denaturăm, îl falsificam, îl facem mincinos. Prin urmare, răul este dublu. Ne facem rău şi nouă înşine, şi celorlalți deopotrivă.

Dumnezeu, desigur, se va mânia. Nu ştim ce ne va face când vom pleca din această lume, dar cât suntem aici şi trăim aşa, nu vom putea înainta duhovniceşte, adică nu se vor întâmpla minuni în noi. Celorlalți le facem mare rău, pentru că nu suntem mărturisitori autentici ai creştinismului. Nu suntem mărturisitori adevărați ai Evangheliei, ai revelației lui Dumnezeu în lume şi, prin urmare, nu putem ajuta lumea deşi, avem această obligație.

Cei care au existat înaintea noastră, acum nu mai există; iar cei care vor veni după noi, nici aceştia nu există. Noi existăm astăzi. Întreaga ome-

nire care se află pe pământ, în noi își află nădejdea, indiferent dacă înțelege aceasta, dacă o simte. De la Hristos, de la creştinism şi de la cei care lucrează creştinismul aşteaptă. Dacă noi nu mărturisim creştinismul adevărat vai nouă, vai şi celorlalți!

Spunem toate acestea, aici, doar-doar Dumnezeu va începe să mişte ceva în noi! Nu este nici greu, nici imposibil ca Dumnezeu să înceapă să facă minuni cu noi! Este suficient să ne hotărâm a crede cu adevărat.

* * *

Creştinismul s-a denaturat mult astăzi. Creştinismul, în sine, este autentic, însă noi, prin felul în care-l trăim, prin modul în care-l manifestăm şi-l prezentăm, îl denaturăm, îl facem fals, mincinos.

Omilia a IV-a
Iubirea ca manifestare bolnăvicioasă

Vorbim despre omul acela care, într-un fel, chiar şi atunci când pare un bun creştin, este contaminat de acea boală care-l face să caute aprobarea celorlalţi, aprecierea lor, liniştea lui depinzând de ceilalţi, de poziţia pe care o iau ceilalţi faţă de el.

Merită astăzi să spunem câteva cuvinte despre iubirea la acest om.

Ce caută, de fapt, cel care nutreşte iubire bolnăvicioasă pentru oameni

Aceşti oameni bolnavi - şi permiteţi-mi să spun încă o dată, nu puţini oameni sunt loviţi de această boală - au multă iubire pentru semenii lor. Desigur, nu numai ei consideră că se ocupă cu lucruri cuvioase, sfinte, foarte importante, ci şi cei din jurul lor. Când îi văd şi-i urmăresc, îi admiră. În fapt, iubirea aceasta, care devine pentru ei o obsesie, este infectă, bolnăvicioasă. Iubirea în sine rămâne peste veacuri. Însă, iubirea pe care o au şi o manifestă aceşti oameni este o trăire bolnăvicioasă, o manifestare bolnăvicioasă, o activitate

bolnăvicioasă. Sunt oameni care caută mângâiere de la ceilalţi, care caută aprobare de la ceilalţi, sunt oameni care depind mult de bunăvoinţa celorlalţi, de atitudinea bună a celorlalţi, sunt oameni care caută această iubire a celorlalţi, pentru că altfel nu pot sta pe picioarele lor, nu pot nici măcar trăi. De aceea, în final, ajung într-un punct în care vorbesc doar despre iubire, caută doar iubirea, proslăvesc doar iubirea, cu riscul de a crede atât ei cât şi ceilalţi, că şi-au găsit drumul lor. Indiferent dacă ei, cei care caută şi vorbesc doar despre iubire, nu sunt fericiţi, nu sunt bucuroşi, nu au pace şi trăiesc un stres continuu, trăiesc un gol continuu care niciodată nu se umple, trăiesc într-o căutare continuă, care niciodată nu se împlineşte.

Aşadar, starea aceasta este o stare bolnăvicioasă. Unei persoane nevrotice, cum o numesc psihologii, îi convine foarte mult acest lucru; adică, să vorbească într-un asemenea mod despre iubire, să caute într-un asemenea mod iubirea şi să ridice în slăvi această iubire. Îi convine foarte mult, serveşte stărilor conflictuale şi bolnăvicioase pe care le are în el. Pe un astfel de individ iubirea îl serveşte pentru că va plăcea celorlalţi - lucru pe care îl caută foarte mult, îl năzuieşte foarte mult - şi pentru că, totodată, simte că se impune în faţa lor.

Dacă aveţi curaj, faceţi o cercetare a sinelui propriu sau a persoanelor apropiate. Veţi vedea că mulţi dintre cei care urcă şi coboară scări, dintre cei care intră şi ies din case, dintre cei care aleargă cu iubirea pe buze şi care sunt gata să se topească de această iubire, mulţi dintre aceştia ard şi se topesc de iubire cu scopul îndepărtat, pe de o parte,

de a plăcea celorlalți şi a-şi asigura în felul acesta bunăvoința şi sprijinul lor, iar, pe de altă parte, de a se mândri că reuşesc să se impună în fața celorlalți. Un astfel de om, atunci când ajută pe un altul aflat în nevoi, când ajută un infirm, simte că acela este neputincios, iar el superior.

Se serveşte, aşadar, foarte mult de iubire, întrucât reuşeşte să placă, lucru pe care-l caută cu insistență, de care are nevoie şi prin care reuşeşte să se impună. Simte mare nevoie să se impună, caută aceasta foarte mult, şi nu poate rezista să fie mai jos decât ceilalți.

Desigur, cineva se supune, depinde, se umileşte propriu-zis în fața celorlalți, dar face aceasta ca să nu piardă iubirea, ca să nu piardă mângâierea. Pe de altă parte însă, trebuie să găsească şi oameni între care să se simtă superior, să-i stăpânească, să se impună în fața lor şi cărora să le poată spune „faceți asta, faceți aceea", ca să-i umilească şi să audă din partea lor mulțumiri.

Prin felul în care-şi manifestă iubirea simte nevoia să fie pe locul doi. Niciodată un asemenea om nu poate fi pe locul întâi, nu poate fi conducător, căpetenie. Nu-şi poate asuma întreaga răspundere pentru anumite fapte, pentru anumite manifestări, pentru anumite acțiuni. Simte nevoia să fie pe locul doi şi un altul să preia responsabilitățile sale.

Pe de o parte, vrea să fie pe locul doi, însă, pe de altă parte, vrea să fie şi pe locul întâi. Prin iubirea despre care am vorbit izbuteşte acest lucru, aşa încât ceilalți, pe care-i serveşte, de care se îngrijeşte, de la care caută iubire, cărora le dăruieşte iubire, sunt considerați mai presus de el, şi el se

plasează pe locul al doilea. Simte, totodată, - şi în felul acesta este mândru de sine - că este şi mai presus. Este cel care a înţeles viaţa, este cel care şi-a aflat calea, este cel care a cuprins totul şi a găsit totul în iubire şi care le izbuteşte pe toate.

Iubire şi duşmănie o combinaţie ciudată

Sunt oameni care, deşi caută pretutindeni iubirea, caută mângâierea, caută bunăvoinţa, au în ei dispoziţii agresive, duşmănoase, au în ei impulsul de a-l distruge pe celălalt. Aceste dispoziţii agresive, duşmănoase le înăbuşă, le ascund înlăuntrul lor şi nici măcar ei nu vor să ştie că există. Dacă iese la suprafaţă atitudinea duşmănoasă, pierd mângâierea celorlalţi, pierd iubirea şi aprobarea pe care le aşteaptă de la ceilalţi. De aceea, ascund înlăuntrul lor aceste stări.

Prin urmare, aceste dispoziţii şi stări agresive există înăbuşite înlăuntru şi vor să iasă afară. Îşi cer şi ele drepturile. Prin faptul că vorbesc despre iubire, că ridică în slăvi iubirea, că au ca ideal iubirea, desigur, iubirea bolnăvicioasă, împacă, oarecum, şi dispoziţiile agresive pe care le au. Dacă nu pe faţă, sigur în ascuns, ei îi condamnă pe toţi, îi osândesc pe toţi şi cred că toţi oamenii acţionează greşit, că nu şi-au găsit drumul lor. Cred că cel mai înalt ideal este iubirea, că totul este iubire şi, sprijiniţi pe aceasta - pe care chiar aşa o cred - cu multă lejeritate, cu multă uşurinţă, fără să-şi dea

seama, îi condamnă pe ceilalți și-i osândesc pentru faptul că nu au găsit ceea ce au găsit ei, nu au înțeles ceea ce au înțeles ei, nu au lucrat la idealul înalt la care au lucrat ei.

Reușesc, așadar, ca și stările agresive să le satisfacă în felul acesta. Le hrănesc vorbind despre iubire, așează ca ideal iubirea, iubire care este ca o fantomă. Când dorm și când sunt treji îi preocupă iubirea. Suferă, așadar, de o psihoză a iubirii, a iubirii bolnăvicioase nu a celei sănătoase.

Însă, aceasta nu este terapie, asta este aranjare. Consecințele generate de aceste conflicte interioare, de aceste înăbușiri, care creează această stare bolnavă, continuă să existe. Așadar, continuă să existe aceste consecințe, aceste rezultate și, în cele din urmă, omul nu găsește liniștea pe care o caută, cu toate că are în fața lui ca o fantomă „iubirea", cu toate că, crede, este singurul om care a găsit adevărul, singurul om care lucrează corect. Pe de altă parte, vrând-nevrând, fie că-și dă seama fie că nu, trăiește această dramă, trăiește acest gol, trăiește această stare urâtă pe care o creează conflictele interioare.

Foarte multe persoane sunt cuprinse de setea de iubire, caută această iubire bolnăvicioasă, această iubire falsă în relațiile trecătoare pe care le făuresc. Alții, desigur manifestă, caută și cultivă această iubire în alte direcții. Câte sărmane suflete caută tovărășie, astăzi într-un fel, mâine în altul! Întrucât, consideră ideală această iubire bolnăvicioasă caută să umple, în acest mod, golul din suflet, să găsească pacea, să găsească liniștea.

Este, însă, imposibil. Este absolut imposibil.

Nu cumva sunt şi eu victima stărilor bolnăvicioase?

Ceea ce este foarte grav la aceşti oameni, nu este faptul că se află în această stare, ci că nu-şi dau seama de ea. Este aproape imposibil să-şi dea seama. Se întâmplă doar dacă cineva începe cu un „nu cumva", - „Nu cumva greşesc? Nu cumva n-am înţeles bine? Nu cumva nu acţionez corect?" - şi găseşte şi pe cineva care să-l ajute. Altfel, este aproape imposibil să bănuiască că iubirea pe care o caută, că iubirea pe care au ridicat-o în slăvi, pe care au transformat-o în fantomă şi ideal, nu este iubire autentică, nu este iubire adevărată, ci o stare bolnăvicioasă ai cărei victime sunt şi ei. Nu pot înţelege şi, prin urmare, nu se pot strădui să vadă lucrurile dintr-o altă perspectivă.

De asemenea, în beţia iubirii făurite în mintea lor şi în lumea lor sentimentală, nu pot bănui că înlăuntrul lor se cuibăreşte şi multă ură, şi multă duşmănie, şi multă agresivitate, şi multă sălbăticie şi răutate. Nu pot bănui aceasta. Să nu îndrăznească cineva să le spună aşa ceva; e ca şi cum ar lovi şarpele peste coadă. Ştiţi că, dacă cineva loveşte şarpele peste coadă, şarpele îl va ucide. Aşadar, atunci când cineva îndrăzneşte să scoată la iveală şi aceste lucruri care există în adâncul sufletului lor, e ca şi cum ar lovi şarpele peste coadă. Vor răstălmăci, se vor înfuria, fireşte, fără să-şi dea seama, vor reacţiona în consecinţă, ca să-l facă pe acela să tacă, ca să-l facă să-şi schimbe părerea. Astfel, răul rămâne cuibărit înlăuntru.

De aceea, cel care vrea, cu adevărat, ca înlăuntrul lui să se făurească viața autentică, să devină om adevărat, om al lui Dumnezeu, trebuie să înceapă, cred, de aici: „Nu cumva nu le văd bine? Nu cumva nu gândesc bine? Nu cumva mă abat? Nu cumva nu acționez corect? Nu cumva sunt victima stărilor bolnave, a trăirilor bolnăvicioase înăbușite și toate acestea mă poartă de colo-colo, stăpânesc lăuntrul meu și, în cele din urmă, în loc să devin om autentic, în loc să devin fiu al lui Dumnezeu, devin victima tuturor acestora, devin victima nimicirii, victima haosului?". De aici să înceapă cineva și, cred, cu ajutorul lui Dumnezeu, se va elibera negreșit.

În societatea de astăzi, printre creștini, avem convingerea că răul este mai puternic decât binele. Teoretic, desigur, putem crede că Dumnezeu este mai puternic decât diavolul, că virtutea, harul lui Dumnezeu, sunt mai puternice decât răutatea, păcatul. Teoretic putem crede, însă practic nu. Răul a pătruns în însăși ființa noastră, și ne întrebăm: „Oare, există și puterile binelui?"

Este nevoie, așadar, mai ales în vremea aceasta, când străbatem Postul Mare și înaintăm spre Săptămâna Mare și spre Înviere, este nevoie să credem, că Dumnezeu este puternic, căci *„Unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul"*[16]. Adică, astăzi, când lucrurile sunt atât de urâte, și în afara noastră și în jurul nostru dar și înlăuntrul nostru, Dumnezeu va dărui har cu prisosință, Dumnezeu are puterea de a elibera fiecare om și de a-l face așa cum îl vrea El.

---

[16] Romani 5, 20.

Capitolul III
Mişcarea împotriva oamenilor[17]

[17] Vezi Conflictele, pag. 87-99.

Oameni care-i consideră pe ceilalţi oameni duşmani ai lor

Să avem atitudinea corectă faţă de semenii noştri

Am spus că omul, de vreme ce a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, nu este singur, nu este individ. După cum nici Dumnezeu Tatăl nu este singur. Unde este Tatăl, acolo este şi Fiul, acolo este şi Sfântul Duh. Dumnezeirea este una, dar în ce priveşte persoanele Dumnezeu nu este unul, ci trei persoane. Numai astfel se realizează circulaţia iubirii.

În afară de alte lucruri care înseamnă „după chipul lui Dumnezeu", am spus în întâlnirile noastre trecute că înseamnă şi faptul că omul nu a fost creat ca persoană singură, izolată. Într-adevăr, omul este unul, omenirea este una, dar persoanele sunt multe. De aceea omul îşi găseşte scopul adevărat al vieţii, temelia adevărată a vieţuirii şi poate pune început bun şi adevărat, tocmai atunci când se vede pe sine împreună cu ceilalţi oameni.

Astăzi ne mănâncă individualismul. El a venit din Occident şi este înfricoşător. Acest duh individualist pătrunde, din ce în ce mai mult, pe

teritoriul țării noastre şi, deşi trăim în oraşe mari, în societăți mari, ne simțim foarte singuri. Astăzi duhul acesta este atât de puternic, încât şi în familie omul se simte singur. Nu simte, din adâncul ființei sale, că este împreună cu ceilalți. Nu simte aceasta.

Aşadar, întrucât omul este făcut după chipul lui Dumnezeu, adică nu este singur ci împreună cu ceilalți, toate problemele lui provin din această rădăcină. Adică, dacă cineva nu are atitudinea corectă față de semeni, sigur nu va avea o evoluție bună, normală şi, într-o zi, se va închide, se va bloca în sine şi va intra în conflict cu ceilalți oameni. Este nevoie, aşadar, ca omul să aibă atitudinea corectă față de ceilalți.

Dacă omul nu adoptă atitudinea corectă față de ceilalți, se va mişca față de aceştia în trei feluri. Avem, aşadar trei feluri de mişcări ale omului în raport cu semenii săi. Una dintre acestea este aceea în care, omul, fiind lipsit de adevărata iubire față de semenii săi, adoptă față de ei o atitudine slugarnică.

Agățați de ceilalți

Mişcarea către semeni arată că omul simte în adâncul lui că nu poate sta singur pe picioare. Simte că nu poate trăi singur. Adică, nu are sentimentul autarhiei, ca să poată ca om liber să-l iubească pe semenul său, să aibă comuniune cu el şi să se simtă împreună ca unul. Două persoane dar un singur om. Nu are simțământul autarhiei şi

de aceea, într-un mod slugarnic, se agaţă de ceilalţi, iar această atitudine nu-i permite să evolueze normal.

O mamă şi un tată este posibil să-şi crească copiii într-un asemenea duh, încât copiii să nu poată trăi şi să nu poată sta pe picioarele lor fără să se agheţe, permanent, de părinţi. Sau, se poate întâmpla invers: părinţii să nu poată trăi şi să nu poată sta pe picioarele lor, fără slugărnicia pe care o arată copiilor lor.

Există părinţi care, dacă văd cum într-o zi, dintr-un motiv sau altul, copiii lor se detaşează de ei, îşi pierd capul, se îmbolnăvesc şi sunt cuprinşi de psihopatie. După cum, există copii pentru care a sosit vremea să se căsătorească, a sosit vremea să-şi întemeieze familie şi nu îndrăznesc să o facă, şovăie. Nu au încredere în ei înşişi, nu au încredere în semenul lor şi, cel mai important este că, nu au curaj să se îndepărteze de mamă ori de tată ori de mediul familial.

Omul, din anii copilăriei şi până creşte mare, dar şi mai târziu, când este deja matur, dacă ia faţă de ceilalţi oameni o atitudine de supunere, o atitudine slugarnică, o atitudine care arată că nu poate trăi fără aceştia, se află într-o stare bolnăvicioasă. Negreşit, atitudinea aceasta creează trăiri dureroase, răni, creează o anomalie interioară, creează un blocaj, o confuzie, şi este cu neputinţă, după umila mea părere, ca un astfel de om să aibă o evoluţie normală, o viaţă normală şi relaţii normale, chiar cu cei de care se agaţă şi cărora se supune în chip slugarnic.

Prin iubire ne poziţionăm corect faţă de ceilalţi

Toate problemele sunt determinate de aceste trei mişcări pe care omul le manifestă faţă de semenii lui. Ele sunt descrise de Karen Horney. Şi cred că, teologic şi spiritual, această poziţie a ei poate fi susţinută. Fie că cineva se mişcă spre oameni, fie împotriva oamenilor, fie departe de oameni. În oricare dintre cele trei atitudini s-ar afla cineva, se află într-o stare patologică şi nu se bucură de o evoluţie normală. Se poate întâmpla ca cineva să aibă câte puţin din toate, şi atunci este şi mai rău. Se va afla în conflict permanent mişcarea spre oameni cu mişcarea împotriva oamenilor. Ca şi cum cineva, ar fi tras de unii într-o parte şi de alţii în partea opusă, până când ajung să-l sfâşie.

Ceea ce-l protejează pe om să nu ia o atitudine sau alta faţă de semeni este iubirea. Cel care a învăţat să iubească cu adevărat va scăpa negreşit din aceste trei curse. Domnul, când se pregătea să-i părăsească pe ucenicii Săi, le-a spus: *Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii*"[18]. Caracteristica principală a acestei familii a lui Hristos era iubirea, adevărata iubire. Fiţi atenţi la aceasta.

Despre iubire vorbesc toţi oamenii. Astăzi, când înţelegem că ne fuge pământul de sub picioare şi ne îndreptăm spre haos, şi cei mari şi cei mici vorbesc despre această iubire, vorbesc despre această

---

[18] Ioan 13, 35.

unitate. Este un strigăt care arată exact unde a ajuns omenirea părăsind iubirea cea adevărată. Doar prin cuvinte nu realizăm nimic. Trebuie ca omul să găsească adevărata iubire.

Adevărata iubire o dă numai Dumnezeu, Care a venit în lume din iubire şi a trecut prin toate etapele, cu răbdare şi dragoste şi, în cele din urmă, a fost răstignit pentru oameni din iubire şi a înviat. A adunat un grup de oameni, cărora le-a predat iubirea şi ne cheamă pe toţi, lângă acest grup, ca să devenim o familie.

Când există iubire adevărată, atunci există relaţii adevărate între oameni şi omul scapă de cele trei capcane. Am vorbit despre mişcarea oamenilor într-un mod slugarnic. Permiteţi-mi să vă reamintesc că nu numai faţă de ceilalţi oameni nu trebuie să existe ataşare slugarnică, patologică, bolnăvicioasă, dar nici faţă de Dumnezeu. Nici Dumnezeu nu ne vrea aşa. Dumnezeu ne vrea oameni liberi şi, ca fiinţe libere, să ne dăruim, în totalitate, Lui iubindu-L. După cum El, fiinţă liberă, ni S-a dăruit nouă din iubire.

Oamenii care se mişcă împotriva celorlalţi

Cea de-a doua mişcare este mişcarea împotriva oamenilor. Nu sunt puţini oamenii care sunt stăpâniţi de această stare. Nu sunt puţin oamenii care suferă de această boală. Aceştia îi consideră duşmani pe toţi ceilalţi. Nu au nici o dispoziţie să intre într-un dialog adevărat cu ei. Nu au nici o

dispoziție să intre într-o legătură de dragoste cu ceilalți oameni. Nu au nici o dispoziție să conlucreze cu ceilalți oameni ca de la egal la egal; oameni şi unii, oameni şi ceilalți. Toată starea lor, toată strădania lor este să domine. Altfel nu pot trăi, nu pot rezista în societate.

Adică, într-o casă un tată nu poate concepe să nu domine. Nu poate suporta ca şi soția lui să aibă un cuvânt de spus, să dialogheze cu ea şi, chiar, din când în când, să accepte părerea ei: „Da, ai dreptate, e corect ceea ce spui, aşa trebuie să facem".

Aşadar, oamenii aceştia nu pot suporta această stare şi trăiesc cu dispoziția şi cu starea de a domina, de a stăpâni, de a se face voia lor. Au în continuu, spune psihologia, un complex de superioritate. De aceea nu le este greu să se poarte sadic, nu le e greu să-l vadă pe celălalt suferind. Nu le pasă, este de ajuns să li se satisfacă această stare. Punctul lor slab este acesta. Dacă starea lor nu este satisfăcută, sunt cei mai slabi oameni, sunt cei mai neliniştiți oameni. Când starea aceasta le este satisfăcută se îmblânzesc, se vindecă. Adică, sunt la fel ca toxicomanii care îndată ce-şi iau doza îşi revin pentru puțin, doar pentru a se arunca cu şi mai multă patimă spre acest rău şi pentru a dobândi o şi mai mare tulburare decât înainte de a lua drogul.

A fi împotriva oamenilor are, deci, acest înțeles: a nu se putea împăca cu oamenii, a nu putea vorbi prietenește, a nu putea vorbi cu dragoste, nu putea dialoga, asculta, a nu se putea supune, ceda dacă este nevoie, a nu putea cădea de acord

într-o anumită chestiune şi a conlucra. A se manifesta în chip dominator, stăpânitor, sadic.

După cum vă daţi seama, ceea ce vine să ne spună psihologia, teologic şi spiritual poate fi înţeles foarte bine. Cunoaştem foarte bine şi din Evanghelie şi de la Părinţii Bisericii, cât de mult se vorbeşte despre această stare bolnăvicioasă pe care este posibil să o aibă un om. Aceasta se poate numi egoism. Fireşte, începutul oricărui păcat este egoismul, este mândria, dar îndeosebi, în starea aceasta sadică, bază şi temelie şi început este egoismul, despre care atât de multe au spus Apostolii şi apoi Părinţii. Ei recomandă omului să se supună la orice, numai să poată scăpa de starea egoistă, de mândrie, de iubirea de sine pe care o are, pentru a putea, astfel, să-şi afle bucuria. În cele din urmă aceasta este scopul.

Cu cât omul se leapădă de sine, cu cât se jertfeşte, se dezbracă de omul cel vechi, cu atât trăieşte omul cel nou din el, cu atât este om adevărat, cu atât îşi găseşte pacea, bucuria, fericirea.

Capitolul IV
Mişcarea (fuga) departe de oameni[19]

---

[19] Vezi Conflictele, pag. 100-129.

Omilia I
Izolarea sănătoasă şi izolarea bolnăvicioasă

Baza echilibrului omului

Cu ajutorul lui Dumnezeu încercăm să aprofundăm, să ne afundăm în sufletul omului şi să înaintăm, cât putem mai adânc, înlăuntrul lui, din punct de vedere psihologic şi duhovnicesc, să descoperim lucruri pe care nu le cunoaştem, dar care ne răvăşesc şi sub aspect psihologic şi duhovnicesc.

Vă amintiţi, am spus că baza echilibrului omului şi prin urmare baza structurii lui psihologice, dar şi a vieţii şi sporirii lui duhovniceşti este iubirea, iubirea întru Dumnezeu, sau întru Iisus Hristos.

Omul, din prima clipă a plăsmuirii sale, a zidirii sale, este astfel făcut încât să nu poată exista singur, ci împreună cu ceilalţi. De la începutul zidirii lui omul există împreună cu ceilalţi.

După cum în Adam este fiecare om, şi rădăcina tuturor oamenilor este Adam, tot aşa nu putem exista singuri, pentru că numai toţi împreună suntem omul (Adam) pe care l-a creat Dumnezeu.

Acelaşi lucru se întâmplă şi la a doua creaţie, când omul a fost plăsmuit din nou prin Domnul nostru Iisus Hristos. În noul Adam, în Hristos se regăseşte fiecare om, în Hristos suntem cu toţii împreună. În Hristos devenim oameni, în Hristos devenim creştini, în Hristos ne unim toţi oamenii cu Dumnezeu, în Hristos avem o legătură corectă şi o comunicare corectă cu ceilalţi oameni.

De aceea temelia şi baza echilibrului psihologic, şi a stării duhovniceşti bune, şi a sporirii omului este iubirea întru Hristos, este această justă comuniune şi contact cu ceilalţi oameni.

Cele trei mişcări patologice, consecinţă a căderii din iubire

În punctul acesta omul vede că nu merge deloc bine, că ceva se întâmplă înlăuntrul său şi că nici relaţiile lui cu ceilalţi oameni nu sunt juste, nu sunt cele care ar trebui să fie.

Adică, dacă omul, de vreme ce nu poate exista singur, nu poate prin iubire să ia, în lumea în care trăieşte, poziţia justă faţă de ceilalţi, va şchiopăta negreşit în sine, dar şi în relaţia cu ceilalţi.

Dacă cineva nu ia atitudinea corectă în familia lui faţă membrii familiei, sau la locul de muncă faţă de oamenii cu care intră în contact şi cu care conlucrează se va vătăma, va fi răvăşit, fără echilibru interior, fără bucurie şi linişte interioară, va fi un om fără personalitate.

Este de aşteptat ca cel căruia-i lipseşte temelia iubirii să ia o atitudine duşmănoasă faţă de ceilalţi oameni şi să se afle într-o luptă continuă, într-un război continuu, într-o dispută continuă cu ceilalţi oameni şi prin urmare într-o nelinişte şi tulburare continuă.

Sau, este de aşteptat ca, cel căruia-i lipseşte iubirea care este temelia echilibrului psihologic şi duhovnicesc al omului, să se închidă în sine. Despre acest al treilea aspect n-am vorbit până acum.

Am spus la început că, dacă tot am vizionat imagini din Sfântul Munte, să-mi îngăduiţi să încep cu această temă[20]. Cred că toate cele pe care le spun acum au legătură cu Sfântul Munte şi, în general, cu viaţa pustnicească, ascetică, monahală.

Despre un om care părăseşte lumea şi merge să se închidă într-o peşteră, părăseşte lumea şi merge să se închidă într-o colibă, părăseşte lumea şi merge să se închidă între stâncile din Sfântul Munte sau în altă pustie, se crede că este egoist, că se desparte de ceilalţi oameni, că se închide în sine şi se gândeşte doar la sine. Această părere este greşită.

Astăzi, foarte mulţi oameni, dintre cei cu care comunicăm şi avem legătură, între care putem fi chiar noi, gândim că ascetul, pustnicul, pleacă în pustie cu gând egoist, să se izoleze. Îngăduiţi-mi să spun nu poate, ci să spun cu siguranţă că foarte mulţi oameni din societatea contemporană sunt izolaţi.

---

[20] Vezi Cuvântul introductive, pag...

Foarte mulți oameni din societatea contemporană sunt închiși în ei înșiși. Foarte mulți oameni din societatea contemporană, din lumea contemporană, care trăiesc în orașe mari sau mici, și care se distrează tot timpul împreună, se duc și vin tot timpul împreună, tot timpul stau de vorbă, se tem continuu ca nu cumva să se afle singuri în vreo pustietate și să facă astfel rău societății. Foarte mulți din aceștia sunt de fapt singuri, sunt închiși în ei înșiși, deși par a fi continuu lângă ceilalți, și lipsiți de iubirea adevărată. Iubirea deschide poarta spre celălalt, spre semenul nostru într-o dăruire reciprocă. Astfel, omul scapă de zădărnicia existenței lui, poate trăi, se poate menține în echilibru, se află într-o relație adevărată cu Dumnezeu și cu ceilalți oameni și poate spori duhovnicește.

Așadar, foarte mulți oameni sunt lipsiți de iubire. De vreme ce sunt lipsiți de iubire, se atașează de ceilalți. Alții, lipsiți de iubire, sunt dușmănoși față de semenii lor. Iar alții, deși lipsiți de iubire adevărată, nici nu sunt dușmănoși față de semeni, nici nu se atașează prea mult de ceilalți, ci se retrag în ei înșiși, se închid în ei înșiși, se izolează de ceilalți și se autodistrug.

Aceasta este, sub aspect psihologic și duhovnicesc, o stare bolnăvicioasă. Este o boală și, din câte știu eu și din câte pot înțelege, foarte mulți oameni din zilele noastre, și bărbați și femei, suferă de această boală, sunt contaminați cu această boală.

Izolarea monahului

Pustnicul nu este bolnav. Cel care se retrage printre stânci, se retrage în peşteri, într-o chilie, într-o mânăstire, nu face aceasta pentru că vrea să se închidă în sine însuşi şi astfel să se zădărnicească. Nu o face mişcat de dispoziția bolnăvicioasă de care suferă omul contemporan în oraşele mari. Acesta o face pentru că a constatat, cel puțin pentru sine, că ducându-se acolo, va deschide acea fereastră despre care am vorbit, va deschide acea uşă, cu harul şi ajutorul lui Dumnezeu, şi către Dumnezeu şi către ceilalți oameni.

Avem astfel de exemple concrete de pustnici, asceți, care s-au retras acolo şi au deschis atât de larg inimile lor, încât nu doar că încap în ei toți oamenii, ci îi au în ei pe toți oamenii şi simt precum apostolul Pavel, care spunea despre sine, scriindu-le filipenilor, că-i are în inima sa.[21]

Îngăduiți-mi, să mă refer la cazul unui monah, despre care am mai vorbit. În Sfântul Munte, mai concret în cel mai anevoios loc din Sfântul Munte, numit Karoulia, unde se urcă şi se coboară pe frânghii şi se trăieşte, mai mult, cu smochine sălbatice decât cu pâine şi altă hrană, un ascet, care a plecat de la mânăstirea în care era închinoviat şi a mers în acest loc sălbatic, ajunsese într-un asemenea punct încât se ruga cu lacrimi, multe ceasuri din zi şi multe din noapte, ca Dumnezeu să ducă lumea

---

[21] Vezi Filipeni 1, 7. Parafrază la II Corinteni 7, 3.

întreagă în rai şi pe el să-l lase afară.[22]

Poate că noi nu putem înţelege ce înseamnă aceasta. Dar, dacă ne gândim că un om care, nu numai că a părăsit lumea, dar şi mânăstirea, ca să meargă în pustie să-şi mântuiască sufletul său, în cele din urmă l-a jertfît şi pe acesta, şi dacă ne gândim că acest om este în toate minţile - fiindcă şi un om care nu este în toate minţile ar fi putut face asta - dacă ne gândim că omul acesta cugetă raţional, că omul acesta ştie ce caută, ştie ce vrea, dacă gândim în felul acesta, înţelegem, atunci, la ce nivel de sfinţenie, la ce nivel de deschidere către iubirea lui Dumnezeu, de deschidere către ceilalţi oameni a ajuns acest ascet. Pentru noi, cei care trăim în lume, ar trebui să se întâmple o minune nemaiîntâlnită, nu ca să ajungem la un asemenea nivel, ci ca să avem o fărâmă din trăirea lui.

Aşadar, una este izolarea aceasta, închiderea aceasta, plecarea cuiva de lângă ceilalţi, care este boală şi este caracterizată astăzi de către psihologi - de ce nu şi din latura duhovnicească? - ca boală a omului contemporan; aşadar, una este aceasta, şi alta este ceea ce fac asceţii, pustnicii, sau chiar ceea ce face cineva care este în lume şi se străduieşte să trăiască precum pustnicii şi asceţii.

Prin urmare, dacă nu avem iubire adevărată, dacă nu ne ataşăm de ceilalţi oameni sau nu suntem duşmănoşi faţă de ceilalţi oameni, e nevoie să ne cercetăm mai în adâncime, nu cumva suntem foarte izolaţi, foarte închişi în noi înşine, nu cumva în adânc suferim de, ceea ce Părinţii numesc,

---

[22] Parafrază la Romani 9, 3: „Căci aş fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru fraţii mei".

iubire de sine. Adică nu cumva suferim de ceea ce ne face să ne gândim doar la noi înşine, în chip egoist, nu cumva avem iubire bolnăvicioasă, demonică aş zice, iubire de sine.

Cauza pentru care mulţi oameni nu au sporire duhovnicească

Sunt foarte mulţi oameni, din câte ştiu eu, care cred în Dumnezeu, care merg la biserică, se împărtăşesc, se spovedesc şi care, deşi aud şi citesc Evanghelia, deşi citesc textele patristice şi vieţile Sfinţilor, deşi vor să sporească în viaţa duhovnicească, vor să încerce şi ei ceva, în cele din urmă nu izbutesc nimic.

Lucrurile dovedesc că, în ciuda dorinţei lor, în ciuda eforturilor lor, în ciuda faptului că citesc mult, voiesc mult şi lucrează nu ajung acolo unde doresc să ajungă, acolo unde trebuie să ajungă, acolo unde sunt chemaţi să ajungă.

Fireşte, rezultatul, finalul acestei situaţii este deznădejdea, este izolarea, este dezamăgirea, este o convingere subconştientă că nu se întâmplă nimic. Este convingerea că nimănui nu i s-a întâmplat nimic din cele câte se spun. Ştiţi, astăzi acest sentiment îşi găseşte loc, larg, în sufletele creştinilor. Se poate ca teoretic, logic, să credem, dar înlăuntrul nostru, în adâncul inimii noastre nu avem convingerea, nu avem încredinţarea că acela s-a sfinţit cu adevărat, că a trăit viaţă sfântă, că acel mare păcătos a devenit un mare sfânt, sau că acea mare

păcătoasă a devenit o mare sfântă. Nu avem această încredințare înlăuntrul nostru astăzi.

Aşadar, îşi face loc îndoiala şi ajungem să credem, în adâncul nostru, în subconştientul nostru, că numai în cărți sunt scrise acestea, dar că nu se întâmplă întocmai. Sau, ajungem în punctul - foarte adesea - ca cineva să se excludă pe sine. Adică, despre toți ceilalți crede că Dumnezeu a făcut minuni cu ei, dar despre sine este convins că nu i se pot întâmpla minuni.

Crede, se străduieşte, se nevoieşte, citeşte, se împărtăşeşte, se spovedeşte, dar nu vede nici o sporire, ajunge să creadă că: „se întâmplă doar oamenilor care au trăit în alte vremuri, sau altor oameni care trăiesc astăzi, dar pentru mine nu există sporire, pentru mine nu există speranța de a mi se întâmpla o asemenea minune", deşi Hristos a venit să mântuiască toți oamenii, prin urmare şi pe el.

Dacă omul are în adâncul lui, în subconştient, această reținere, această îndoială este închisă, complet, uşa sufletului său prin care va trece harul lui Dumnezeu, care-l va elibera, îl va învia şi-l va face om duhovnicesc.

Unui astfel de om, care nu-şi bate joc de sine, care se nevoieşte cu adevărat şi cu adevărat ceva face, dar nu ajunge acolo unde este chemat să ajungă şi unde trebuie să ajungă, cred că aşa trebuie să i se întâmple. Adică, nu are în el iubire adevărată şi se mişcă greşit către ceilalți. Ori se ataşează de cineva, ori ia o poziție duşmănoasă față de ceilalți oameni, ori este închis față de ceilalți, este izolat de ceilalți şi înlăuntrul lui se cuibăreşte

iubirea de sine, dăruirea pentru sine şi nu deschiderea faţă de ceilalţi.

Oricine poate fi victima acestei realităţi care există în el, fără ca măcar să bănuiască.

Acesta este motivul pentru care, chiar în ceasul acesta, în care ascultăm cu toţii, cele auzite nu ajung până la uşa acestei stări bolnăvicioase, nu dau la o parte vălul care acoperă această realitate, cât să descopere ochilor noştri starea bolnăvicioasă în care ne aflăm şi, astfel, să hotărâm să cerem vindecare şi, în cele din urmă, să ne vindecăm, să ne eliberăm de boală. Să nu fie în zadar dorinţa, iubirea, străduania, nevoinţa, lectura şi orice ascultăm şi vedem, ci să rodească în fiinţa noastră.

Cultivarea ipocrită a sufletului

Sigur, aţi citit sau aţi auzit că în vechime Părinţii, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Pavel cel simplu, Sfântul Pahomie şi alţi părinţi ai pustiului, îi puneau la încercare pe ucenicii lor.

Cel ce merge în pustie ori va înnebuni, dacă nu adoptă atitudinea corectă, ori va deveni, negreşit, om sfânt. Acolo nu există condiţii care să-l facă să se ataşeze sau să adopte o atitudine duşmănoasă faţă de ceilalţi. Şi nici condiţii care să-l facă să se închidă în sine nu există. Acolo, sufletul lui este o carte deschisă în faţa lui Dumnezeu şi în faţa părintelui său.

Astăzi, însă, duhul societăţii în general, al societăţii creştine contemporane, favorizează - pentru

cei care cred că sunt creştini buni, nu mai vorbim de restul lumii - această atitudine fățarnică, această stare prefăcută, această cultivare ipocrită a sufletului. Şi astfel, deşi cineva se ataşează bolnăvicios – aşa cum am spus mai înainte - de părintele său duhovnic, nu numai că nu vede că în profunzime acest lucru este nu un simplu păcat ci chiar o boală, ci îl consideră virtute.

Sfântul Antonie, Sfântul Pavel, Sfântul Pahomie, Sfântul Vasile şi alți Părinți neptici ar fi simțit imediat că aceasta nu este virtute, ci păcat şi stare bolnăvicioasă şi ar fi luat măsurile necesare. Astăzi însă, lucrurile sunt atât de confuze, încât ceea ce în profunzime este boală şi prin urmare păcat, de vreme ce-l înstrăinează pe om de iubire, de iubirea adevărată a lui Dumnezeu şi-l face iubitor de sine, este considerat virtute.

După cum, un om izolat, un om închis, un om care se întoarce spre sine, este posibil să fie considerat ascet, isihast, mistic, foarte duhovnicesc, deşi, în profunzime, nu numai că păcătuieşte, dar starea lui este bolnăvicioasă, uneori mai uşoară, alteori mai gravă.

Cazuri şi situații problematice

Este nevoie deci, îndeosebi astăzi, creştinii să fie cu luare-aminte la acest, al treilea, indiciu. În momentul în care evită să se ataşeze de ceilalți oameni sau evită să intre în conflict cu ceilalți oameni, nu cumva, chiar în momentul acela, împing

sufletul lor în izolare, în moartea care se află ascunsă în el.

Se întâmplă următorul lucru ciudat: acelaşi om care se închide în sine tinde la fel de mult să se alipească de ceilalţi. De regulă, omul care se închide în sine – ca, de altfel şi cel care se alipeşte de ceilalţi - este un om care nu poate trăi singur. Este un om care depinde de ceilalţi, în ciuda închiderii în sine; este dependent de ceilalţi, deşi se izolează, deşi poate că nu face tovărăşie cu ceilalţi, deşi evită să discute cu ceilalţi.

Unui om care îi evită pe ceilalţi atât de mult, s-ar crede că singurul lucru care-i mai rămâne de făcut este să plece la mănăstire, din moment ce nu poate trăi cu ceilalţi. Ciudăţenia este că totuşi nu are curajul să plece la mânăstire. De ce? Deoarece la mănăstire cele două nu merg împreună. Adică a vrea să fii singur dar şi să depinzi de cineva, să te alipeşti bolnăvicios de cineva.

Desigur, dacă aşa stau lucrurile, n-avem ce face. Omul nu se îndreaptă din condei. Răul cel mare este când omul nu-şi dă seama de starea în care se află şi când consideră boala lui virtute şi-i face şi pe ceilalţi s-o considere virtute.

Este nevoie, aşadar, ca cineva să ştie că: „Eu sunt o fiinţă neputincioasă şi nu mă pot descurca singur. Vreau neapărat pe cineva de care să mă sprijin. Însă, deşi vreau aceasta, de cealaltă parte nu mă pot hotărî să conlucrez cu celălalt în totalitate şi deschis. Vreau să mă gândesc şi la mine, vreau să fiu şi puţin singur cu mine". Atunci când va recunoaşte va spune: „eu sunt un omuleţ slab", se va ruga la Dumnezeu, va merge să

găsească şi un om potrivit care-l poate ajuta, şi va face tot ceea ce este nevoie ca să se elibereze de starea aceasta, să înainteze spre adevăr, să înainteze spre o stare sănătoasă. Când nu-şi dă seama de aceasta, lucrurile rămân neplăcute şi pentru el şi pentru cei din jurul lui.

Toate nenorocirile care se întâmplă, toate tragediile care se întâmplă, toate greutăţile care apar în familiile creştine, în grupurile creştine, între oameni în general se întâmplă tocmai pentru că oamenii în profunzime sunt şi bolnavi, nici nu-şi dau seama de aceasta, nu cunosc aceasta, şi fiecare vrea şi se străduieşte să proiecteze starea sa bolnăvicioasă asupra celorlalţi, vrea şi se străduieşte ca ceilalţi să aprobe starea lui bolnăvicioasă şi părerea lui greşită.

Fireşte, şi ceilalţi au starea lor, mai puţin bună şi, astfel, se creează conflicte, se creează certuri, războaie, lupte, există neînţelegeri şi, în cele din urmă, creştinii nu reuşesc să conlucreze, nu reuşesc să conviețuiască. Fiecare are religia lui, fiecare are „dumnezeul" lui, fiecare Îl adoră, după cum crede el, pe Dumnezeu, dar nu se simt în adânc fraţi - fiindcă lipseşte iubirea despre care am vorbit - nu sunt cu adevărat fraţi, nu sunt cu adevărat un singur om. Un om care provine din întâiul Adam şi din cel de-al doilea Adam, Iisus Hristos.

Omilia a II-a
De ce se închide omul în sine în chip bolnăvicios

Important, în viaţa aceasta, este ca omul să poată, sădit întru Hristos împreună cu ceilalţi oameni, să se dezvolte ca personalitate distinctă şi să nu se confunde cu celelalte personalităţi. Vă aduceţi aminte, spuneam că în teologia ortodoxă Dumnezeu este treimic. Biserica Ortodoxă a dat o mare luptă în chestiunea aceasta. Tatăl este Tatăl, Fiul este Fiul. Niciodată Tatăl nu este Fiul, niciodată Fiul nu este Tatăl. Sfântul Duh este Sfântul Duh; niciodată nu este nici Tatăl, nici Fiul. Dumnezeirea este una, însă Persoanele sunt distincte; niciodată nu se confundă.

Să revenim la om. Cu toţii aparţinem neamului omenesc, unui om; şi acel om este Hristos. Ca persoane, de vreme ce omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, suntem persoane distincte. Toate problemele de aici încep, chiar şi la copiii mici. Când un om, un copilaş, nu se dezvoltă ca persoană distinctă ori se va supune patologic celorlalţi ori va lua o atitudine duşmănoasă faţă de ceilalţi ori se va închide în sine.

O armă de apărare

Această închidere în sine nu este întâmplătoare. Este cu siguranță o boală, dar totodată este şi o formă de apărare a omului. Am putea spune că este o străduanie a omului să nu-i fie furată, să nu-i fie distrusă personalitatea. De vreme ce nu ştim să trăim în această societate şi nici în familie, atitudinea mamei, atitudinea şi acțiunile părinților față de copii pot fi, deseori, distrugătoare pentru personalitatea copilului.

Personalitatea, care este dată de Dumnezeu şi este rădăcina şi structura fiecărui om, nu poate fi distrusă uşor. În străduania ei de a nu se lăsa distrusă, fiecare personalitate acționează altfel. Fireşte, modul în care acționează este patologic, este bolnăvicios, este în afara abordării corecte a lucrurilor; în orice caz personalitatea nu se predă uşor.

Atunci când cineva se supune în chip patologic, când se înrobeşte, când se supune slugarnic - precum copilul care, în cele din urmă, se supune mamei şi, prin acțiunea aceasta, pare că personalitatea lui este distrusă, şi aşa este - foloseşte o armă de apărare pe care o posedă, pentru ca personalitatea lui să nu fie distrusă complet. Este ca şi cum ar spune: „Nu mă pot descurca. Mama şi ceilalți se comportă cu mine ca şi cum nu mă pot descurca, decât dacă-mi plec capul, ca să salvez ce se mai poate". Dacă-mi este îngăduit să spun, este asemenea prizonierului care se preface cuminte şi ascultător față de cei care l-au prins şi este dispus să lucreze cu bunăvoință tot ce i se dă, până ce va găsi prilejul potrivit pentru a evada.

Aşadar, în ceasul în care personalitatea, întrucât nu se poate descurca altfel, se supune în chip servil. Face acest lucru folosind ultima armă de apărare pe care o are, ca să mai păstreze ceva din sine. Şi când se comportă cu duşmănie faţă de ceilalţi oameni, foloseşte tot o armă de apărare. Se închide în sine şi foloseşte arma de apărare, pentru că nu există o altă scăpare pentru el. Faptul că nu vede corect lucrurile, este o altă problemă. Însă el aşa le vede şi aşa le judecă. Desigur, toate acestea se întâmplă în subconştient şi instinctiv.

Îi vede pe ceilalţi oameni ca pe nişte fiinţe răpitoare, care nu numai că vor să-i ia hainele sau banii, ci vor să-i distrugă şi fiinţa. De aceea se închide, se baricadează. Poate să discute, se poate chiar supune, poate face diverse lucruri, însă, în cele din urmă, nu lasă pe nimeni să se apropie, nu se deschide cu adevărat către ceilalţi oameni. Acest lucru este nimicitor, este distrugător pentru om. Ţineţi minte, însă, că motivul pentru care face cineva aceasta este tocmai pentru a-şi salva personalitatea. Numai că în loc să şi-o salveze, o pierde.

Cum se salvează personalitatea

Personalitatea omului se salvează, în cele din urmă, şi rezistă în faţa acţiunilor injuste ale semenilor şi ajunge *„la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos"*[23] prin

[23] Efeseni 4, 13.

iubire, despre care am vorbit. Iubirea este cea care ajută personalitatea să nu se confunde cu alte personalități. În creştinism aşa stau lucrurile.

Mi-au venit, acum, în minte următoarele: după neoplatonism, după filosofia antică şi după Nirvana, oamenii se confundă cu Dumnezeu. După filozofia budistă fiecare om în relație cu Dumnezeu se aseamănă unei picături de apă care a sărit dintr-un râu. Râul curge iute şi, atunci când întâlneşte pietre, teren strâmb, sar stropi de apă, însă aceşti stropi cad iarăşi în râu şi astfel se fac una cu râul, după cum au fost la început. Aşa văd oamenii acestei religii relația dintre om şi Dumnezeu. Şi după ideile neoplatonice tot cam aşa stau lucrurile. Adică, în cele din urmă omul se întoarce la Dumnezeu şi se confundă, se face una cu El.

După Evanghelie, după învățătura creştină ortodoxă, omul este şi rămâne pentru totdeauna persoană distinctă. Doar o ființă distinctă poate iubi şi primi iubire. Iubirea adevărată nu ne confundă niciodată cu celălalt; iubirea adevărată nici nu ne îndepărtează niciodată de celălalt. Iubirea adevărată păstrează, salvează personalitatea. Nu confundă pe om nici cu alte personalități şi nici cu Dumnezeu. Iubirea adevărată scoate personalitatea din sine şi o pune în comuniune adevărată cu alte personalități, nu se distruge, nu moare închisă în sine. Orice făptură când se închide în sine moare. Acesta este nihilismul, pe care-l învață şi astăzi filozofia existențialistă a nihilismului.

După nihilişti, omul ajunge un nimic, ajunge la moarte, fiindcă nu este deschis către Dumnezeu şi către ceilalți oameni, prin iubirea care izvorăşte

de la Hristos. Moare asfixiat în sine. Sau se poate confunda cu ceilalţi şi iarăşi moare, dispare. De aceea spun aceşti filozofi existenţialişti ai nihilismului că iadul oamenilor sunt semenii lor. Spun că iadul meu sunt ceilalţi. Acest lucru este greşit. Ceilalţi sunt raiul, după cum spunem noi, iubirea circulă între persoane, există comuniunea iubirii şi nimeni nu poate trăi singur.

Şi atunci când se supune, şi atunci când ia atitudine duşmănoasă faţă de ceilalţi, şi atunci când se închide în sine, de fapt, omul vrea să se salveze pe sine. Ca şi când ar spune: Chiar dacă mă îmbolnăvesc, chiar dacă nu sunt un om normal şi întreg, măcar fiinţa mea cea mai profundă să se salveze. Dar acestea sunt stări patologice.

Atunci, însă, când omul acesta, care are o asemenea stare bolnăvicioasă, înţelege starea mai adâncă a fiinţei sale şi că se mişcă în funcţie de această stare, se poate dărui cu adevărat lui Hristos şi poate renaşte cu adevărat întru Hristos. Atunci se va umple de iubire adevărată, va deveni o personalitate adevărată şi va avea legătură adevărată şi reală cu ceilalţi oameni.

* * *

Iubirea adevărată nu ne identifică niciodată cu celălalt, iubirea adevărată nu ne îndepărtează niciodată de celălalt. Iubirea adevărată păstrează, salvează personalitatea şi, aceasta, nu se confundă, nu se identifică cu alte personalităţi şi nici cu Dumnezeu.

Omilia a III-a
Departe chiar şi de sinele lor

Ceva care se impune să facem

Ne vom referi şi astăzi la cei care se depărtează de ceilalţi oameni.

Îndeosebi în epoca noastră, când viaţa - felul de viaţă, societatea, mentalitatea, duhul care există - şi civilizaţia sunt de aşa manieră încât îl scot pe om din sine însuşi şi-l fac să se reverse în afară, îl împrăştie, îl fărâmiţează, este nevoie, mai mult decât oricând, ca oamenii să se depărteze din când şi când de ceilalţi, să rămână cu ei înşişi şi să dialogheze cu sinele lor.

Este adevărat că sunt mulţi care fac aceasta. Nu numai oamenii care cred în Hristos şi se luptă să fie buni creştini, se străduiesc să se retragă în faţa lui Dumnezeu şi să aibă un dialog cu ei înşişi, dar şi alţii, mişcaţi de o dispoziţie filozofică, fac acest lucru pentru refacerea sinelui lor, pentru a se ajuta pe ei înşişi să ajungă la o deplinătate interioară. Şi asta nu e rău. Poate că se impune într-adevăr acest lucru, mai ales în vremea noastră.

Înstrăinaţi de ceilalţi

Cu toate acestea, există oameni care trăiesc permanent departe de ceilalţi, chiar dacă trăiesc într-o familie care are şi alţi membri, chiar dacă lucrează într-un loc de muncă - fabrică sau piaţă - şi au parteneri, funcţionari, colegi. Sunt între oameni, conlocuiesc cu ei, dar trăiesc departe de ei, înstrăinaţi de ei. Niciodată, probabil, n-au săpat adânc în lăuntrul propriu, ca să poarte un dialog adevărat cu sinele lor. Deşi sunt singuri, îi evită continuu pe ceilalţi, sunt separaţi de ceilalţi, nu se adâncesc în sinele lor şi nu poartă acest dialog.

Despărţiţi de ceilalţi nu sunt doar cei care, în mod bolnăvicios, iubesc această îndepărtare, această înstrăinare. Despărţiţi de ceilalţi sunt şi cei despre care am vorbit. Adică cei care se ataşează de ceilalţi, dar nu au comuniune adevărată cu ei, nu se află într-o relaţie adevărată cu ei, nu au iubire adevărată pentru ei; precum şi cei care adoptă o atitudine duşmănoasă se ceartă, se tulbură, intră în conflicte. Aceştia nu sunt înstrăinaţi, dar sunt separaţi de ceilalţi.

Tipul de oameni care stau departe de semenii lor, care se mişcă departe chiar şi de sinele lor, nu cunoaşte cine este sinele său. Deşi este continuu cu sinele propriu, deşi este închis în sine, baricadat în sine, deşi îşi ia toate măsurile de siguranţă, pentru ca nu cumva ceilalţi să-l atingă sufleteşte, ca nu cumva să intre în vreun contact psihic cu ceilalţi, cu toate acestea nu ştie cine este, ce crede, ce speră, de ce se teme! Este înstrăinat de ceilalţi, dar este înstrăinat şi de sinele propriu.

Nevoia de suficienţă

Aşadar, acest tip construieşte în jurul lui un zid circular şi, până la un punct, îi lasă pe ceilalţi să se apropie. De aici încolo va face tot posibilul ca nimeni să nu poată pătrunde, câtuşi de puţin, în fiinţa lui. Evită orice comunicare.

Cea dintâi nevoie pe care o simte acest om, acest ins bolnăvicios, este să aibă oarecare suficienţă. De vreme ce este izolat, de vreme ce nu conlucrează, nu comunică cu ceilalţi, nu are relaţii reciproce cu ceilalţi, e firesc să facă totul pentru a se putea descurca singur. Prin urmare, face totul pentru a-şi fi suficient sieşi.

Un asemenea individ uimeşte, uneori, prin inventivitatea lui. Oamenii obişnuiţi, cei care par a nu fi bolnavi, nu pot gândi, nu pot concepe lucruri pe care le gândeşte, le concepe, le descoperă cel care are nevoie de suficienţă. Ce înseamnă această suficienţă? Înseamnă că omul acesta trebuie să poată trăi singur.

Toţi ceilalţi, mai mult sau mai puţin, au nevoie şi de semenii lor. Unui om normal nu-i este greu să ceară ajutorul celorlalţi. Unui om normal nu-i este greu să depindă puţin şi de ceilalţi. Unui om normal nu-i este greu să ajute şi să fie ajutat, să îndatoreze şi să se îndatoreze.

Omul anormal, îndată ce vede că are nevoie de vreo persoană, că se îndatorează faţă altă persoană, că este obligat să depindă de altă persoană, se adună în carapacea lui şi rămâne acolo singur.

Închis şi în faţa lui Dumnezeu

Acest tip de om are mereu nevoie de singurătate. Are atât de multă nevoie de singurătate, încât chiar în faţa lui Dumnezeu - rog să dăm o deosebită atenţie - îi este teamă să se deschidă. Adică, şi în faţa lui Dumnezeu vrea să rămână singur. Îl înspăimântă adevărul că Dumnezeu, de pildă, le vede pe toate, le ştie pe toate, că ochiului lui Dumnezeu, nimic cu scapă. Această realitate, acest adevăr îl sperie. Nu concepe că în ascunzătoarea lui, în singurătatea lui, în carapacea lui este posibil să privească ochiul lui Dumnezeu, este posibil ca Dumnezeu să le cunoască pe toate.

Vreţi să merg puţin mai departe? Nu numai că-l sperie că ochiul lui Dumnezeu le vede pe toate, că mintea lui Dumnezeu le ştie pe toate, dar, de vreme ce fiinţa lui este închisă, nici măcar nu vrea ca în această ascunzătoare, peste acest zid, să treacă altcineva în afară de sine.

Acest lucru este înfricoşător, este groaznic, dacă se adevereşte; şi se adevereşte. Se poate întâmpla aceasta multor oameni, oamenilor care sunt creştini, oamenilor care au legătură cu Dumnezeu, care au legătură cu Biserica, au legătură cu semenii lor, cu ceilalţi creştini, dar toate acestea până la un punct. Nu cumva vreun creştin sau vreun preot sau chiar Dumnezeu să înainteze mai mult.

Aşadar, tipul acesta de om nu se poate deschide către Dumnezeu. Este tipul de om care nu se poate încredinţa lui Dumnezeu. Este în definitiv creştinul care, toate bune şi frumoase, dar în adâncul său - simte, vede atunci când este

atent - nu are încă comuniune cu Dumnezeu, nu are încă contact cu Dumnezeu. Lumina lui Dumnezeu nu a intrat în întunericul tainic care există în el, în carapacea bine încuiată. Este conştient de această realitate, dar se prea poate, chiar să nu fie.

Ne întrebăm: „De ce se întâmplă aşa?" De vreme ce se nevoieşte să fie creştin, de vreme ce crede până la un punct, de vreme ce împlineşte multe îndatoriri creştine şi vrea să aibă comuniune cu Dumnezeu, de ce în cele din urmă nu are? Şi ne mirăm de ce este aşa. Sau, ne mirăm de ce nu-i iubeşte pe ceilalţi creştini, de ce nu-i iubeşte pe ceilalţi oameni. Se poate ca relaţia acestuia să pară că este bună, că este continuă dar, în realitate, să nu aibă comuniune cu ceilalţi oameni. Adică, nu-şi simte deschis sufletul în care va veni iubirea celorlalţi creştini şi mai ales iubirea lui Dumnezeu.

O stare care cu greu pleacă

Starea aceasta este o stare bolnăvicioasă şi, ştiţi, este greu să plece. Putem spune despre asta, putem repeta, ne putem strădui să plece de la noi, dar ea nu pleacă. Dacă granitul s-ar topi la foc obişnuit, şi această stare ar putea pleca după strădanii obişnuite. Granitul pentru a se topi, are nevoie de o temperatură înaltă. Această stare pentru a pleca, pentru ca zidul să se spargă, pentru ca sufletul să se deschidă, are nevoie, neapărat, de un grad înalt de credinţă.

Trebuie mai întâi, cred, ca cineva să înțeleagă în felul acesta lucrurile, să le accepte şi să se hotărască să arunce în focul lui Dumnezeu acest granit, piatra care s-a aşezat în el şi care-l îndepărtează şi de Dumnezeu şi de oameni.

Tocmai aceasta nu vrea să facă acest tip de om. Dacă, îndată ce-şi dă seama cineva, spune: „Vreau nu vreau, trebuie să se întâmple", dacă începe să se mişte, să vrea, mai devreme sau mai târziu, focul lui Dumnezeu va topi această piatră, Dumnezeu va intra în sufletul lui, cerul se va deschide şi acel om va deveni creştin şi va încerca o viață nouă. Va cunoaşte dinlăuntrul său ce înseamnă creştinul şi cum trăieşte creştinul.

Omilia a IV-a
Închis într-un mod constrângător

Subiectul nostru este tipul de om care caută independența, izolarea, singurătatea.

Personal, cred că omul este ceea ce este din naştere, dar mai este şi ceea ce devine cât trăieşte. Pe de altă parte, nu este numai ceea ce devine, ci este şi ceea ce este din naştere.

Fiecare dintre noi are o predispoziție sau alta, are o slăbiciune sau alta, are o personalitate sau alta, are părinții lui, dascălii lui, vecinătatea lui, mediul, evenimentele vieții lui, împrejurările vieții lui. Toate acestea ne fac să aparținem unui anume tip.

Unii aparțin tipului de om care se ataşează de ceilalți, care depinde de ceilalți şi nu poate trăi decât în această dependență. Dacă pierd dependența, pierd totul.

Alții aparțin acelui tip de om care pe toți îi consideră duşmani. Nu poate distinge la nici un om dispoziția de bunătate, iubire, conlucrare. Toți sunt duşmanii lui, toți sunt periculoşi şi față de toți trebuie să ia poziție de apărare.

Alții aparțin celui de al treilea tip, care caută independența, care caută izolarea, singurătatea. Se poate, desigur, să greşesc clasificându-i aşa, dar mi se pare că este adevărat.

Marea problemă

Tipul acesta poate să fie om religios, să citească Evanghelia, să meargă la biserică, să participe la Tainele Bisericii, poate părea evlavios, uneori considerat chiar sfânt dar, de adâncul ființei lui să nu se fi apropiat, încă, harul lui Dumnezeu, în adâncul ființei lui să nu se fi ivit, încă, o rază a luminii lui Dumnezeu, fiindcă este foarte închis, este foarte îngrădit, pentru el este o catastrofă să se deschidă. Acesta, am putea spune, ştie un singur cuvânt: închis. Deschiderea îl sperie, chiar şi deschiderea în fața lui Dumnezeu.

De aceea spunem, adeseori, în predici că problema este ca omul să se deschidă harului lui Dumnezeu, ca omul să se deschidă luminii lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă ca omul să se predea, înseamnă să primească un vizitator, că înceteze să fie îngrădit, să se deschidă.

Însă, tipul bolnăvicios nu poate face aceasta. Tipul bolnăvicios caută singurătatea, se refugiază în singurătate într-un mod constrângător. Aici este marea problemă. De aceea, poate fi cineva foarte religios, foarte evlavios, om al Evangheliei, om al Bisericii, însă, dacă face parte din acest tip bolnăvicios, vrând-nevrând, fie că-şi dă seama, fie că nu, într-un mod constrângător rămâne închis. Se creează în afara zidului care-l apără o sensibilitate excesivă, ca un mecanism de apărare, care se pune în funcțiune, deîndată ce apare ceva care să influențeze acest suflet în adâncul lui, ceva care să-l îndatoreze, ceva care să-l preseze.

Câteva caracteristici ale omului care se izolează

Oamenii aceştia, după cum spun specialiştii, tocmai pentru că au, într-un grad mare, această libertate interioară, pentru a nu o pierde, pentru a nu-şi pierde independenţa, pentru a nu-şi pierde singurătatea, ajung să fie deranjaţi chiar şi de lucruri cu totul exterioare. Adică cravata, cureaua, pantofii dacă-i strâng, se deranjează. Dacă se află într-un loc care este închis în faţa lor şi nu pot vedea, îi deranjează. Dacă se află într-un spaţiu închis, într-un tunel, într-o galerie, pe un drum subteran, nu pot suporta. Îi deranjează când trebuie să preia o îndatorire pe timp îndelungat, de pildă, când trebuie să facă un contract, când trebuie să se căsătorească, etc.

Mulţi oameni care rămân necăsătoriţi, nu ştim în ce măsură nu se căsătoresc pentru că Dumnezeu îi cheamă la un alt gen de viaţă. Rămân necăsătoriţi întrucât le e teamă de căsnicie. Cred că pierd această libertate bolnăvicioasă. Le este teamă că vor pierde independenţa bolnăvicioasă. Le este teamă, tocmai, de faptul că altcineva poate pătrunde în adâncul fiinţei lor şi nu vor deloc acest lucru. Desigur, există alte nevoi, care, în cele din urmă, îi fac să se căsătorească. O femeie care caută ocrotire, care caută mângâiere, în cele din urmă se va căsători, însă având această slăbiciune. Cum este cu putinţă ca, după aceea, să existe comuniune între sufletele şi persoanele acestui cuplu? Se poate întâmpla, întocmai, şi cu bărbaţii.

Aceste tipuri bolnăvicioase, pot face unele lucruri, care par la prima vedere mici şi neînsemnate, în realitate sunt măsurile pe care le iau pentru a-şi salva libertatea.

Dacă, de pildă, este cineva obligat să meargă la lucrul lui la ora opt, crede că este păgubit în interiorul lui dacă merge la opt. Se va duce la opt şi un minut, şi două minute, şi cinci minute. Adică, trebuie să simtă că-şi păstrează libertatea.

Este acel tip de om care poate oferi celorlalți, îi poate servi pe ceilalți, îi poate ajuta, dar în clipa în care ceilalți îi vor cere concret ceva, n-o va face. Se simte dependent, se simte legat. Poate face un dar semenului său, unei cunoştințe, dacă celălalt nu aşteaptă darul său. Dacă aşteaptă, însă, n-o să i-l facă niciodată.

Este acel tip de om care vrea să fie o excepție. Nu trăieşte cum trăiesc ceilalți. Vrea să facă ceva special, ceva deosebit. Simte că piere îndată ce intră în viața obişnuită a celorlalți oameni. Crede, aşadar, că-şi va pierde tocmai această libertate a lui, această independență a lui.

Este acel tip de om care caută îndeosebi supremația. Şi primul tip, cel care se conformează, care se ataşează, caută supremația, şi cel care este împotriva celorlalți o caută, dar încă şi mai mult o caută acest din urmă tip. Este tipul care, mai mult decât toți ceilalți, se delectează cu simțământul supremației, pentru că este mereu singur, este mereu independent, este mereu închis în sine însuşi. Cum ar putea sta pe picioarele lui, cum s-ar putea sprijini, cum s-ar putea, oarecum, simți bine, dacă nu ar avea părerea că este un

geniu, că are o valoare deosebită, că este cineva mare? Aceasta îl hrăneşte, îl satisface, îl odihneşte, îl mulţumeşte. Însă, se amăgeşte amarnic, şi aceasta se vede atunci când evenimentele şi împrejurările vieţii îl dezmint.

Ştiţi, foarte bine, părerea pe care o avem fiecare despre noi înşine, ce credem despre noi că suntem. Vrând-nevrând, viaţa este o realitate şi ne obligă să venim cu picioarele pe pământ. În lucruri concrete, tipul de om de mai sus, vede limpede că nu este deloc vreun geniu, că nu are deloc vreo valoare, că nu se poate sprijini pe sine. În asemenea împrejurări, devenind de nerecunoscut, ca şi când n-ar mai fi cel care părea că este, aleargă la ceilalţi şi cere ocrotire, cere mângâiere, cere iubire. Îşi ia, desigur, măsurile de siguranţă ca nimeni să nu pătrundă în adâncul fiinţei sale, ca să rămână iarăşi singur. Aceasta este marea primejdie pentru el, nu cumva cineva să pătrundă în turnul lui de fildeş.

Deşi caută supremaţia, nu se luptă împreună cu ceilalţi oameni şi nu se străduieşte împreună cu ei. Crede, însă, că întreaga lui fiinţă, în adânc, este o mare comoară şi aşteaptă ca ceilalţi să vadă această comoară, să recunoască această comoară, aşteaptă ca ceilalţi să-l descopere.

Este tipul acela de om, precum spune Karen Horney, care se închipuie pe sine un copac singuratic aflat în vârful dealului, iar ceilalţi nişte copaci aflaţi la poalele dealului, care nu se deosebesc unul de altul. Sunt toţi la fel, numai el, singurul copac care iese în evidenţă, care se află sus, în vârful dealului.

Să ne lăsăm cu încredere în mâinile lui Dumnezeu

Cum este posibil ca într-un astfel de suflet să vină harul lui Dumnezeu, când trăieşte într-un mod atât de bolnăvicios? Cum este posibil ca un astfel de suflet să fie vizitat de har, ca într-un astfel de suflet să vină lumina lui Hristos? Nu este cu putință! O viață întreagă religios, o viață întreagă nevoitor, este posibil ca adâncul ființei lui să fie neprelucrat şi bolnav iar harul lui Dumnezeu să nu-l fi vizitat deloc!

Dacă omul începe, încet-încet, să conştientizeze starea lui şi se hotărăşte, se smereşte în fața lui Dumnezeu, se străduieşte să se lase, cu încredere, în mâinile lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu va găsi o cale să intre în subsolul lui întunecat, să intre în sufletul lui aspru, să-l preschimbe şi să-l facă adevărat creştin, om adevărat.

Abia atunci, îi va vedea şi pe ceilalți oameni ca pe nişte oameni adevărați şi va avea un contact real şi o comuniune reală cu ei şi, fireşte, va apuca pe calea sa şi va spori, din har în har, până ce se va desăvârşi întru Iisus Hristos.

Omilia a V-a
Tipul de om care se mişcă în negare

Cel care-şi omoară chiar şi sentimentele

Tipul de om care ne preocupă este tipul care caută izolarea, care vrea să stea departe de ceilalţi, să scape de ceilalţi.

Este un tip care se mişcă în negare. Celelalte două tipuri, ar spune cineva, se mişcă şi în afirmare. Acesta din urmă, însă, se mişcă în negare. Nu vrea să fie atins, nu vrea să fie influenţat, nu vrea să fie obligat. Tipul acesta, printre altele, are şi tendinţa de a-şi omorî sentimentele, de a-şi înăbuşi sentimentele, de nu le lăsa să acţioneze, să iasă la suprafaţă.

În mod normal, fiecare sentiment al nostru ne face să ne deschidem, ne face să ne manifestăm, ne face să ieşim în evidenţă. Pentru tipul acesta, tocmai pentru că este închis - închis chiar şi faţă de sine - a intra în legătură cu ceilalţi oameni, a intra în comuniune cu ceilalţi oameni, a-şi lăsa puţin sentimentele să se manifeste, a accepta sentimentele celorlalţi oameni, înseamnă teamă să nu se trădeze, teamă ca nu cumva să iasă din adâncul fiinţei lui şi să sfărâme barajul care există între el

şi ceilalți, teamă ca nu cumva să se deschidă vreo ferestruică şi, astfel, ființa lui să fie trădată. N-ar vrea să i se întâmple aceasta în nici un caz.

Tipul acesta, tocmai datorită faptului că este închis, datorită îngrădirii lui, chiar şi atunci când înțelege că ceva nu merge bine cu el şi cere ajutor la o persoană care crede că-l poate ajuta, poate sta ceasuri întregi să discute cu persoana de la care a cerut ajutor, dar în adâncul lui să rămână baricadat, închis. Orice este în afara acestui zid discută ceasuri întregi, spune, repetă. Îşi ia, însă, toate măsurile de precauție să nu se schimbe înlăuntru.

Este ca şi cum s-ar deschide o prăpastie în fața lui, când se gândeşte, fie şi puțin, că poate înceta să fie cel care a fost până atunci, să se shimbe şi să devină altceva. Prăpastia din fața lui îl determină să rămână închis, neschimbat, cu toate că poate obosi sau îi poate obosi pe ceilalți discutând şi căutând ajutor.

Desigur, acest lucru nu este întâmplător, a se închide cineva în sine şi a nu permite nimănui să pătrundă acolo. Fiecare om care vine în lumea aceasta, are conştiința ființei sale, are conştiința sinelui său, a eului său. Fiecare om care vine în lumea aceasta este o persoană. Este dat de Dumnezeu ca fiecare să facă totul pentru a-şi păstra personalitatea sa, eul său, în sensul bun, libertatea sa.

Pe măsură ce omul creşte, în viață primeşte diferite lovituri. Când nu cunoaşte modul potrivit de a înfrunta greutățile, atunci este condus spre o stare bolnăvicioasă, spre închiderea în sine. Deşi, primul lucru pe care ar trebui să-l facă este să-şi

salveze sinele, sinele său bun, sinele său real, în cele din urmă se creează o stare bolnăvicioasă, adică se închide în sinele său. Închiderea aceasta este o acțiune constrângătoare.

Libertatea omului

Vedeți, Dumnezeu l-a creat pe om liber şi l-a aşezat în rai. Ce înseamnă că l-a creat liber? Adică, l-a făcut neprihănit, curat, cu starea interioară firească şi spontană îndreptată spre bine, spre Dumnezeu. Omul a avut şi posibilitatea de a spune nu lui Dumnezeu şi de a apuca pe cealaltă cale, lucru pe care l-a şi făcut.

Dumnezeu a respectat libertatea omului. Nu numai atunci când l-a creat pe om liber a respectat-o, dar chiar şi astăzi când omul este păcătos, căzut, îi respectă libertatea. Dar şi în perspectiva mântuirii Dumnezeu îl vrea pe om liber. Adică, omul să vrea în, mod liber, să se mântuiască, să vrea, în mod liber, să meargă la Dumnezeu, să vrea, în mod liber, să se supună lui Dumnezeu, să rămână liber şi să trăiască ca om al lui Dumnezeu, liber.

Lucrul acesta este fundamental. Este, am spune, principiul fundamental şi pentru tipul acesta de om care se depărtează de ceilalți, se înstrăinează şi ajunge la o stare bolnavă. Tot se aici începe şi el. În fond acest lucru este bun, dar din diferite motive este condus la o stare bolnăvicioasă. Vom reveni asupra subiectului.

Omilia a VI-a
Consecinţe neplăcute ale deschiderii către ceilalţi

Un motiv principal pentru care omul caută singurătatea

Am spus duminica trecută că tipul acesta de om care preferă izolarea, care preferă singurătatea, care se depărtează de oameni, care se mişcă departe de oameni, acţionează astfel şi pentru că vrea să-şi salveze personalitatea, vrea să-şi salveze adâncul fiinţei lui.

Şi greşeala lui este următoarea: pe când omul a fost zidit în aşa fel, şi a fost rezidit apoi de Dumnezeu, de Hristos, astfel încât să-şi păstreze integră persoana lui şi totodată să fie în comuniune, întru Dumnezeu, desigur, cu ceilalţi oameni, tipul de om care se mişcă departe de oameni nu izbuteşte acest lucru. El crede – sau este posibil să se întâmple şi aşa – că tocmai în ceasul când vine în comuniune cu ceilalţi oameni, îşi pierde persoana lui, personalitatea lui. Şi cunosc câteva asemenea cazuri.

Oamenii închişi, izolaţi interior, mâhniţi, nedreptăţiţi – oamenii care consideră că au fost nedreptăţiţi de către ceilalţi – oamenii care n-au găsit mângâiere, n-au găsit iubire nici măcar în familia lor, nici la tatăl, nici la mama lor, au crescut şi au cultivat o asemenea atitudine, adică pe cât au putut s-au izolat şi s-au retras în sine.

Şi când s-a aflat vreo persoană în viaţa lor – dacă e vorba de o tânără, când în viaţa ei s-a aflat un tânăr, dacă e vorba de un tânăr, când în viaţa lui s-a aflat vreo tânără – aşadar, când cineva s-a aflat în viaţa lor, şi prin felul acestuia de a fi, prin purtarea lui, prin cuvintele lui, indiferent dacă acestea au fost false, indiferent dacă acestea au fost prefăcute, a izbutit să descuie sufletul lor, să deschidă uşa zidului în care era închis sufletul lor, şi în continuare omul acesta s-a dovedit – în sens rău – cine este, atunci s-a întâmplat catastrofa.

O dată în viaţă sufletul acesta a hotărât să se deschidă, a hotărât să intre în comuniune cu o altă persoană, şi s-a ars rău de tot. Tocmai pentru că a fost înşelat şi amăgit, dar şi pentru că n-a ştiut cum poate cineva să-şi păstreze întreagă personalitatea şi totodată să intre în comuniune cu ceilalţi oameni. Aşadar aici este punctul sensibil, şi este foarte greu ca cineva să combine aceste două lucruri.

Șoc nervos

Revin de unde am început. Omul care se mișcă departe de ceilalți oameni, până la un punct are dreptate să se baricadeze, are dreptate să se retragă în sine. Însă, această izolare, această retragere în sine, această însingurare depășește unele limite și este, de-acum, o stare bolnăvicioasă. Nu este cazul monahului care lasă lumea și toate ale ei, care poate rămâne și cincizeci de ani complet singur.

Demersul monahul nu este mișcat de o dispoziție bolnăvicioasă. De aceea, deși este foarte singur, sufletul lui este deschis către orice om. Nu-i este greu să intre în comuniune cu ceilalți. Nici nu-i este teamă că personalitatea lui ar putea fi distrusă dacă ar intra în comuniune cu ceilalți. Nu se retrage din acest motiv. Tipul bolnăvicios, însă, se retrage tocmai din acest motiv.

Iar când acest tip este forțat de evoluția lucrurilor să rămână, puțin, împreună cu ceilalți, să aibă relații cu ceilalți oameni, adică să iasă din carapacea lui, atunci pățește acest, așa-zis, șoc nervos. Adică, se pierde, își pierde siguranța. Unul se poate apuca de băutură și poate ajunge alcoolic, altul poate ajunge să aibă tentative de sinucidere, altul poate să aibă manifestări nervoase. Ajunge în punctul acesta dacă este nevoit, în vreun fel, să iasă din carapacea lui. Nu suportă și face șoc nervos.

Șocul nervos poate părea că se datorează unor cauze concrete.

Permiteți-mi să dau câteva exemple. Îndată ce femeia constată că bărbatul ei o minte în legătură cu anumite probleme, suferă un șoc

nervos. Când cineva aşteaptă ceva de la superiorul lui şi nu se întâmplă aşa, ajunge până în punctul de a face şoc nervos. Întâmplări mici, evenimente mici, pot să-l conducă pe omul care caută singurătatea la şoc nervos. Deşi, cauza care provoacă şocul nervos este profundă, uneori nici psihiatri nu-şi dau seama, cred că din întâmplarea neînsemnată care s-a petrecut, s-a produs şocul nervos.

Poate avea cineva în faţă un om care spune că nu se simte bine. De ce nu se simte bine? Deoarece cu câteva zile în urmă i s-a întâmplat ceva. Relatarea întâmplării nu justifica producerea şocului nervos. În asemenea cazuri cauza trebuie căutată în profunzime, în lăuntrul persoanei. Omul care este izolat în turnul lui de fildeş, când este forţat de evoluţia lucrurilor să iasă afară, atunci îşi pierde capul.

Omul care este închis, când este nevoit să iasă din sine, sau este nevoit să lase lucrurile să intre înăuntrul său, se îngrozeşte, este cuprins de panică, simte că fortăreaţa care-i dădea siguranţă este distrusă. Cel mai rău este faptul că se lasă cuprins de panică, crede că personalitatea lui este distrusă cu totul, că-şi pierde unicitatea în haosul celorlalţi oameni şi că va pieri. Toţi oamenii avem, mai mult sau mai puţin, impresia că suntem unici, adevăr valabil până la un punct. Personajul nostru ajunge până în punctul de a-i fi frică să nu înnebunească. Nu doar să nu-şi piardă minţile, ci nu cumva să se dezintegreze cu totul, nu cumva să se scindeze, nu cumva să i se topească personalitatea. Cred că este un sentiment foarte neplăcut.

* * *

Toate acestea se întâmplă tocmai pentru că, omul acesta, în adâncul lui - cine ştie când a fost începutul – nu a învăţat să intre în comuniune normală cu ceilalţi oameni şi să întâmpine corect evenimentele vieţii. Un singur lucru a învăţat: să fugă. Să fugă de oameni, să fugă de împrejurări, de evenimente, de toate cele pe care le-a simţit potenţiali duşmani, care vin să-i distrugă personalitatea.

Aşadar, aici este tot secretul. Omul care renaşte în Iisus Hristos - dar renaşte cu adevărat, renaşte din rădăcina lui, din adâncimea fiinţei lui, renaşte însăşi persoana lui, şi nu doar face unele lucruri sau are unele obiceiuri religioase şi creştine – omul acesta îşi păstrează întreagă personalitatea lui, dar intră şi lesne în contact cu ceilalţi, de vreme ce iubirea adevărată funcţionează. Se luptă, suferă, osteneşte, dar în cele din urmă învinge. Aşadar, înfruntă cu uşurinţă întâmplările pe care le întâlneşte în viaţă.

* * *

Omul a fost plăsmuit de Dumnezeu, astfel încât să-şi păstreze integră persoana lui şi, totodată, să poată fi în comuniune deplină - întru Dumnezeu, desigur - cu ceilalţi oameni.

Capitolul V
Imaginea ideală[24]

---

[24] Vezi Conflicte, pag. 130-152.

Omilia I
Identificat cu o închipuire

O privire generală

Astăzi intrăm într-un capitol nou, căruia eu îi dau o deosebită importanţă. Din experienţa pe care o am, cred că aici o păţim mai toţi, şi mai ales noi, bunii creştini.

Vom vorbi despre imaginea ideală.

Orice om, dar îndeosebi tipul bolnăvicios, tipul nevrotic, îşi făureşte o imagine despre sine. Adică, orice om, pe lângă ceea ce este, doreşte să fie ceva mai mult, să ajungă undeva.

Tipul nevrotic proiectându-şi o astfel de imagine bună, de imagine ideală, crede că este deja imaginea pe care şi-a construit-o despre sine. Părăseşte realitatea în care se află şi trece în imaginea închipuită, ideală. Adică, una este şi alta crede că este, deoarece s-a agăţat de o imagine falsă şi crede că este, în realitate, această imagine închipuită. Deşi imaginea ideală nu este o realitate, aceasta există în el şi-l influenţează. Mai mult chiar, de cele mai multe ori, imaginea aceasta are un caracter linguşitor. Îi place să-l linguşească şi să se facă plăcută celui care a plăsmuit-o.

Un ziar a publicat odată o caricatură. Vă rog să nu mă înțelegeți greșit pentru ce am să spun. Caricatura reprezintă o doamnă solidă și destul de în vârstă privindu-se într-o oglindă. În oglindă caricaturistul a desenat-o pe doamnă așa cum se închipuia pe sine. În oglindă, femeia aceasta grasă și bătrână era subțirică și tânără. Așa se vedea ea. Aceasta este imaginea ideală. Voia să fie tânără și subțirică. Nu era, dar atât de mult s-a identificat cu ceea ce voia să fie, încât se vedea pe sine în oglindă așa cum voia ea.

Conținutul imaginii ideale

Depinde de fiecare om care va fi caracteristica principală a acestei imagini. La unul este puterea. La altul frumusețea. Unul construiește o imagine ideală a frumuseții. Altul construiește o imagine ideală a puterii. Altul are o imagine ideală a sfințeniei. Știți câți sfinți suntem astăzi? Foarte mulți! Noi, bunii creștini contemporani, ne-am identificat, mai mult sau mai puțin, pe noi înșine cu o imagine ideală a sfințeniei. De aceea, uneori, ne revoltăm. Deși, de fapt, suntem ca vai de noi, ne revoltăm, zice-se, de dragul sfințeniei.

Alții sunt influențați de o imagine ideală a cinstei. Câți părinți sau frați acceptă să se pună măcar în discuție cinstea fiicei sau a surorii lor!? Desigur, când o fată nu este cinstită, este, într-adevăr, ceva rău și pentru ea și pentru părinții și frații ei. Dar, dacă fratele ajunge să-și ucidă sora

sau soţul ajunge să-şi ucidă soţia sau tatăl fiica - sau chiar dacă nu ajung să ucidă, dar devin adevăraţi tirani faţă de cei de lângă ei - aceasta se întâmplă pentru că s-au identificat pe ei înşişi cu imaginea ideală a cinstei.

Cum putem înţelege dacă avem imagine ideală în noi

Omul care are această imagine ideală în el şi s-a identificat cu ea este îngâmfat, este trufaş, este cu totul ieşit din sinele său.

Ne putem da seama dacă avem imagine ideală în noi şi dacă ne identificăm cu aceasta, din reacţia pe care o avem atunci când alţii nu recunosc ceea ce credem noi că suntem.

Adică, omul cu adevărat sfânt, chiar dacă l-ar osândi toţi, chiar dacă l-ar scuipa toţi, chiar dacă toţi s-ar îndoi de sfinţenia lui, nu se tulbură deloc. Cu cel care este sfânt închipuit se petrece cu totul invers. Nu cumva să se îndoiască cineva de sfinţenia celui care nu este cu adevărat sfânt, dar crede că este şi se confundă pe sine cu o imagine ideală a sfinţeniei, că va reacţiona vehement.

Desigur, asta nu înseamnă că-i vor spune în faţă „nu eşti sfânt" şi asta îl va tulbura. Nu! Dar când nu este luat în seamă, când nu i se dă prea mare importanţă, atunci se va tulbura, se va nelinişti, se va enerva şi, negreşit, va acţiona astfel încât se va dovedi, şi în ochii lui şi în ochii celorlalţi, că nu are acea sfinţenie pe care credea că o are.

De cele mai multe ori, acesta este motivul pentru care, îngăduiți-mi să spun, chiar şi noi, preoții, predicatorii, dar şi creştinii cu diferite funcții, ne revoltăm, ne tulburăm, ne luptăm cu îndârjire şi mergem până la capătul lumii pentru adevăr, pentru sfințenie. Acționăm aşa, nu pentru că în sinea noastră vrem să salvăm, în ceasul acela, adevărul şi sfințenia în mod obiectiv, ci, probabil, pentru că ne-am identificat pe noi înşine cu imaginea ideală despre sfințenie, despre cinste, despre iubire; şi pentru că ceilalți nu o recunosc, vrem să ne impunem în felul acesta.

Omul care are ceva în el, nu aşteaptă ca acel ceva să-i fie recunoscut. Dacă-i este recunoscut, bine. Dacă nu, tot bine. Nu se tulbură şi nu asudă deloc pentru aceasta.

Ați văzut un om care, îndată ce nu-i este recunoscut ceva, se tulbură şi sare ca un arc? Acela, cu adevărat, nu are nimic în el, indiferent dacă are un nume bun, indiferent dacă are faimă.

Imaginea ideală, de regulă, este inconştientă

Imaginea ideală se află mereu, sau de cele mai multe ori, în inconştientul omului. Nimeni nu este conştient că se identifică cu o imagine ideală, adică cu o închipuire. Deşi cei din jurul lui îşi dau seama că nu acționează corect, deşi se vede că are o părere trufaşă, supradimensionată, amăgitoare despre sine, el nu-şi dă seama de aceasta.

Uneori, poate simți că are o părere prea bună despre sine, dar chestiunea este confuză în el. Astfel, când își apără imaginea lui ideală, când își apără virtutea lui închipuită, este sigur că-și apără virtutea reală, crede că-și apără sfințenia obiectivă, crede că-și apără idealurile înalte. Și astfel - mă iertați pentru ceea ce voi spune - vedeți un om care este tinichea din punct de vedere al adevăratei virtuți, dar poate întoarce lumea cu susu-n jos pentru virtute, pentru sfințenie, pentru adevăr.

Este el mișcat de o motivație curată? Este el mișcat de o motivație onestă? Exclus! Pur și simplu, așa se simte el bine, așa se odihnește, așa se relaxează, identificându-se cu părerea imaginară, cu virtutea imaginară pe care crede că o deține. Crede că dacă va apăra virtutea obiectivă, își va salva virtutea și sfințenia lui.

La ce sunt atenți cei contaminați de imaginea ideală

Unii dintre cei contaminați de imaginea ideală sunt foarte atenți cu imaginea însăși, din moment ce o identifică cu ei înșiși. Ajung până într-acolo, încât, chiar și greșelile lor, păcatele lor le consideră cele mai bune lucruri.

Alții au imaginea ideală, dar cel mai mult sunt atenți la ceea ce sunt ei înșiși de fapt, rămânând totuși agățați de imaginea ideală, către care tind permanent. Interesul lor este îndreptat spre realitatea pe care o reprezintă ei înșiși. Sunt

oamenii care, nu în chip sănătos ci în chip bolnăvicios, îşi pleacă capul în permanenţă şi se umilesc. Ascetul, monahul care îşi pleacă mereu capul şi se smereşte pe sine, o face într-un mod care-l revigorează. Cel care are o imagine închipuită despre sine, dar este altceva, este foarte atent cu ceea ce este de fapt şi se blamează continuu pe sine, se condamnă într-un chip bolnăvicios pentru ceea ce este. Are continuu iadul în el. Nu se revigorează, nu se izbăveşte precum ascetul.

Altul este atent în chip bolnăvicios la ambele, şi la ceea ce este şi la ceea ce ar vrea să fie, şi începe să spună: „Trebuie să fac aceasta!" „Trebuie să fac cealaltă!" „Trebuie să se întâmple cutare lucru!" Cunosc mulţi oameni care cred că, dacă se vor nevoi încă puţin, vor deveni sfinţi. Sunt tocmai cei care văd ceea ce sunt, văd şi ce ar vrea să fie, se alipesc de cea din urmă şi se mişcă între cele două. Astfel, trăiesc continuu cu un „trebuie" şi se critică pentru că nu s-au nevoit încă îndeajuns. Dar dacă se vor nevoi...! Ce dacă „te nevoieşti", creştine? Ce crezi că ai să reuşeşti? Nimic! Smereşte-te, ca să te miluiască Dumnezeu!

Toate acestea lucrează înlăuntrul nostru în chip bolnăvicios. Omul care se agaţă de imaginea ideală este blocat, nu poate înainta şi nu sporeşte duhovniceşte. Imaginea ideală este ca un baraj. Este ceva care împiedică sufletul să sporească şi-l face pe om mândru, trufaş, orgolios, egoist.

Omul care vede, cu adevărat, cine este, doreşte să progreseze, fără a se agăţa de imaginea ideală, este smerit şi se străduieşte continuu, cu nădejdea în Dumnezeu, având mereu conştiinţa

păcătoşeniei şi a neputinţei lui. Omul acesta înaintează continuu. Celălalt stă pe loc.

Dacă nu putem să înţelegem toate cele spuse aici, să ne cercetăm, puţin, pe noi înşine. Cum decurge viaţa noastră duhovnicească? Înaintăm sau nu? Dacă nu înaintăm, dacă nimic nu se întâmplă în noi, dacă există ceva în noi care nu ne lasă să facem paşi, negreşit imaginea ideală s-a cuibărit în sufletul nostru. Imaginea ideală este un adevărat diavol.

Domnul a văzut că omului i se întâmplă toate acestea şi a venit, S-a făcut om, ca să ne spună care este omul adevărat. Domul Însuşi le vede toate şi acum la noi, cei botezaţi şi născuţi din nou, şi vrea să ne facă oameni adevăraţi. Ne poate face, e de ajuns să ne hotărâm a părăsi toţi aceşti idoli. Hristos a venit să dărâme idolii.

Să părăsim idolii construiţi de mintea noastră şi, cu multă smerenie, cu foarte multă smerenie să alergăm la Hristos. Vom auzi zilele acestea: *Veniţi să vedeţi, credincioşi, unde S-a născut Hristos*[25]. De aici începe lecţia. Hristos S-a născut în iesle, Hristos S-a născut în peşteră, Hristos S-a născut smerit. Doar ascuns în smerenie Se putea arăta Dumnezeu. Numai când omul se va smeri, va veni Dumnezeu să-l miluiască şi să-l facă om al Lui.

Fie ca anul acesta, la aceste Sfinte Sărbători, Dumnezeu să ne ajute să devenim puţin mai mult oameni, după cele spuse aici, iar cele despre care vorbim să ne părăsească şi Hristos să trăiască în noi.

---

[25] Catisma I din Utrenia Crăciunului.

Omilia a II-a
Imaginea ideală şi mândria

Înainte de sărbători ne-am ocupat de imaginea ideală. Cred că trebuie să insistăm asupra acesteia şi să fim cu multă luare-aminte, pentru că, mai mult sau mai puţin, toţi suntem prinşi de ea.

Spuneam deci, că orice om, îndeosebi tipul bolnăvicios, are tendinţa de a-şi construi despre sine o imagine închipuită. Omul contemporan, datorită felului culturii şi întregului duh al vieţii, are o slăbiciune, o predispoziţie spre această boală. Aşadar, omul bolnăvicios are tendinţa de a-şi construi despre sine o imagine ideală, închipuită cu care se identifică. Imaginea aceasta este ceva foarte înalt, este o supraestimare a propriei persoane. Deşi subconştientă, ea acţionează, îşi face treaba din subconştient.

Departe de realitate

Imaginea ideală este linguşitoare pentru cel care o plăsmuieşte. Voi face, din nou, referire la

caricatura publicată în ziar: O femeie în vârstă şi cam plinuţă se uita în oglindă. Caricaturistul a desenat-o în oglindă tânără şi subţirică. Aceeaşi femeie, bătrână şi grasă în realitate, apare în oglindă tânără şi subţirică, aşa cum se dorea ea să fie.

Cam aşa este şi imaginea ideală. Când te uiţi în oglindă, te vezi aşa cum eşti. Fotografii, deşi ne fotografiază pe noi, reuşesc să ne înfrumuseţeze.

Deşi imaginea pe care o avem despre noi trebuie să fie conformă cu realitatea, cel amăgit de imaginea ideală, nu reuşeşte să se vadă aşa cum este, se vede schimbat, se vede denaturat. Imaginea ideală se manifestă în funcţie de slăbiciunea pe care o are cineva. Unul are slăbiciune la frumuseţe, altul are slăbiciune la bunătate, etc.

Imaginea ideală este ireală, este închipuită. Sinele nostru este ceva real. Cu cât imaginea aceasta este mai îndepărtată de realitate, de ceea ce suntem de fapt, cu atât omul se mândreşte, se trufeşte, devine arogant.

Ce i s-a întâmplat omului prin cădere? I s-a întâmplat să nu mai ştie cu exactitate ce este, se agaţă de altceva şi fiecare îşi construieşte o imagine pentru sine. În mod analog, cu cât imaginea aceasta este mai îndepărtată de realitate, cu atât creşte mândria, egoismul, aroganţa. Cu atât omul este mai pregătit să se înfurie, să riposteze celui care încearcă să-l micşoreze, să-l detroneze de la înălţimea imaginii pe care-o are despre sine.

O colibă, dacă stă bine pe temeliile pe care le are, nu este nevoie să i se pună stâlpi de sprijin ca să nu cadă. Doar cea care este gata să cadă are nevoie de sprijin. Aşadar, atunci când cineva este,

cu adevărat, virtuos, este cu adevărat cineva, nu-i este teamă că ar putea să cadă. Adică, nu-i este teamă că ar putea pierde calitatea, întrucât i-a spu-o cineva. Nicidecum!

Persoana care se înspăimântă tare, care se nelinişteşte tare şi izbucneşte atunci când i se spune ceva rău despre sine, este cert prinsă de imaginea ideală. Nu ştie cine este cu adevărat, tocmai pentru că imaginea ideală este instabilă, în pericol să se prăbuşească atunci când este lovită din dreapta sau din stânga. Omul se grăbeşte să o rezidească prin izbucnirile lui, prin furia lui, prin agresivitatea lui, prin răzbunarea lui. Este, desigur, trădat şi amăgit, toţi îşi dau seama în afară de el. Tocmai pentru că este subconştientă şi nu conştientă. Toţi ceilalţi îşi pot da seama, cu excepţia persoanei în cauză.

De exemplu: vedem un om vorbind despre sine şi ne întrebăm dacă este în toate minţile!? Poate să se laude şi să spună, despre sine, lucruri care sunt în afara realităţii. El crede că este în regulă. Nu înţelege că ceea ce spune este în afara realităţii. Nu înţelege că există înlăuntrul său ceva care-l face să se exprime astfel, să se comporte astfel. El nu înţelege, dar ceilalţi înţeleg.

Să nu ne mirăm

Să nu ne mirăm atunci când vedem oameni care se comportă într-un mod de neînţeles. Să nu ne mirăm. Ei se află într-o stare străină de realitate

şi este nevoie, în cel mai bun mod cu putinţă, să-i ajutăm să coboare în realitate.

Ar trebui, când îi vedem pe ceilalţi miraţi de comportamentul nostru, uneori răstălmăcindu-ne, să ne întrebăm ce se întâmplă? De ce sunt miraţi? De ce ne răstălmăcesc? Nu cumva suntem în afara realităţii, agăţaţi de imaginea ideală? Nu cumva văd ce suntem în realitate, iar noi ne mândrim în sinea noastră şi, firește, ne amăgim!?

Acestea se întâmplă nu doar oamenilor neînsemnaţi, ci şi celor înţelepţi, învăţaţi. De câte ori nu vedem oameni care se laudă! Creştine, atât de sus ai urcat? Toţi văd asta, te cinstesc, te respectă. Este nevoie să te lauzi? Nu înţelege. De ce? Pentru că există o mare distanţă între realitatea lui şi imaginea ideală pe care o are în el.

Omilia a III-a
Dezorganizarea omului

Defectele sunt virtuți?

Imaginea ideală este o plăsmuire, este inexistentă. Omul o construieşte, o poartă în el şi-l influențează în funcție de centrul interesului său. Se identifică cu ea, se crede pe sine deosebit de ceilalți, special, chiar. Până şi defectele pe care le are le crede bune, le crede virtuți. De aceea, nu trebuie să ne mirăm atunci când vedem un om care face lucruri de neînțeles: se mândreşte, se laudă până când se face de râs, etc. Nu trebuie să ne mirăm, fiindcă este influențat de imaginea ideală, nu-şi dă seama.

Aşadar, cel care s-a identificat pe sine cu imaginea ideală îşi vede defectele ca pe nişte virtuți. Nu trebuie să ne mirăm când cineva a făcut o greşeală cumplită, a săvârşit o fărădelege, mai concret un păcat, insistă să ne convingă şi pe noi că nu este deloc o greşeală, că nu este o manifestare a defectului, ci este o virtute. Să nu ne mirăm, acest om este influențat de imaginea ideală şi desigur, se identifică cu ea.

Autocritică bolnăvicioasă

Un alt tip de om este cel care, deşi are o imagine ideală despre sine, totuşi nu-şi concentrează atât de mult atenţia asupra ei. O vede, dar îşi concentrează atenţia şi interesul asupra stării lui.

Fiţi atenţi. Se vede pe sine, vede realitatea lui în relaţie cu imaginea ideală care este în închipuirea lui şi, pe măsură ce le compară, doreşte ca realitatea lui să fie imaginea perfectă. Fireşte că nu este şi nici nu poate să fie.

Tocmai această comparaţie îl determină să-şi construiască o imagine despre sine, mai jos decât realitatea în care se află, adică, să se subestimeze. Începe o autocritică aspră, începe să se supere pe sine, să se macine. Dar, nu o face într-un mod constructiv, cum ne învaţă Părinţii, cum ne spune Evanghelia, cum ne dictează adevărata smerenie. O face într-un mod bolnăvicios. Înţelege, prin comparaţie, că nu corespunde imaginii ideale pe care şi-a construit-o în mintea lui şi atunci devine melancolic, se mâhneşte, cârteşte, se macină în sinea lui.

Fireşte, în loc de sporire, în loc de urcare aveam cădere, avem omorâre, avem distrugere, avem prăbuşire. Smerenia adevărată, pocăinţa adevărată, zdrobirea adevărată, osândirea de sine, cum spun Părinţii, de fapt, îl înalţă pe om.

„Trebuie..."

Se întâmplă şi un alt fenomen: omul vede imaginea ideală, se vede şi pe sine, însă nu este atent nici la una, nici la cealaltă, ci la distanța care există între aceste două imagini. Tendința este să acopere această distanță, să o micşoreze şi, dacă este posibil, să o facă să dispară cu totul. Adică, să suprapună imaginea reală cu imaginea ideală.

Oamenii aflați în această postură, folosesc în permanență cuvântul „trebuie": Trebuie să fac aceasta, trebuie să fac cealaltă. Am constat, personal, că aşa se întâmplă cu multe suflete. După cum am spus şi înainte de sărbători[26], dacă vă aduceți aminte, sunt acei oameni care cred că, negreşit, s-ar fi aflat acolo sus, în imaginea ideală, ar fi fost desăvârşiți, dacă s-ar fi nevoit. Însă, nu s-au nevoit încă! Aceasta este problema, după părerea lor. Dacă se vor nevoi, dacă se vor strădui, vor ajunge la imaginea ideală din închipuirea lor. De aceea, trăiesc cu un permanent „trebuie" pe buze, cu dispoziția necesității, fără să facă, vreodată, un pas înainte.

Aceasta este dovada că nici sinele lor nu-l văd corect, nici imaginea pe care o au nu este reală, ci închipuită, plăsmuită în mintea lor şi, în chip foarte egoist, vor să ajungă la ea, motiv pentru care se creează în ei o inerție, o staționare.

Adică, cel care poartă în sine imaginea ideală, închipuită la care ar vrea să ajungă, este complet neputincios, nemişcat, se află într-o stare de stațio-

---

[26] Vezi Omilia I din capitolul V, pag...

nare, nu poate face nici un pas. Cel care poartă în sine smerenia, inspirat de smerenia Evangheliei, de smerenia pe care o învaţă Părinţii Bisericii, înaintează continuu, nestresat, înaintează firesc.

Imaginea ideală, înlocuitorul încrederii în sine

Imaginea ideală este înlocuitorul încrederii în sine. Adică, după cum înţeleg eu, imaginea ideală, care este pur egoism, fără nici o îndoială, intră în sufletul omului şi-l macină, îl dezorganizează, îi distruge vioiciunea, dinamismul, nu mai există dispoziţie şi poftă pentru strădanie şi luptă, tocmai pentru că imaginea ideală substituie, înlocuieşte încrederea în sine.

Omul trebuie să se sprijine pe Dumnezeu. De vreme ce Dumnezeu l-a creat după chipul Său, omul este ceva. Cu acest ceva va înainta omul, sprijinit de Dumnezeu, de harul lui Dumnezeu, având încredere în Dumnezeu. Dacă acest ceva se dezintegrează, se dezorganizează înlăuntrul omului se produce scindarea personalităţii. În aceste condiţii omul nu mai poate să înainteze, nu se mai poate sprijini nici pe Dumnezeu, pe harul lui Dumnezeu.

Este ceea ce am spus, adeseori, în legătură cu încrederea pe care o datorăm lui Dumnezeu. Atunci când întind mâna şi cer cuiva un pahar cu apă şi îmi tremură mâna, un om raţional nu va pune paharul cu apă în mâna tremurândă. Ce se întâmplă dacă-l va pune? Va cădea imediat.

Unui om dezorganizat, unui om distrus, unui suflet cu imaginea închipuită Dumnezeu nu-i poate acorda ajutorul Său, tăria Sa, puterea Sa, harul Său.

Este nevoie, aşadar, de încrederea în sine. Este nevoie de conştiinţa că existăm, de conştiinţa că am fost făcuţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, de conştiinţa că suntem primitori ai darurilor lui Dumnezeu. Imaginea ideală le destramă pe toate acestea, le elimină din viaţa noastră. Cu alte cuvinte, omoară lăuntrul omului.

Aceasta se întâmplă - desigur, într-o stare mai avansată - oamenilor care constată că ceva se întâmplă în lăuntrul lor şi, uneori, ajung la duhovnic şi spun: „N-am nici un chef, nu mă pot nevoi, simt o amorţeală, simt o inerţie, o slăbiciune!" În sufletul acesta s-a instalat starea bolnăvicioasă. Apostolul Pavel ar spune: *Deşteaptă-te, cel ce dormi şi te scoală din morţi, şi te va lumina Hristos"*[27].

Lasă imaginile ideale şi pocăieşte-te sincer în faţa lui Dumnezeu, smereşte-te sincer şi adevărat în faţa lui Dumnezeu şi uită-te la puţinul care eşti. Sprijină-te pe acest puţin - adică, sprijină-ţi mâna şi n-o lăsa să tremure - şi cere de la Tatăl ceresc să-ţi dea ajutorul Său şi ţi-l va da.

Dumnezeu ştie până unde te va călăuzi şi ce se va întâmpla. Nu este lucrarea ta să ştii până unde vei ajunge şi ce se va întâmpla. Lucrarea ta este să-ţi găseşti măsura, să ştii unde te afli, să stai acolo şi să nădăjduieşti pe deplin, în atotputernicul Dumnezeu.

---

[27] Efeseni 5, 14.

Omilia a IV-a
Influenţe negative ale societăţii contemporane

Concurenţa şi rivalitatea
Lanţurile cu care este legat omului contemporan

Cel mai neputincios om, cel mai păcătos, cel mai josnic, care nu înţelege şi nici nu ştie multe, dacă va hotărî să se încredinţeze harului lui Dumnezeu, se va izbăvi.

Trebuie să accentuăm un lucru la care, poate, n-am fost suficient de atenţi. De obicei spunem: Aici în lume, în societate, între ceilalţi oameni, omul trebuie să se lupte, să o scoată la capăt şi să-i ajute şi pe ceilalţi. Aici este încercarea, aici se va vădi dacă cineva este, cu adevărat, credincios şi dacă în cele din urmă se va mântui.

Acesta este, desigur, un adevăr. În realitate, în zilele noastre, omul, trăind în societate, se află într-o continuă rivalitate cu ceilalţi. Se judecă pe sine şi se compară cu ceilalţi şi nu poate să accepte, lesne şi liber, că este ceea ce este. Nu se hotărăşte lesne, liber, smerit şi având conştiinţa

realității sale, să se lase în mâinile lui Dumnezeu, ci se complică. Deşi este om al lui Dumnezeu, om al Evangheliei, om bun care vrea să facă ceva se complică, se încurcă în vâltoarea, în harababura, în lanțurile care există în societatea contemporană, şi rămâne acolo. Deşi, ştie ce este păcatul şi acceptă că există păcat, totuşi se învârte în jurul lui, doar cu acesta se ocupă, doar pe acesta îl vede, cu riscul de a-şi crea complexe, încurcături, imagini ideale şi alte stări anormale.

Cel care, însă, va scăpa din această cursă, care nu se va mai compara pe sine cu ceilalți, nu va mai rivaliza, nu se va mai îngrijora dacă poate sta alături de celorlalți şi singura lui grijă va fi de a se afla singur cu Dumnezeu, se va izbăvi de stările psihologice anormale.

Este, de pildă, de neînțeles, din câte cunoaştem, ca un om care se hotărăşte să devină monah, merge în Sfântul Munte şi, acolo, se compară, rivalizează, concurează ca să-şi asigure, astfel, existența printre ceilalți.

Atâta vreme cât există intenție bună, atâta vreme cât ştie de ce se duce acolo va reuşi, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al celorlalți, să se afierosească iubirii lui Dumnezeu, să accepte iubirea şi darurile lui Dumnezeu şi să se mântuiască.

Mântuirea este foarte simplă. Nu este atât de încurcată, după cum ne-o închipuim noi, nici atât de grea, după cum credem uneori. Mântuirea este foarte simplă, pentru că Dumnezeu o oferă în dar omului. Se oferă în dar unui om despre care Dumnezeu ştie, dinainte, că este cu totul nevrednic. Cu toate acestea, Dumnezeu îi oferă în dar mântuirea.

Cum se creează imaginea ideală

Aşadar, atunci când cineva, trăind în această societate, se încurcă în rivalitate, în concurenţă cu ceilalţi oameni, nu se poate goli de sine, nu poate sta smerit, simplu, în faţa lui Dumnezeu, doar cu dispoziţia de a primi darurile şi iubirea lui Dumnezeu. Se străduieşte să stea între ceilalţi oameni, în rivalitate, în concurenţă şi, deşi pare puternic, în realitate, poate subconştient, înlăuntrul său are sentimentul neputinţei lui.

Nu există om care, în adâncul fiinţei lui, să nu simtă, fie şi puţin, neputinţa, de vreme ce neputinţa îl însoţeşte continuu. De cealaltă parte trebuie să se străduiască, continuu, să-şi asigure existenţa printre ceilalţi, de vreme ce se compară cu ei, rivalizează cu ei. Pentru aceasta are nevoie de ceva care să-l sprijine.

Îngăduiţi-mi să dau un exemplu. Undeva, într-un spaţiu larg, suntem adunaţi mii de oameni, cineva vorbeşte celorlalţi şi noi vrem să-l vedem pe acel cineva. Este imposibil să-l vedem, dacă acela nu se află pe un loc mai înalt decât noi. Este nevoie ca cineva să-i pună un piedestal sub picioare, să urce mai sus, pentru ca noi să-l putem vedea.

Tot aşa, pentru ca cineva să poată sta între oameni să se simtă bine, să se simtă în siguranţă este nevoie să se simtă superior, să simtă că este mai sus decât ceilalţi. Pentru a reuşi aceasta, se reazemă de ceva, se sprijină de ceva. Adică, adaugă persoanei sale ceva fals, plăsmuit, ceva din afară şi, sprijinindu-se pe acest ceva, evadează din realitate.

Adică, în momentul în care cineva are tendinţa

de a deveni mare sfânt, sau altcineva are tendința de a fi foarte aspru, oricât ar părea de ciudat, în momentul acela, își adaugă ceva pe care vrea să se sprijine. În momentul în care, cineva are tendința de a iubi mult sau de a fi complet indiferent, își adaugă ceva fals, ceva pe care vrea să se sprijine ca să pară superior celorlalți.

Un lucru care iese foarte mult în evidență la un om, un lucru despre care vorbește mult, pe care-l proiectează mult, un lucru neobișnuit, nu este real, nu este normal, nu este adevărat. Este manifestarea imaginii ideale care există în acel om.

Putem vedea un om care aleargă după sfințenie, dar în profunzimea lui să nu aibă nici o legătură cu sfințenia. Putem vedea un om care aleargă după iubire, vorbește neîntrerupt despre iubire, se perpelește pentru iubire, dar în profunzimea lui să nu aibă nici urmă de iubire. Toate acestea sunt false, plăsmuite, tocmai pentru a se putea sprijini pe ceva, pentru a se putea rezema de ceva, pentru a se simți superior celorlalți, mai presus decât ceilalți.

Așadar, să avem în vedere că, după cum se prezintă lucrurile astăzi, societatea în care trăim nu ne ajută deloc să trăim adevărat, să avem îndrăzneala să stăm, cu adevărat, în fața lui Dumnezeu, să alergăm la Dumnezeu și să cerem de la El iubirea, harul și mântuirea pe care Acesta ni le oferă. În realitate, societatea contemporană îl înfășoară pe om în păienjenișul păcatului.

Păcatul în sine este rău, însă, avem la îndemână mântuirea lui Dumnezeu, avem la îndemână iubirea lui Dumnezeu. Astăzi, duhul

societății contemporane îl înfășoară, chiar și pe creștinul cel mai bun, în păienjenișul păcatului și îl preschimbă. Are impresia că este altcineva decât este și nu poate fi receptiv la harul lui Dumnezeu.

Nu înseamnă că omul trebuie să fugă din societate. Mulți dintre noi, și să vrem să fugim, tot nu vom reuși mare lucru!

Să ne întrebăm...

Prin urmare, trebuie să avem în vedere primejdia și să ne întrebăm continuu: „Nu cumva, chiar în ceasul în care credem, chiar în ceasul în care mergem la biserică și participăm la Tainele Bisericii, nu cumva chiar atunci când nu facem nici un pas înapoi pentru adevărul lui Hristos, nu cumva chiar și atunci ne aflăm în amăgire? Nu cumva chiar și atunci suntem victime ale unei imagini pe care am plăsmuit-o în noi? Nu cumva chiar și atunci suntem în afara realității și trăim în închipuire?"

În închipuire, nu există nădejdea ca cineva să ajungă la adevăr.

Adevărul vine singur la om, nu-l găsește omul. Mântuirea vine singură la om, nu o găsește omul. Sfințenia vine singură la om, este dată de Dumnezeu. Nu omul este cel care află sfințenia. Acestea vin singure atunci când omul nu aleargă să-și plăsmuiască sfințenia proprie, nu aleargă să-și plăsmuiască mântuirea proprie, ci rămâne așa cum este, într-o permanentă deschidere la ceea ce-i oferă Dumnezeu.

Aceasta este asceza adevărată, aceasta este nevoința adevărată, strădania adevărată din partea omului. Nu trebuie să facă el ceva, trebuie doar să-şi poată deschide ființa, pentru ca Dumnezeu să pună acolo ceea ce vrea El.

Omilia a V-a
Imaginea ideală se substituie idealurilor

Imaginea ideală şi drumul către Hristos

Am spus în omilia precedentă[28], printre altele, că imaginea ideală se substituie încrederii de sine. De asemenea, imaginea ideală se substituie şi idealurilor omului. Despre aceasta vom vorbi astăzi

Omul, tocmai pentru că nu vine în lume cu de la sine putere, tocmai pentru că nu este de sine stătător, tocmai pentru că nu este independent, caută în afara sinelui propriu ceva de care să se sprijine. Omul nu se poate sprijini doar pe sine însuşi.

Am putea spune, aşadar, că idealurile joacă un astfel de rol. Aţi auzit oameni care spun, sau, poate, chiar dumneavoastră v-aţi aflat în postura de a spune: „Viaţa mea nu are nici un rost". Omul care spune că viaţa nu are nici un rost, nu are idealuri. În afara faptului că cineva care spune aşa ceva nu este un om credincios - este exclus să

[28] Vezi Omilia a III-a, pag...

creadă cu adevărat în Dumnezeu - nu are nici idealuri, nu poate avea idealuri.

Pentru cel care-şi construieşte o imagine ideală, aceasta pătrunde în existenţa lui chiar în punctul în care trebuia să pătrundă idealurile. Mai concret: dacă sunt stăpânit de o imagine ideală pe care am construit-o, nu este posibil să cred cu adevărat în Hristos, să-L văd pe Hristos, să merg către Hristos, să depind de Hristos. Este cu neputinţă. Căci ceea ce m-ar fi determinat să mă îndrept spre Hristos, este deja ocupat şi stăpânit de imaginea ideală. Nu mai există loc pentru Hristos.

Poate s-a întâmplat să constataţi că mulţi oameni - mai ales în zilele noastre - în vreme ce se nevoiesc, se străduiesc, aleargă pentru a izbuti ceva, atunci când nu izbutesc şi au un eşec total, sunt distruşi, sunt pierduţi şi nu mai pot suporta viaţa. Este exact ceea ce spuneam mai înainte: viaţa pentru ei nu are nici un rost.

Aceasta înseamnă două lucruri. Primul, arată cât rău poate provoca imaginea ideală. Adică, în măsura în care plăsmuim o imagine ideală, ne agăţăm de ea şi ne umplem sufletul cu ea, sufletul nostru nu se mai poate întoarce în altă direcţie.

Apoi, tocmai pentru că simţim că pierzând această imagine ideală vom fi distruşi, nu o lăsăm, cu nici un chip, să se desprindă de noi, nu îndrăznim, în nici un fel, să acceptăm să imagine ideală din noi este greşită, este minciună, este himeră. Îndată ce constatăm că este minciună, îndată ce credem că este himeră, că este inexistentă, suntem distruşi.

Aceasta este marea dificultate a specialistului în domeniu. Atunci când are de-a face cu un astfel de om, este foarte greu să-l facă să înţeleagă că trebuie să se desprindă de imaginea falsă şi să privească în altă direcţie, să-şi dorească altceva, să năzuiască spre altceva. Nu va putea înţelege, tocmai pentru că, îndată ce se gândeşte la acest lucru, deja dezastrul se instalează în el. Imaginea ideală dezorganizează lumea noastră interioară.

Imaginea ideală ne părăseşte încet-încet

Trebuie să avem în vedere faptul că imaginea ideală va pleca din noi încet-încet. Este foarte greu să plece dintr-o dată. Trebuie ca omul să fie foarte credincios, pentru ca ea să plece. Ea va pleca încet-încet. De acest lucru trebuie să ţină seama atât cel care se străduieşte să ajute, cât şi cel ajutat. Dacă încercăm să îndepărtăm forţat, vom face mai mult rău decât bine.

Mă voi referi la un exemplu din Pateric. Un avvă spune: „Dacă vei vedea pe cineva făcând o lucrare duhovnicească şi vei înţelege că, dincolo de toate, o face din egoism, nu-l împiedica[29]". Iar un alt avvă spune: „Dacă vezi că cineva urcă la ceruri spre împărăţia lui Dumnezeu făcând voia

---

[29] Patericul Mare, cap. I, ed. Sihăstriei „Naşterea Maicii Domnului", vol. III, Panorama Tesalonic 1997, pag. 271.

sa, să-l prinzi de picior şi să-l tragi înapoi[30]".

Vrea să spună avva: dacă vei vedea pe cineva făcând ceva din egoism, să nu-l împiedici. Lasă-l să facă lucrul respectiv. O face din egoism, dar face ceva şi nu rămâne trândav. Într-o zi va înţelege că întreaga lui lucrare este zadarnică, de vreme ce o face din egoism şi se poate pocăi, se poate schimba şi începe să facă lucrarea cu smerenie. Dacă-l împiedici, îl vei determina să trândăvească, să intre într-o continuă nelucrare, îl poate determina să fie cuprins de acedie, de lene, de dezamăgire, de deznădejde, de sentimentul că nu are nici un scop în viaţă, că viaţa lui nu are nici un sens. Această stare îl poate conduce chiar la gândul să se sinucidă. De vreme ce avva a spus aceasta, ceva ştia despre ceea ce noi numim imagine ideală.

Acesta este sensul imaginii ideale. Se substituie idealurilor omului, se substituie chemărilor omului pentru una sau pentru alta. În timp ce se substituie acestora, omul rămâne doar imagine ideală, iar în final este impulsionat de imaginea ideală şi nu de idealuri.

Să dăm şi un exemplu, ca să nu ne îndoim de ceea ce ni se întâmplă, uneori. Credem în Hristos, credem în Biserică, credem în Evanghelie, credem în sfinţenie, credem în rugăciune, credem în virtuţi. Vrei să faci ceva bun, dar te trezeşti că faci altceva. Întrucât idealul tău – idealul tău Hristos, idealul tău Biserica, idealul tău sfinţenia – nu mai are puterea de a călăuzi, de a conduce, de a comanda fiinţa ta. Şi deşi vezi acest lucru, te afli

---

[30] Idem pag. 201.

în altă parte. De ce? Fiindcă vezi idealurile, dar acestea sunt în afara ta. În lăuntrul tău, în locul în care ar trebui să fie idealurile, este imaginea aceasta amăgitoare, închipuită, adică un cu totul altceva care a pus stăpânire pe tine.

Cât de inflexibilă este imaginea ideală

Să încercăm să vedeam cât de inflexibilă este imaginea ideală. Inflexibilă. Nu ascultă nici de cuvinte, nici de altceva; n-o poate mişca nimic dinăuntrul nostru. S-a întronat în noi, ne-a înrobit, dar şi noi am înrobit-o. Şi ea ne ține, dar şi noi o ținem pe ea. Dacă încetăm s-o ținem, va pleca. Ce-o să facă!?

Imaginea ideală lucrează dinlăuntru apărându-se. Să ne închipuim o fortăreață care este de necucerit. Nimic nu o poate sparge, nimic nu se poate apropia de ea. Tot aşa este întronată în noi imaginea ideală. Toate lucrurile le vedem prin intermediul acestei imagini, ea ne face să le vedem, aşa cum le vedem. Închipuiți-vă un zid vechi. Dacă pe zidul acesta vechi facem o pictură, zidul nu va mai părea vechi. Omul poate fi plin de greşeli, de defecte şi de neputințe, însă nu le vede pe acestea, tocmai pentru că priveşte prin această imagine ideală.

Lucrurile înaintează foarte mult. Unul vede aşa lucrurile pentru că are în sine acest tip de imagine ideală. Altul vede altfel pentru că are în

sine alt tip de imagine ideală. Mai concret:

Imaginea ideală a unui om care se conformează cu ceilalți, care se mişcă către oameni, care are nevoie de ceilalți, care depinde de ceilalți, care este ataşat de ceilalți, este construită în funcție de psihologia lui, în funcție de alcătuirea lui psihică. Astfel, tot ce slujeşte acestei stări pe care o are constituie pentru el virtute. Doar ceea ce este contrariu acestei stări, constituie păcat, răutate. Adică, frica pe care o are cineva în el, laşitatea, tendința pe care o are de a se ataşa, nu consideră deloc că sunt păcate, defecte, cu care să se războiască fără milă.

În cazul unui om agresiv, care se mişcă împotriva celorlalți, frica, laşitatea, dispoziția de a arăta înțelegere pentru ceilalți, dispoziția de adaptare, sunt considerate cele mai mari păcate. După cum, a ataca continuu, a controla continuu, a lovi continuu sunt considerate virtuți.

Nu cumva noi, creştinii, suntem victime?

În diferitele grupuri religioase organizate care există, fără să-şi dea seama, fără să ne dăm seama, se poate crea, în funcție de psihologia şi alcătuirea psihologică pe care o are fiecare grup, o imagine ideală şi, de aici încolo vă dați seama ce se întâmplă. De aceea nu ne înțelegem.

Un grup organizat aici, un alt grup organizat dincolo. Nu contează că fiecare grup are programul

său, că fiecare grup are lucrarea sa, că fiecare grup are manifestări diferite. Ceea ce contează este că fiecare om în grupul său își făurește morala sa, sau tâlcuiește Evanghelia în felul său și-și formează această morală a sa. Astfel, ceea ce într-un grup este considerat virtute, în alt grup poate fi considerat păcat și invers.

La aceste lucruri trebuie să fim foarte atenți. Nu cumva, creștinii zilelor noastre sunt victime? Părinții ar fi spus-o fără ocolișuri: suntem victime ale egoismului nostru, ale mândriei noastre, victime ale iubirii noastre, ale iubirii de sine.

Este posibil ca această imagine ideală de care sunt chinuit să fie o imagine ideală pe care am plăsmuit-o singur. Dar poate fi și o imagine ideală pe care am plăsmuit-o în grup, întrucât suntem de acord, întrucât avem cu toții aceeași psihologie. Diavolul a reușit să construiască această imagine ideală și ne impulsionează prin imaginea falsă. Astfel, nici pe Hristos nu-L vedem, nici nu-L trăim, nici Evanghelia n-o cunoaștem cu adevărat, nici n-o putem înțelege, nici n-o putem trăi și aplica corect.

Omilia a VI-a
Imaginea ideală: sinele nostru închipuit

Imagine falsă şi elemente de realitate

Imaginea ideală se poate caracteriza ca un sine al nostru fals, închipuit. Adică, este ceva care nu există în realitate, ci l-am construit, l-am plăsmuit, l-am închipuit noi. Răul este că, deseori, cu această imagine închipuită şi falsă se amestecă şi elemente de realitate.

Adică, un om crede cu adevărat în Dumnezeu, vrea să creadă în Dumnezeu, crede cu adevărat în Biserică, vrea să creadă în Biserică, vrea cu adevărat să trăiască o viaţă creştină. Acestea sunt elemente adevărate, sunt nevoi ale sufletului său, sunt funcţii ale sufletului său. Pe de altă parte, pentru că omul, fie nu este foarte sincer faţă de Dumnezeu, faţă de sine însuşi şi faţă de ceilalţi oameni, fie pentru că psihologic este un tip bolnăvicios, plăsmuieşte o imagine ideală de care se leagă, dar, în cele din urmă, confundă această imagine închipuită, falsă, cu elemente reale. Se creează în felul acesta un

labirint, căruia nimeni nu-i mai dă de capăt.

Acum discutăm despre imaginea ideală. Câți dintre dumneavoastră v-ați întrebat - mulți trebuie că v-ați întrebat: „Nu cumva şi eu am o imagine ideală?" Pe de altă parte se vede cineva pe sine şi are următoarea nedumerire: „De vreme ce cred cu adevărat, primesc cu adevărat Evanghelia, mă nevoiesc cu adevărat, vreau cu adevărat să fiu creştin, unde ar putea fi această imagine ideală?" Aici lucrurile se încurcă şi mai rău, pentru că sunt amestecate elementele false cu elementele reale. Cu toate acestea, totdeauna imaginea ideală, sinele nostru fals este foarte puternic şi înlocuieşte adevăratul nostru sine. Adică, tipul bolnăvicios consideră imaginea închipuită ca fiind reală şi se identifică cu ea, sinele nostru adevărat va fi umbrit.

Deşi se nevoieşte cineva şi se străduieşte să fie bun creştin, în cele din urmă nici creştin nu este, nici credincios nu este, nici virtute nu are, nici viață duhovnicească nu are.

Se întreabă, atunci, ce se întâmplă?

* * *

Mergând acum mai departe, să spunem că imaginea ideală asigură în omul care o are un echilibru. Mulți oameni ar fi distruşi, ar înnebuni, şi-ar pierde capul dacă nu i-ar salva această imagine ideală. Adică, până la un anumit punct face ceva, însă este un fals şi nu poate rămâne pentru totdeauna. Într-o zi bomba va exploda.

Înăbuşirea imaginii ideale

Adeseori, imaginea ideală pe care o are cineva şi cu care se identifică, este înăbuşită. Acest lucru este şi mai rău. Ce înseamnă că cineva o înăbuşă? Înseamnă că omul încetează să mai aibă o părere bună despre sine, încetează să se mai identifice, conştient, cu imaginea sa ideală, să fie concentrat şi dăruit ei şi o transferă unei alte persoane. De câte ori nu admirăm anumite persoane! Noi, creştinii, o păţim adeseori. De fapt, nu admirăm persoana în sine, nici măcar nu vedem persoana în sine, ci pur şi simplu transferăm în ea imaginea ideală pe care-o avem înlăuntrul nostru. Chiar şi când admirăm acea persoană, când iubim acea persoană, când facem tot posibilul pentru a sluji acea persoană, când ne supunem acesteia şi suntem gata chiar să ne jertfim pentru ea, nu facem nimic altceva decât să iubim, să adorăm şi să admirăm imaginea noastră ideală, pe care n-am avut curajul s-o vedem în noi şi am transferat-o altei persoane.

Acesta este motivul pentru care unele persoane sunt dezamăgite - din păcate în ultimii ani s-au întâmplat destul de multe asemenea cazuri, şi ne luptăm încă să sprijinim aceste persoane - atunci când se dovedeşte că persoana pe care s-au sprijinit atât de mult, pe care au adorat-o atât de mult, pe care au admirat-o atât de mult, nu este deloc aşa cum o credeau ei. Se prăbuşeşte pur şi simplu, este dezamăgit, ca şi când n-ar exista Dumnezeu, ca şi când n-ar exista Hristos, ca şi când n-ar exista Biserică, ca şi când n-ar exista Evanghelie. Evanghelia pentru omul

acesta, Biserica pentru omul acesta, Hristos pentru omul acesta a fost acea persoană. Adică a existat un zeu, un idol în sufletul lui. Sufletul acesta este dezamăgit, se prăbuşeşte şi singurul lucru care-l salvează este ca, fie cu ajutorul cuiva, fie singur, să-şi găsească un sprijin pentru a rămâne, în cele din urmă, credincios lui Dumnezeu, pentru a putea să-L afle pe Dumnezeu, Căruia să se predea, întru totul, şi în care să-şi găsească idealurile adevărate, reale. După ce se va smeri în faţa lui Dumnezeu, va putea avea o relaţie personală cu Dumnezeu, nu prin intermediul altor persoane.

Omilia a VII-a
Slujim unui idol?

Înlăturarea adevăratului nostru sine

Cineva crede în Dumnezeu, în Evanghelie, în Biserică. Credința este o adevărată căutare a acelui suflet. Dar, pentru că sufletul nu se mişcă corect - în el au loc conflicte şi nu ia atitudinea corectă față de ceilalți oameni, față de sine şi față de Dumnezeu - ceea ce caută, nu este ceea ce ar trebui să caute, este o plăsmuire.

Sufletul caută, de pildă, sfințenia, caută desăvârşirea. *„Fiți, dar desăvârşiți,* zice Însuşi Domnul, *precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este"*[31]. *„Căutați sfințenia"*[32], spune şi apostolul Pavel.

Nu este lucru rău să caute cineva sfințenia, să caute desăvârşirea. Sfințenia este o căutare reală şi o năzuință a sufletului, dar când omul nu o caută în mod corect, îşi construieşte o imagine ideală, închipuită despre sfințenie, despre desăvârşire pe care o identifică cu sinele său. În final, pentru că toate năzuințele sufletului, toate căutările

---

[31] Matei 5, 48.
[32] Evrei 12, 14.

lui, toate funcţiile şi manifestările lui se îndreaptă spre această imagine ideală, personalitatea este îndepărtată, adevăratul sine este îndepărtat, este marginalizat. Rămâne, aşadar, imaginea falsă, închipuită. Avem doar impresia că urmărim sfinţenia, desăvârşirea, etc. În cele din urmă slujim şi adorăm ceva închipuit, o himeră, mai concret un idol.

Desigur, toate acestea nu sunt întâmplătoare şi nu se fac singure. Ceva este vinovat în rădăcina omului. Poate că din anii copilăriei, poate că din anii adolescenţei există conflicte, iar sufletul nu suportă să trăiască cu aceste conflicte, nu suportă să trăiască în dezordinea care există în el. Şi, de vreme ce nu poate găsi o rezolvare justă, se refugiază în imaginea ideală.

De ce se leagă omul atât de mult de imaginea ideală?

Imaginea ideală face şi bine până la un anumit punct. Foarte mulţi buni creştini, care se ataşează de această imagine ideală, reuşesc să pară oameni echilibraţi, să pară oameni liniştiţi, să pară oameni superiori, să aibă pretenţii în viaţă de la ceilalţi. Însă, îndată ce o împrejurare, un eveniment, subminează această imagine nereală, omul este nevoit să-şi vadă adevăratul sine.

Dacă cineva calcă pe o scândură care nu este bine sprijinită, va cădea. Aşadar, atunci când imaginea ideală este subminată, omul este silit să-şi vadă adevăratul sine, să-şi vadă goliciunea, să-

şi vadă defectele, este silit să-şi descopere conflictele şi întreaga dezordine care există înlăuntrul lui.

Din cele spuse de specialişti, dar şi din câte putem înţelege din evoluţia lucrurilor, după o întâmplare, după un eveniment mai mult sau mai puţin grav, dacă omul vede că se pierde, că se dărâmă totul în jurul lui, că a încetat să mai fie cel care credea că este şi dacă se vede pe sine într-o astfel de stare încât crede că nu mai suportă să trăiască, nu este rău deloc. Este chiar foarte bine.

Aşadar, dacă cineva se află într-o asemenea situaţie, este bine. Este un prilej să înceteze a mai trăi cu această imagine închipuită, falsă, şi să hotărască să vină cu picioarele pe pământ şi să-şi reia viaţa de la început. Să trăiască cu adevăratul său sine şi cu acesta să se mişte spre Dumnezeu, să-L caute pe Dumnezeu, să caute sfinţenia şi desăvârşirea. Dar acest lucru este foarte greu să se întâmple, foarte greu!

Închipuiţi-vă că suntem într-un avion şi, la un moment dat, ni se spune: „Săriţi din avion"! Omul se va arunca în gol. Paraşutistul încet-încet ia lecţii şi învaţă să se arunce, dar unuia care nu ştie, căruia i se dă paraşuta şi i se spune: „sari", îi este foarte greu. Chiar şi cel hotărât să se sinucidă, poate că n-ar face asta; i-ar fi frică, atunci când este silit să sară din avion. Atât de greu este.

Pe cât de greu îi este cuiva să sară din avion în gol, pe atât de greu, şi încă şi mai greu îi va fi să-şi dea drumul în golul creat în fiinţa lui de lipsa imaginii ideale. De aceea, omul se leagă strâns de imaginea închipuită şi, cu nici un chip, nu vrea să o părăsească.

Omul merge şi la moarte pentru imaginea ideală

Nu trebuie să ne mirăm atunci când vedem că un om are, cum se spune, ochelari de cal şi nu poate pricepe un lucru. Nu-şi poate schimba părerea despre ceva, se lupte, chiar jertfindu-se pe sine, pentru a salva imaginea lui ideală.

Să spun acum şi un alt lucru? Să fie oare mult? Nu cred că este mult. Chiar şi la moarte poate merge cineva, pentru a-şi salva imaginea ideală. De aceea unii oameni ajung până la sinucidere, adică se pot arunca şi în foc. Cel puţin aşa ar pleca cu cugetul împăcat că sunt cineva, cu sentimentul de superioritate, de desăvârşire, pleacă identificându-se cu imaginea ideală pe care o au.

Fie că vrea sau nu să-şi părăsească imaginea ideală, odată lucrurile îl vor forţa să o facă. Unii se vor regăsi în cele din urmă pe sine, alţii vor reuşi să se reîntoarcă la imaginea ideală iar alţii se vor pierde şi, Dumnezeu ştie ce se va întâmpla cu ei.

Cel care este legat în felul acesta de imaginea ideală este ca şi cum ar avea o clădire, o casă foarte bună, cu temelii foarte bune, însă este plină cu dinamită, care din moment în moment poate exploda şi arunca casa în aer. De aceea, un om care pare calm, care pare blând, smerit, însemnat - nu numai în ochii lui, dar din păcate uneori aşa este văzut - nu acceptă împotriviri, nu acceptă observaţii, nu acceptă să-şi schimbe părerea.

Este omul care nu acceptă să fie admirat, să fie recunoscut. Este omul care evită viaţa, evită greutăţile, evită să pară un om obişnuit precum

ceilalți. Se străduieşte mereu să facă ceea ce este sigur că poate face, fără riscul de a se expune. Nu suportă să se vadă că a căzut. Nu suportă să se vadă că este şi el precum toți oamenii. Ceea ce-l odihneşte, ceea ce-i place este să creadă şi el şi ceilalți că se află undeva foarte sus.

Aşadar nu poate trăi decât cu admirația celorlalți, cu linguşiri, este foarte dependent de ceilalți oameni, foarte legat de ceilalți oameni, chiar dacă pare că este izolat.

Proiectarea imaginii ideale şi consecințele ei

Unui astfel de om i se poate întâmpla ceva şi mai rău: să-şi înăbuşe imaginea ideală cu care se identifică. Adică, nu caută sfințenia, desăvârşirea, nu le vede în el, ci le înăbuşă, le împinge spre adânc, nici nu se gândeşte la ele. Aceasta, de acolo din adânc, unde se află alungate, se proiectează asupra altui om.

Noi creştinii, pățim asta foarte mult. Noi preoții, care suntem, zice-se, părinți duhovniceşti, pățim acest lucru cu dumneavoastră, fiii duhovniceşti. Adică, se poate ca cineva dintre dumneavoastră, cineva dintre noi să nu se suporte, pe sine, identificat cu o imagine a sfințeniei, a desăvârşirii, dar în acelaşi timp să o aibă înlăuntrul lui, şi neputând trăi altfel, în cele din urmă o vede la altul.

Să spunem că un fiu duhovnicesc, cum obişnuim să spunem, cunoaşte un părinte duhov-

nicesc şi o însuşire a acestui părinte duhovnicesc îl impresionează pe fiul duhovnicesc. Apoi, imaginea falsă, imaginea închipuită pe care o are despre sfinţenie şi despre desăvârşire, această imagine ideală pe care o are în el acest fiu duhovnicesc, fără de care nu poate trăi, o proiectează la părintele duhovnicesc, şi prin urmare nu-l vede cum este, ci cum l-a plăsmuit el în imaginea lui ideală.

Şi astfel, apare ataşarea de duhovnic, începe admiraţia, începe cineva să vadă şi defectele ca virtuţi şi ca mari izbânzi. După cum vă daţi seama, consecinţele pot fi dintre cele mai urâte. Iar când părintele duhovnicesc, de care s-a ataşat, se întâmplă să se vădească că este om şi nu este vreun sfânt şi vreun desăvârşit, atunci fiul duhovnicesc, care s-a sprijinit atât de mult pe acest lucru, se prăbuşeşte, este distrus. Este ca şi când Dumnezeu ar fi pierit, ca şi când Dumnezeu s-ar fi prăbuşit. Atât de mult suferă.

Aceste lucruri nu sunt ciudate, nici stranii. Sunt lucruri care se întâmplă între noi şi trebuie să fim foarte atenţi.

Să-L iubim pe Dumnezeu, să credem în Dumnezeu, să-L căutăm pe Dumnezeu cu adevărat, just. Şi când vedem că un om, fie noi, fie altcineva, ia locul lui Dumnezeu în fiinţa noastră, mare nenorocire ne paşte. Să ştim bine aceasta. Cu orice sacrificiu să părăsim sinele nostru fals, să scoatem din inima noastră imaginea închipuită şi, acolo, înlăuntrul nostru să rămână doar Dumnezeu.

Dacă nu suntem atenţi ne paşte primejdia

În general viaţa pe care o trăim, ca oameni ce suntem în această lume, dar îndeosebi viaţa creştină, nu este un joc sau o batjocură. Dumnezeu este mare. Dumnezeu este gata să-l ajute pe om, nu încape nici o îndoială. Mântuirea se oferă în dar, mântuirea este uşoară, dar iată că omul încurcă lucrurile şi caută în altă parte mântuirea, fiindcă în adânc există ego-ul, există iubirea de sine, care începe din ziua în care au căzut primii oameni. Acesta a fost marele rău care s-a întâmplat în ziua aceea: primii oameni au încetat să-l vadă pe Dumnezeu şi au început să se vadă pe ei, s-au întors către ei.

De atunci încep suferinţele, care ajung până în ziua de astăzi, şi deşi suntem botezaţi, ar trebui să trăim o viaţă creştină autentică, să nu trăim greşit. Să ne rugăm ca ego-ul nostru să se răstignească împreună cu Hristos şi sinele nostru să învieze împreună cu Hristos.

Omilia a VIII-a
Imaginea ideală trebuie să moară

Imaginea ideală trebuie să moară. Dacă imaginea ideală din noi nu moare, să nu vorbim despre Cruce, să nu vorbim despre Patimile lui Hristos, să nu credem că sărbătorim în Săptămâna Mare Răstignirea şi Învierea lui Hristos, fiindcă în noi trăieşte o fiară care trebuie să moară[33].

Imaginea ideală, ajunge să-şi bată joc de noi. Când ne încredem în vreun om, când vedem un om ca pe un sfânt şi-l urmăm ca pe un sfânt imaginea ideală îşi bate joc de noi.

Omul acela poate fi un om obişnuit, să nu aibă deloc sfinţenie, după cum ni se pare. Însă nu putem vedea, nu putem pricepe.

De câte ori nu ne mirăm: De ce n-am priceput...? De ce n-am văzut...? Cum de am greşit aşa? Ai greşit, n-ai priceput, ai avut ochii închişi, fiindcă ai transferat imaginea ta ideală. Fiindcă sinele tău n-a suportat să ai înăuntrul tău această înfricoşătoare imagine ideală şi n-ai putut să faci să trăiască împreună aceste lucruri, adică imaginea ideală pe care o ai şi ceea ce eşti în realitate, şi de aceea imaginea ideală ai proiectat-o pe acest om.

---

[33] Omilia a avut loc puţin înaintea Săptămânii Mari.

Şi acum îl vezi exact aşa cum ai construit această imagine, şi nu cum este el, te ataşezi şi te sprijini pe el, vătămător pentru tine, vătămător şi pentru el.

Înstrăinaţi de adevăratul nostru sine

Imaginea ideală face ceva şi mai rău: îl înstrăinează pe om de sinele lui. Adică, atunci când cineva se identifică cu imaginea ideală, încetează să mai fie împreună cu adevăratul său sine şi este împreună cu un sine închipuit, fals. De aceea, ajunge în punctul de a nu-şi da seama bine ce i se întâmplă, de a nu-şi da seama ce simte, ce vrea, ce caută, ce năzuieşte. Nu mai are nici un interes pentru viaţă. Nu mai poate lua decizii, nu mai poate face nimic. Ca şi când cel om care trăieşte ar fi altcineva. Este o situaţie înfricoşătoare şi, din păcate, mulţi ajung aici.

Un bolnav spunea odată: „Aş fi foarte bine, aş fi trăit foarte bine, m-aş fi simţit minunat, dacă n-ar fi existat realitatea". Realitatea se pare că-l face pe om să se afle într-un conflict permanent. Aşadar dacă n-ar exista realitatea cotidiană în viaţa omului, s-ar simţit foarte bine, tocmai pentru că trăieşte cu capu-n nori.

Când nu ne suportăm pe noi aşa cum suntem...

Omul care plăsmuieşte imaginea ideală face asta, numai şi numai, pentru că nu se suportă aşa cum este. Adică, nu poate cădea de acord, nu poate discuta cu adevăratul său sine.

De mic simte lucrul acesta. Se vede pe sine aşa cum este în realitate şi oboseşte. Şi nu doar că oboseşte, nu se poate suporta. Nu se poate vedea cum este şi făureşte imaginea ideală. Însă, atunci când cineva construieşte imaginea ideală şi se identifică cu ea, poate că s-a uitat pe sine, dar sinele său nu-l părăseşte.

Ce înseamnă asta? Înseamnă că de acolo de jos, unde era sinele lui, şi unde vedea realitatea lui, acum se vede foarte sus, acolo unde este imaginea lui ideală. Înțelegeți ce se creează? În clipa în care vrea să-şi calce sinele în picioare, îl urcă pe culmi. Se creează o luptă înfricoşătoare. Este agățat de imaginea ideală, dar în imaginea ideală îşi vede şi sinele mizerabil, după cum îndrăzneşte să-l caracterizeze. Se luptă cu el, nu-l vrea, nu-l suportă, dar este şi acesta acolo.

Acum ce se întâmplă? Începe marea tragedie. Pe de o parte se adoră pe sine, căci se identifică cu imaginea ideală. Pe de altă parte vede în ce hal este şi trăieşte într-o continuă disprețuire a sinelui, într-o continuă osândire a sinelui, măcinându-se. Unii cred că disprețuirea de sine, osândirea sinelui este creştineşte, este o virtute. Văd şi la Părinți acest lucru şi cred că trăiesc exact ca Părinții.

Părinții n-au lăsat, nici o clipă, sinele lor să iasă din realitate. Nu le-a scăpat, niciodată, din ochi adevăratul lor sine şi n-au lăsat, nici o clipă, sinele să pătrundă în imaginea ideală.

Aşadar, alta este gândirea Părinților, alta este mentalitatea lor, altfel se mişcă şi acționează sufletele lor. Noi pur şi simplu luăm câteva fraze de la ei, pentru a justifica starea noastră bolnăvicioasă.

O dictatură înlăuntrul omului

Sunt persoane care se neliniştesc să nu-şi piardă imagine ideală. Pe de altă parte trăiesc un martiriul unui sine mizerabil. Patimile, defectele, tot ceea ce sufletul nu suportă le poartă cu el. Se creează în om un conflict îngrozitor.

Există primele dorințe, primele tendințe, care nu au întotdeauna o direcție, dar pot avea direcții diferite, care creează primul conflict şi-l fac pe om să plăsmuiască imaginea ideală. Pe de altă parte, tocmai pentru că se întâmplă conflictul imaginii ideale cu realitatea sinelui nostru, se naşte în om un fel de dictatură, fără să-şi dea seama.

Karen Horney spune că se întâmplă şi în dictatura aceasta la fel ca în dictaturile politice. Acolo, ori se identifică cineva cu dictatura, ori se străduieşte să se facă plăcut, ori devine revoluționar.

Aşa şi aici. Ori se identifică cineva cu dictatura aceasta care plăsmuieşte imaginea ideală, încât omul devine narcisist, se adoră pe sine, se mulțumeşte pe sine, ori trăieşte într-o activitate continuă,

într-o strădanie bolnăvicioasă, într-un stres continuu, care nu-l lasă să se liniştească, pentru a ajunge la imaginea aceasta ideală pe care a construit-o, ori se află într-o stare revoluționară. Vede imaginea ideală care s-a instaurat în el, se revoltă împotriva ei, însă ea este întronată deja. Nu trebuie să ne mire.

Trebuie să adaug că unui om cu imagine ideală îi pot apărea toate cele trei stări, altuia îi pot apărea două, iar altuia doar una.

Sunt persoane care, o perioadă nu dorm, nu se liniştesc, merg la toate predicile, se supun, se ataşează pentru a ajunge la perfecțiune, atrase de imaginea ideală. Dacă nu se întâmplă ceea ce voiau, îşi schimbă atitudinea față de imaginea ideală, se revoltă şi i se împotrivesc. Şi veți vedea că, dacă până acum nu dormeau deloc, acum nu-i mai poți trezi. Deşi, până acum erau aspri în ceea ce priveşte morala, postul, ascultarea, mersul la biserică, acum iau o atitudine cu totul contrarie, ca şi când ar vrea să se răzbune pe imaginea ideală.

Aşadar, omul ia o dată o atitudine față de imaginea ideală, altă dată altă atitudine, dar niciodată atitudinea corectă.

Obstacol în viața duhovnicească

Toate acestea despre care am vorbit sunt un obstacol care-l împiedică pe om să se străduiască, să aibă o evoluție normală în viața duhovnicească, un progres adevărat în viața duhovnicească.

Omul stăpânit de imaginea ideală, se străduieşte fără încetare să ajungă la o stare duhovnicească bună şi niciodată, dar niciodată, nu izbuteşte.

Aşadar, trebuie să fie foarte atent şi să conştientizeze imaginea închipuită pe care-a construit-o. Să o caute, să o urmărească, în amănunt, şi să înţeleagă bine că, atâta timp cât are această imagine, toate eforturile lui, toate strădaniile lui şi toate nopţile nedormite sunt pierdute.

Din păcate, omul nu-şi dă seama uşor de aceasta. Face o mulţime de greşeli şi nu-şi dă seama de ele, nu le vede. Prin urmare, nu poate înainta. Dar, când cineva îşi dă seama că toate sunt pierdute, poate că se va hotărî, cu ajutorul - pentru noi creştinii - harului lui Dumnezeu, să omoare această imagine închipuită.

Păţim aceasta pentru că nu vrem să ne răstignim împreună cu Hristos

Trebuie să spunem că, pe toate acestea le păţim pentru că nu vrem să ne răstignim împreună cu Hristos, vrem să fim creştini fără să murim pe Crucea lui Hristos, împreună cu El, ca să înaintăm spre Înviere. Vrem să fim creştini şi să rămânem urmaşii lui Adam. Aceasta nu se poate întâmpla.

Trebuie să încetăm să fim fii ai lui Adam şi să devenim fii ai lui Hristos. Omul devine fiu al lui Hristos când moare stării sale dinainte. Nu este uşor să se întâmple acest lucru. Trebuie ca cineva să înţeleagă de unde a pornit, de unde a început

plăsmuirea acestei imagini ideale. Poate a început încă din anii copilăriei. Desigur, ne botezăm atunci când suntem copii, dar ce se întâmplă după aceea? Fie pentru că părinţii nu sunt atenţi la noi, fie pentru că preoţii nu sunt atenţi la noi, fie pentru că societatea este cea care este şi nu trăim într-un mediu creştinesc autentic, fie pentru că înlăuntrul nostru răutatea pândeşte momentul potrivit, fie din alte motive, de mici copii, fiecare în felul lui, ne ferim de această moarte.

Moartea omului vechi se realizează prin botez. Dar, se poate întâmpla, ca la cel botezat, să apară ceva asemănător cu ceea ce se întâmplă unui copac care se altoieşte. Copacul sălbatic care a fost altoit poate deveni copac nou, copac domestic, dar, dacă este părăsit, iarăşi se poate înviora copacul sălbatic din vechea rădăcină, să iasă din el cinci-şase vlăstare, şi altoiul, vlăstarul cel domestic care a fost pus pentru a altoi copacul, să reziste cu greu. Aşa şi creştinul, dacă nu trăieşte conform botezului, este ca şi cum n-ar muri botezat şi omul vechi din el se va înviora.

Este nevoie ca omul, prin pocăinţă, prin întoarcerea la Dumnezeu, prin Taine să se omoare continuu şi să trăiască moartea lui Hristos, pentru a trăi în felul acesta şi Învierea lui Hristos.

Când cineva se identifică cu Hristos, se şi răstigneşte împreună cu Hristos, pătimeşte cu Hristos. O singură dată simte durerea, o singură dată moare, o singură dată se răstigneşte cu Hristos. O singură dată, însă pentru totdeauna; pentru toată viaţa. Desigur, omul nu poate deveni dintr-o dată sfânt, nu poate deveni dintr-o dată

desăvârşit, nu ajunge, numaidecât, la capătul drumului. Cum spune Domnul: *„Fiţi, dar desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este*[34]. Se află pe drumul acesta. Astăzi puţin, mâine mai mult, poimâine ceva mai mult şi, astfel, înaintează.

Nu cumva, creştini fiind, nu gândim bine?

Să ne gândim dacă nu cumva n-am luat-o pe drumul bun, dacă nu cumva nu gândim bine, dacă nu cumva nu suntem creştini autentici? Credem că suntem creştini, dar, nu cumva suntem cei mai jalnici dintre toţi oamenii, după cum spune apostolul Pavel[35]?

Atât de mulţi înaintea noastră au apucat-o pe drumul adevărat şi au ajuns la final, iar noi suntem gata să ne facem de râs! Faţă de noi, faţă de lumea în care trăim şi în care trebuie să dăm mărturisire, suntem gata să ne facem de râs.

Cine poate să se încredinţeze pe sine şi să-i convingă pe ceilalţi prin realitatea existenţei lui că, într-adevăr, a găsit adevărul, că a găsit sfinţenia, că a găsit Duhul lui Dumnezeu, pentru a deveni om adevărat şi a se mântui?

Suntem gata să ne căim că suntem creştini. Suntem gata să începem a ne îndoi lăuntric: nu cumva nu facem bine, nu cumva ne abatem, nu

---

[34] Matei 5, 48.

[35] Vezi I Corinteni 15, 19.

cumva adevărul se află la ceilalți? Adică, nu cumva fac mai bine cei care nu cred, care nu dau mare însemnătate acestor lucruri? Este înfricoşător, dar şi adevărat.

* * *

Aceasta va fi mărturisirea pe care o dă Biserica lumii contemporane. Biserica nu se teme. Un creştin nu trebuie să se teamă. Dacă Biserica, în ansamblul ei, şi creştinii, în particular, trăiesc Crucea lui Hristos şi au în ei viața pe care o dă Hristos - fiecărui om care moare împreună cu El îi dăruieşte viață - să ne lepădăm de toate celelalte, să nu ne supărăm, nici să cârtim, nici să plângem, nici să ne căim pentru aceasta.

Hristos nu a adus pe nimeni lângă El forțat; vom aduce noi?

Omilia a IX-a
Exteriorizarea imaginii ideale

Consecinţele prăpastiei interioare şi ale conflictului

Bazându-ne pe cele spuse până acum, înțelegem că se creează o prăpastie lipsită de punți între imaginea ideală pe care o plăsmuieşte omul despre sinele său şi adevăratul sine.

Fireşte, omul plăsmuieşte imaginea ideală pentru a evita conflictele care-l chinuieşte, dar după aceea conflictul dintre imaginea ideală şi adevăratul lui sine este şi mai mare, iar omul încearcă să găsească diferite soluții.

Soluția pe care o găseşte omul care trăieşte acest conflict, după psihologi, este exteriorizarea, proiecția.

Am mai vorbit despre proiecție.

Omul, oricât şi-ar plăsmui o imagine ideală, nu-şi poate neglija adevăratul sine. Există adevăratul sine, adică cel care a suferit, care are defecte, lipsuri, neputințe, care are tot răul în el. Atâta timp cât această realitate există, ea se manifestă. Oricât ar vrea cineva să idealizeze lucrurile, oricât ar vrea să le ascundă, această realitate există. Va

fi mâhnit, va fi tulburat, se va înfuria, etc. Ce-o să se întâmple? De vreme ce nu se hotărăşte să părăsească imaginea ideală, iar sinele adevărat există, ce-o să se întâmple? Prăpastia există în el, conflictul există, starea neplăcută există.

Va începe, fără să-şi dea prea bine seama, să se exteriorizeze, să-şi proiecteze sinele în ceilalți. Adică, se îndepărtează de sinele său. Diferitele lui defecte sau diferitele stări dificile prin care trece, încetează să le mai vadă în sine, mai corect, să le atribuie sinelui său, şi începe să le vadă în ceilalți, care sunt în afara sinelui său.

Prin exteriorizare nu proiectează pur şi simplu anumite defecte, nu exteriorizează şi proiectează în celălalt doar unele greşeli, ci proiectează întregul sine şi sentimentele sale.

Aşadar, un om care nu este liber în interior, care este legat, care este presat de o povară, pentru a se uşura puțin, pentru a scăpa puțin de starea aceasta în care se află, remarcă ceva asemănător la ceilalți. Ajunge să creadă că ceilalți sunt supărați pe el.

Suntem victime fără să ne dăm seama

Situația aceasta grea are dimensiuni şi mai mari şi dacă omul nu este atent, îi poate cădea victimă.

Adică, se poate ca cineva să aibă grijă de un puşcăriaş, de un sărac, de un înfometat, să aibă grijă de orice om aflat în nevoi. Şi, nu numai să

aibă grijă, dar nici să nu doarmă din pricina aceasta. Chiar şi în somn este preocupat de această lucrare şi merge până la capătul lumii pentru a o scoate la bun sfârşit[36]. Face toate acestea, pentru că lăuntrul lui este bolnav, pentru că este asuprit. Are o imagine ideală, dar este asuprit de adevăratul său sine, care-l face să se simtă ca în închisoare, să simtă că este înfometat, să simtă că este într-o stare jalnică, că se află în vreo nevoie.

Este nevoie, aşadar, de foarte mare atenţie. Întrebarea nu este: „Ce face omul?" Întrebarea este: „De ce o face?"

Când facem o faptă bună, ea va rămâne faptă bună. Nu va înceta să fie în sine faptă bună. Însă noi, cei care facem această faptă bună - Dumnezeu cunoaşte cât de bună este - dacă nu avem ca motivaţie dragostea, virtutea, altruismul, dacă nu facem binele spre slava lui Dumnezeu, ci îl facem din motive bolnăvicioase, dintr-o nevoie interioară nefirească, atunci ne aflăm într-o stare căzută şi suntem victime, chiar dacă această stare a noastră se manifestă ca virtute. Suntem victimele unei stări bolnăvicioase, a unui conflict care există între imaginea ideală şi adevăratul nostru sine.

Acesta este motivul pentru care Părinţii - care ştiau mai bine decât noi - dacă cineva cerea sfat, ar fi vrut să intre sub călăuzirea lor, nu l-ar fi lăsat, atât de uşor, să înceapă o lucrare către ceilalţi oameni. După Părinţi lucrul esenţial şi de căpătâi pentru fiecare suflet este să se curăţească, să se smerească, să devină purtător de duh, să înveţe

---

[36] Vezi Matei 23, 15.

să I se supună lui Dumnezeu, să învețe să-L iubească cu adevărat pe Dumnezeu şi pe oameni, să învețe să lucreze pentru slava lui Dumnezeu, nu forțat, pentru a sluji vreunei nevoi interioare.

Unii oameni nu se pot liniști dacă nu se îngrijesc de ceilalți. Dar acest „nu se pot liniști", vine, oare, din prea multă sfințenie, din prea multă virtute, din intenția de a slăvi numele lui Dumnezeu? Sau este o nevoie interioară, este conflictul care există înlăuntrul lor? Este o răbufnire?

Vedeți, aşadar, câte poate construi omul vechi înlăuntrul lui, şi cum putem să fim victimele lui fără să ne dăm seama de asta.

Prin urmare, cel care ajunge la exteriorizare, la proiecție îşi determină întreaga viața în relație cu ceilalți, viața lui este influențată de ceilalți, starea lui interioară, mişcarea şi manifestările lui depind de ceilalți. Adică, cineva poate avea dispoziție bună, dacă şi ceilalți au dispoziție bună față de el. Sau se poate simți rău, tocmai pentru că ceilalți se simt rău cu el. Până acolo ajung lucrurile.

Există multe persoane care au pace, care au linişte, bucurie, fericire, atunci când ceilalți le zâmbesc, când ceilalți se află într-o relație bună cu ele. Când se întâmplă ca alții să scrâşnească din dinți, să facă grimase, când îşi dau arama pe față, atunci li se strică şi lor cheful, pierd pacea exterioară pe care o aveau.

Aceasta nu poate fi viață creştină. Aceasta nu se poate întâmpla unui om normal. Se întâmplă numai unui om care nu are linişte interioară, care depinde de ceilalți şi proiectează asupra lor conflictele şi starea neplăcută în care se află.

Golul psihologic

Exteriorizarea şi proiecţia creează, de regulă, un gol imens.

De cele mai multe ori, se manifestă ca un simţământ de gol în stomac şi de nevoia de îmbuibare, pentru a umple stomacul.

Să nu vă miraţi când, uneori, constataţi că aveţi o lăcomie nejustificată la mâncare. Şi să nu spun „aveţi", ci „avem". Golul care se creează este mai mult psihologic decât somatic. Cu toate acestea, omul se străduieşte să umple golul psihologic, cu mâncare.

Aruncaţi o privire şi veţi vedea că de foarte multe ori omul mănâncă fără scop, simte că ceva îi lipseşte şi vrea să mănânce. La fel se întâmplă în general, când cineva vrea să audă ceva, vrea să afle ceva, vrea să vadă ceva. Este golul care există în el şi care-l face să se manifeste astfel.

Chiar şi în privinţa banilor. Foarte mulţi oameni nu se dau în vânt după mulţi bani, nici nu vor să aibă mulţi bani pentru a cheltui şi a se distra. Alta sunt petrecăreţii, care vor să aibă mulţi bani ca să-i cheltuiască. Sunt unii care nu au asemenea pofte. Cu toate acestea, au tendinţa de a economisi din toate părţile, pentru a-şi umple golul psihologic care există în ei. Cred că în felul acesta îl vor umple.

Smerenie, pocăinţă, har

Imaginea ideală ne face foarte multe „treburi" şi ne creează multe stări neplăcute.

Nu încape îndoială că toate acestea pornesc şi sunt cultivate, sunt hrănite, există şi rămân, datorită faptului că omul nu se smereşte, nu se hotărăşte să se predea lui Dumnezeu, să se încredinţeze pe de-a-ntregul Lui.

Se prinde, se agaţă de imaginea ideală. Unul o plăsmuieşte mai arogantă, altul, poate, puţin mai moderată. Omul plăsmuieşte ceva, însă, în realitate, nu încetează să fie, în adâncul lui, cel care este: încăpăţânat, mândru, nervos, iute la mânie, ambiţios, chiar şi viclean. Oricât s-ar împotrivi cineva, vede aceste lucruri înlăuntrul său. Atunci se creează un conflict înfricoşător între imaginea ideală şi cea reală. Ce se întâmplă, atunci? Începe să vadă aceste lucruri la ceilalţi. Ştiţi câte lucruri pe care le vedem la ceilalţi se află în noi? Nici nu bănuiţi!

Am observat cu toţii că, atunci când avem o stare de euforie duhovnicească, când harul lui Dumnezeu a vizitat, oarecum, sufletul nostru, când fiinţa noastră se află într-o stare smerită, vedem cu alţi ochi. Nu doar marea, munţii, copacii, păsările, ci chiar oamenii pe care, până de curând, îi uram, îi consideram duşmanii noştri, în starea smerită îi vedem diferit.

Este motivul pentru care Părinţii spun - să ţineţi seama de aceasta - că omul smerit, omul pocăit, omul vizitat de harul lui Dumnezeu, omul care, încet-încet, apucă pe drumul lui Dumnezeu, care, încet-încet, renaşte, îi vede pe toţi ca pe

nişte sfinţi. Vede lucrurile cu alţi ochi.

Acest om proiectează - acum în sensul bun al cuvântului - lumea lui interioară în ceilalţi. Pe când omul care este victimă a bătăliei dintre imaginea ideală şi adevăratul sine, proiectează sinele său urât în ceilalţi şi toate defectele lui le vede la ceilalţi. Cum să găsească acesta linişte, cum să intre în relaţie bună cu ceilalţi, cum să se înţeleagă, să conlucreze şi să facă ceva?

Când spunem „cu ceilalţi", nu ne referim la oameni îndepărtaţi, la oameni necunoscuţi. Înţelegem ca mama să aibă o relaţie bună cu copilul ei, fratele cu sora lui, tatăl cu copiii lui.

Cât de liniştită ar fi fost viaţa noastră, cât de calmă şi de adevărată ar fi fost, dacă am fi fost izbăviţi de conflictul care se creează între imaginea ideală şi adevăratul sine, care ne face să ne exteriorizăm, să ne proiectăm defectele spre ceilalţi. Dacă am fi fost izbăviţi, viaţa noastră ar fi fost mult mai bună.

Omilia a X-a
Disprețuirea de sine

Ceva ce trăim fără să înțelegem

Vorbim despre imaginea ideală şi despre distanța, despre prăpastia care există între imaginea ideală şi adevăratul nostru sine. Se creează ca reacție proiecția, exteriorizarea. Omul exteriorizează o stare care este în el şi o proiectează asupra altora. Această situație nu este conştientă în noi. Adică, nu suntem înştiințați că se întâmplă aşa, nu avem idee, nici măcar nu pricepem, nici măcar nu bănuim. Sinele nostru reacționează din inconştient, în mod inconştient, adică fără să ne dăm seama. Această reacție inconştientă, spune psihologul Karen Horney, se manifestă prin disprețuirea de sine, prin furie şi printr-un sentiment de asuprire a sinelui nostru. Cam aşa se întâmplă şi în latura duhovnicească.

Adică, această stare neplăcută care există în noi este proiectată, exteriorizată, prin disprețuirea de sine. Această disprețuire de sine se poate manifesta fie disprețuindu-i pe ceilalți, fie disprețuindu-ne pe noi înşine. Aceasta depinde de om. Cine este acest om? Vă aduceți aminte, am spus

despre tipuri de oameni: tipul agresiv, tipul care se conformează. Un tip agresiv îşi va manifesta disprețuirea de sine în dauna celorlalți. Atunci când cineva îi disprețuieşte pe ceilalți, în profunzime se disprețuieşte pe sine. Tipul care se conformează, probabil, simte că este disprețuit de ceilalți.

Dacă ar exista nişte raze duhovniceşti X, care să ne arate cum este fiecare dintre noi în adâncul său, ce haos am vedea, ce spectacol am descoperi în noi!

Cu cât cineva a cultivat mai mult imaginea ideală şi este agățat de ea şi identificat cu ea, cu atât mai mult se disprețuieşte pe sine. Adevăratul său sine există şi, dar în mod subconştient, simte un dispreț. Doar trăieşte acest sentiment, fără să înțeleagă că îl trăieşte. Şi cum se manifestă? Se manifestă prin a-i disprețui pe ceilalți sau prin a simți că este disprețuit de ceilalți. Când cineva simte că este disprețuit de ceilalți, am spune că nu este prea plăcut.

Desigur, disprețuirea aceasta nu este disprețuirea despre care vorbesc sfinții şi asceții. Aici este ceva urât. Există adevăratul nostru sine, care este păcătos. Omul trebuie să-L vadă pe Dumnezeu Sfântul şi pe sine păcătosul. Aceasta este o realitate.

În zilele noastre, cel care se consideră bun creştin, s-a abătut de la aceste lucruri autentice, le-a denaturat şi, astfel, se prinde de imaginea ideală, care este plăsmuire, închipuire, ia atitudine negativă față de sinele său, ia atitudine disprețuitoare față de sinele său din egoism nu din smerenie adevărată.

Ascetul, care își pleacă capul și care se zdrobește continuu, se vede pe sine cu smerenie, vede cu ochi limpezi sfințenia lui Dumnezeu, măreția lui Dumnezeu și trăiește în această dimensiune. Pe de o parte Îl vede pe Preasfântul Dumnezeu, pe de altă parte vede mizerabilul său sine. După cum spune Sfântul Nicodim Aghioritul, pe de o parte omul trebuie să deznădăjduiască din pricina sinelui său, iar pe de alta trebuie să nădăjduiască cu totul în Dumnezeu, dacă vrea să se mântuiască[37]. Altfel nu se poate mântui.

Însă, dincolo de această stare autentică, omul contemporan, datorită egoismului său, datorită mândriei, aroganței lui, datorită ipocriziei, datorită faptului că trăim într-un mod mincinos, și-a plăsmuit o imagine ideală. Se identifică cu imaginea ideală, care este mândrie satanică - însă în adânc trăiește drama adevăratului său sine.

Aceasta îl face pe om rușinos, fricos, să se afle în impas, să se izoleze, să devină victima oamenilor mândri, a oamenilor egoiști, care există în această societate. Într-un cuvânt, îl face să sufere foarte mult.

---

[37] Sfântul Nicodim Aghioritul, Războiul nevăzut, ed. „Lumina", H.E.E.N. Atena, pag. 19 și 21-28.

Atunci când dintr-o dată se dezvăluie sinele nostru mizerabil...

Starea interioară neplăcută care se creează datorită imaginii ideale şi a sinelui adevărat, se manifestă ca disprețuire de sine. Când, pe neaşteptate îşi vede lăuntrul, omul se prăbuşeşte, se năruieşte, deznădăjduieşte, nu găseşte în el ceva pe care să se poată sprijini, să stea pe picioarele lui şi să-şi facă curaj, să se străduiască să facă o rugăciune la Dumnezeu. De unde străduință, de unde dispoziție pentru aşa ceva!?

Aceasta se întâmplă deseori astăzi, în societatea în care trăim. Vedem mulți oameni puternici, stăpâni pe ei, foarte statornici, ştiu multe, spun multe, dar dintr-o dată totul se năruieşte, tocmai pentru că se dezvăluie adevăratul lor sine în fața ochilor lor, iar imaginea ideală îi părăseşte definitiv. Cum se dărâmă un palat şi nu mai rămâne din el nimic, aşa se năruiesc şi ei.

* * *

Pe de o parte, omul trebuie să deznădăjduiască din pricina sinelui său, iar pe de alta, trebuie să nădăjduiască cu totul în Dumnezeu, dacă vrea să se mântuiască. Altfel nu există mântuire.

Cuprins

Prolog la ediția românească 5
Cuvânt introductiv al îngrijitorului primei ediții greceşti..... 13

Capitolul I
Abordarea teologică a conflictelor interioare
Omilia I - Cele trei straturi ale sufletului..... 19
Omilia a II-a - Atitudinea sufletului în fața oricărei realități 29
Omilia a III-a - Suntem confuzi în ciuda strădaniilor noastre 36
Omilia a IV-a - „Ca şi aceştia să fie una în Noi" . 41

Capitolul II
Mişcarea către oameni
Omilia I - Ataşarea de ceilalți 49
Omilia a II-a - A te conforma bolnăvicios..... 58
Omilia a III-a - Supunerea care nu eliberează.... 68
Omilia a IV-a - Iubirea ca manifestare bolnăvicioasă..... 78

Capitolul III
Mişcarea împotriva oamenilor
Oameni care-i consideră pe ceilalți oameni duşmani ai lor 87

Capitolul IV

Mişcarea (fuga) departe de oameni

Omilia I - Izolarea sănătoasă şi izolarea bolnăvicioasă 97
Omilia a II-a - De ce se închide omul în sine în chip bolnăvicios 109
Omilia a III-a - Departe chiar şi de sinele lor ... 114
Omilia a IV-a - Închis într-un mod constrângător 120
Omilia a V-a - Tipul de om care se mişcă în negare 126
Omilia a VI-a - Consecinţe neplăcute ale deschiderii către ceilalţi 129

Capitolul V

Imaginea ideală

Omilia I - Identificat cu o închipuire 137
Omilia a II-a - Imaginea ideală şi mândria..... 144
Omilia a III-a - Dezorganizarea omului..... 148
Omilia a IV-a - Influenţe negative ale societăţii contemporane..... 153
Omilia a V-a - Imaginea ideală se substituie idealurilor..... 159
Omilia a VI-a - Imaginea ideală: sinele nostru închipuit 166
Omilia a VII-a - Slujim unui idol? 170
Omilia a VIII-a - Imaginea ideală trebuie să moară 177
Omilia a IX-a - Exteriorizarea imaginii ideale .. 186
Omilia a X-a - Disprețuirea de sine..... 193